

Juridiska institutionen
Examensarbete Vårterminen 2015

En ansvarsfri zon?

En analys av svensk straffrättslagstiftning och möjligheten att kriminalisera spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer på internet.

Sabrina Michella Zancotti

Handledare: Christer Ranch
Examinator: Jakob Heidbrink

GÖTEBORGS UNIVERSITET
HANDELSHÖGSKOLAN

Innehållsförteckning

---

1. Nya dilemman avseende den personliga integriteten	5
1.1 Syfte och frågeställningar.....	5
1.2 Metod-, material- och dispositionsavsnitt	6
1.3 Forskningsläge och ämnesaktualitet.....	10
1.4 Avgränsningar	10
2. Personlig integritet och spridningen av sexuella bilder eller filmer i en internetbaserad miljö.....	12
2.1 Personlig integritet.....	12
2.2 Internet som brottsplats.....	13
2.2.1 Psykosociala effekter och spridningsrisken på internet	14
2.2.2 Digitala bevis	16
3. Lagstiftning.....	17
3.1 Förtal.....	17
3.1.1 Lämnande av uppgift.....	18
3.1.2 Utsätta en person för andras missaktning.....	18
3.1.3 Försvarligt att lämna uppgift.....	19
3.1.4 Grovt brott	19
3.2 Sexuellt ofredande.....	20
3.3 Ofredande.....	21
3.4 Ostrukturerad personuppgiftsbehandling.....	21
3.5 Legalitetsprincipen	22
4. Genomgång av relevant rättspraxis	24
4.1 Förtal.....	24
4.1.1 Spridning som ger intrycket av att målsäganden inte har något emot spridningen.....	27
4.1.2 Hämndmotiv och övriga motiveringar till att missaktning uppstått	28
4.1.3 Rättsfall där rekvisitet missaktning inte behandlas	30
4.3 Sexuellt ofredande.....	30
4.4 Ofredande.....	31
4.5 Personuppgiftslagen.....	33
5. Analys av lagstiftningen och rättstillämpningen utifrån rättsfallsexposén	34
5.1 Huvudreglerna och PuL:s tillämpning.....	34
5.1.1 Huvudregeln vid spridning till tredje man	34
5.1.2 Spridning som sker direkt till målsäganden	35

5.1.3 Tillämpningen av PuL	37
5.2 <i>Problematisering av domstolarnas tillämpning av förtalsparagraferna</i>	38
5.2.1 Uppgiftsrekvisitet	38
5.2.2 Utpekningssrekvisitet	40
5.2.3 Missaktningsrekvisitet	40
5.3 <i>Förtalsparagrafen som verktyg att kriminalisera spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer</i>	46
6. Tidigare lagstiftningsbehandlingar av spridningen av integritetskränkande uppgifter	50
7. Europakonventionen	55
7.1 <i>Europakonventionen i det svenska rättssystemet</i>	55
7.2 <i>Europadomstolens tolkningsprinciper</i>	56
7.3 <i>Rätten till respekt för privatlivet</i>	57
7.4 <i>Europadomstolens praxis</i>	58
7.4.1 <i>Von Hannover mot Tyskland (nr. 1 och nr. 2)</i>	59
7.4.2 <i>Mosley mot Storbritannien</i>	60
7.4.3 <i>Söderman mot Sverige</i>	61
7.4.4 <i>K.U mot Finland</i>	62
7.5 <i>Europadomstolens bedömningskriterier och statens förpliktelser vid spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer</i>	63
7.6 <i>Den positiva rättighetens utformning</i>	68
8. Sammanvägande analys	72
8.1 <i>Tillämpningsproblem vid kriminalisering av spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer på internet</i>	72
8.2 <i>Ett adekvat skydd för rätten till privatliv</i>	75
8.3 <i>Skäl att införa en ny straffbestämmelse</i>	77

Förkortningar

Bet.	Betänkande
BrB	Brottsbalken (1962:70)
BRÅ	Brottsförebyggande rådet
ECHR	European Court of Human Rights/Europadomstolen
EKMR	Europeiska konventionen d. 4 nov. 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna/Europakonventionen
GC	Europadomstolen - Grand Chamber
HD	Högsta domstolen
Prop.	Proposition
PuL	Personuppgiftslagen (1998:204)
RF	Regeringsformen (1974:529)
SkL	Skadeståndslagen (1972:207)
SOU	Statens offentliga utredningar

1. Nya dilemman avseende den personliga integriteten

"*Hämndporr*" infördes 2013 i Svenska Akademiens Ordlista. Ordet syftar på ett fenomen där en person sprider sexuella bilder eller filmer i syfte att hämnas på en annan individ. Inte sällan är det en f.d. partner som står bakom spridningen och i regel sker dessa genom olika hemsidor på internet.¹ Detta är ett av många sätt sexuella bilder eller filmer som kränker den personliga integriteten kan sättas i omlopp på internet.

En försvarande omständighet vid spridningen av sexuella bilder eller filmer som sker på internet är att uppgifterna i regel får snabb spridning. Från det ögonblick uppgifterna publicerats till dess att den drabbade får reda på spridningen och har möjlighet att agera, kan uppgifterna ha mottagits av tusentals människor världen över. Det är inte ovanligt att uppgifterna dessutom cirkulerar i individens närmiljö. När en spridning väl har skett är det svårt att säkerställa att uppgiften i sin helhet försvinner.

Konsekvenserna av dessa spridningar (eller hot om dem) har visat sig kunna vara förödande. 2013 tog en 13-årig flicka i Kumla livet av sig genom att hoppa framför ett tåg. I den efterföljande polisiära utredningen konstaterades att flickan hade blivit trakasserad av en man på internet. Mannen hade hotat att lägga ut påstådda integritetskränkande bilder på flickan om hon inte skickade nakenbilder till honom.²

Det är med andra ord väldigt viktigt att det finns en effektiv lagstiftning mot spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer. Idag finns det inget uttryckligt förbud i svensk lagstiftning mot spridningen av sexuella bilder eller filmer. Istället måste straffbestämmelserna i BrB och PuL tillämpas. I BRÅ:s senaste rapport om näthat konstaterar utredarna att det finns en osäkerhet i rättstillämpningen vad gäller brott som är begångna över internet. Denna osäkerhet kring vilka lagar som är tillämpliga riskerar, enligt utredningen, att bidra till att mål faller mellan stolarna.³

1.1 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens syfte är att analysera hur spridningen av sexuella bilder eller filmer på internet straffbeläggs enligt gällande lagstiftning samt om lagstiftningen är förenlig

---

¹ Kronqvist, Stefan, *Brott och digitala bevis*. Tredje upplagen, Stockholm: Norstedts Juridik, 2013, s. 196 ff.

² Sundkvist, Frida och Frenker, Clarence, *Kumlamannen åtalas efter 13-årig flickas självmord*, Metro, 2013-09-17.

³ Andersson, Frida, Nelander Hedqvist, Kerstin och Shannon, David. *Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet*, s. 16.

med de åtaganden som följer av Europakonventionen. Vidare är uppsatsens syfte att analysera om det finns skäl att införa lagstiftning som uttryckligen straffbelägger spridningen av sexuella bilder eller filmer. Ett led i att uppfylla syftet som presenterats ovan är att besvara följande tre frågeställningar.

1. Ger den straffrättsliga lagstiftningen upphov till tillämpningsproblem applicerat på spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer på internet?
2. Föreligger ett adekvat straffrättsligt skydd mot spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer på internet i förhållande till de åtaganden staten har att uppfylla enligt Europakonventionen?
3. Finns det skäl att inrätta en ny straffrättslig bestämmelse mot spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer?

1.2 Metod-, material- och dispositionsavsnitt

Ett av uppsatsens huvudsakliga syften är att utreda, kartlägga och problematisera gällande lagstiftning och rättstillämpning. Således kommer traditionell juridisk metod huvudsakligen att användas. I kapitel två, som följer närmast inledningskapitlet, kommer ett särskilt avsnitt att ägnas åt att redogöra för begreppet personlig integritet. Avsnittet kommer ta avstamp i begreppet så som det behandlats i förarbetena till PuL. PuL har särskilt valts ut då lagen i sig syftar att skydda en form av personlig integritet. Syftet med avsnittet är att avgränsa och precisera begreppet utifrån uppsatsens tema. Därefter följer en redogörelse för internet som brottsplats. Metoden har av naturliga skäl breddats för att jag ska kunna använda material som förklarar den särskilda kontext som spridningen av integritetskränkande uppgifter på internet föranleder. Litteraturen "*The offensive internet*"⁴ samt "*Digitala Bevis*"⁵ kommer användas för att beskriva brottsligheten i en internetbaserad miljö. Den förstnämnda bokens författare är internationellt erkända jurister. Författaren till "*Digitala bevis*" är chef för Rikskriminalpolisens IT-brottssektion och är en av få som avhandlat svårigheterna med att fånga upp digitala bevis. Även BRÅ:s rapport 2015:6⁶ har kommit till stor

---

⁴ Saul Levmore och Martha Nussbaum (red.). *The Offensive Internet*. Cambridge: Harvard University Press, 2010

⁵ Blomberg, Kristina, *Vårt att veta om personuppgiftslagen*, Första upplagan, Lund, Studentlitteratur AB, 2012

⁶ Andersson, Frida m.fl. *Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet*.

nytta då den redogör för delar av den problematik som uppstår vid nätkränkningar generellt sett.

I tredje kapitlet presenteras förtal/grovt förtal, sexuellt ofredande, ofredande och brott mot personuppgiftslagen. I beskrivningen av lagstiftningen ges förarbetena och litteraturen "*Brotten mot person och förmögenhetsbrotten*"⁷ samt den digitala versionen av "*Brottsbalken - En kommentar*" särskild vikt. Litteraturen är allmänt vedertagen och skriven av författare med säregen dignitet inom svensk straffrätt. För att beskriva personuppgiftslagen kommer "*Personuppgiftslagen i praktiken*"⁸ och "*Värt att veta om personuppgiftslagen*"⁹ användas. Den förra är det mest etablerade verket på personuppgiftslagens område och den andra boken är skriven av en författare med mångårig erfarenhet av personuppgiftslagen. Kapitlet avslutas med en kortare redogörelse för legalitetsprincipen som stipuleras i 1 kap. 1§ BRB och den nära sammankopplade förutsebarhetsprincipen. Framförallt kommer den digitala versionen av "*Brotten – En kommentar*" användas för att redogöra för dessa begrepp. Även en debattartikel skriven av Mårten Schultz¹⁰ kommer att användas i sammanhanget. Debattartikeln fokuserar främst på förutsebarhetsprincipen utifrån ett civilrättsligt perspektiv men jag bedömer att Schultz argument även har bäring i ett straffrättsligt perspektiv.

I kapitel fyra följer en rättsfallsexposé som presenterar rättsfall som berör spridningen av sexuella bilder eller filmer på internet. Det är närmast en empirisk metod som tillämpas i kapitlet. Rättsfallet NJA 1992 s. 594 som grundlade möjligheten att straffbelägga integritetskränkande bilder eller filmer genom förtalsbestämmelsen kommer att presenteras. Vidare kommer även NJA 2008 s. 946 och i viss mån även ett nyligen publicerat rättsfall T 5670-13¹¹ att redogöras för. Syftet med att presentera HD:s vägledande avgöranden är att fastställa de yttre gränserna för när och hur en integritetskränkande spridning kan kriminaliseras enligt den gällande lagstiftningen. I anslutning till HD:s avgörande kommer vissa juristers åsikter om slutsatserna i rättsfallet att redogöras för.

---

⁷ Jareborg, Nils. och Friberg, Sanna. *Brotten mot person och förmögenhetsbrotten*. Uppsala: Iustus Förlag, 2010.

⁸ Petersson, Roger och Reinholdsson, Klas. *Personuppgiftslagen i praktiken, femte upplagan*, Stockholm: Norstedts Juridik, 2012.

⁹ Blomberg, Kristina, *Värt att veta om personuppgiftslagen*. Lund: Studentlitteratur AB, 2012

¹⁰ Schultz, Mårten, *Den orubbliga principen*, publicerad i Dagens juridik, 2008-03-07

¹¹ HD:s dom i T 5670-13, meddelad 16 mars 2015.

Därefter följer en rättsfallsexposé med rättsfall från underrätterna, vars syfte är att visa hur lagstiftningen tillämpas av domstolarna i realiteten.¹² Som en utgångspunkt används hovrättsfall då dessa i viss grad är prejudicerande för tingsrätterna. Om det har ansetts nödvändigt för framställningen har även tingsrättsfall redogjorts för. Rättsfallen har påträffats i databaserna Zeteo, Karnov och Infоторget efter sökning på ord som är relevanta för ämnet¹³. Även Mårten Schultz bok "*Näthat*"¹⁴ lyfter rättsfall som använts. Urvalet har avgränsats till sådana domar som är meddelade från 2005 – 2015 och som gäller spridningen av bilder eller filmer av "*sexuell karaktär*" på internet. En bred definition avses med begreppet "*sexuell karaktär*" då även nakenbilder som inte tagits i ett sexuellt sammanhang avses. Urvalet har skett utifrån cirka ett 70 - tal underrättsavgöranden, vilket inte är tillräckligt mycket material för att kunna utgöra ett statistiskt säkerställt underlag. Rättsfallen kan däremot indikera om det är problematiskt att straffbelägga spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer med den gällande lagstiftningen. I urvalet av domar har stor vikt lagts vid att välja sådana som kan anses vara representativa för hur underrätterna generellt resonerar i de aktuella rättsfallen.

Som en konsekvens av ämnets bredd har jag valt att dela upp analysen i ett par delanalyser som jag till sist kommer att koppla samman i slutanalysen. Syftet med denna uppdelning är att underlätta för läsaren i ett brett och därmed komplext ämnesområde. I kapitel fem avses där det är möjligt att jämföra ramen som HD ställt upp i sina vägledande avgöranden med den utveckling som hovrätterna respektive tingsrätterna gett paragraferna i rättsfallsexposén. Detta avsnitt ämnar undersöka den flexibilitet som underrätterna gett paragraferna i förhållande till lagstiftningen och HD:s vägledande avgöranden. Analysen kommer även att beröra bestämmelsernas gränser utifrån ett legalitets- och förutsebarhetsperspektiv. Syftet med kapitlet är att analysera huruvida det föreligger tillämpningsproblem i att straffbelägga spridningen av sexuella bilder eller filmer på internet med den gällande lagstiftningen.

I kapitel sex kommer jag att undersöka och redogöra för hur spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer har behandlats i lagstiftningssammanhang. Då utredningarna oftast behandlat spridningar som skett såväl innanför som utanför de grundlagsskyddade gränserna i samma kontext måste

¹² Gällande rätt i faktisk mening: beskrivs av Sandgren, Claes. Om empiri och rättsvetenskap, Del 1 s. 732.

¹³ Exempel på sökord: "sexuella bilder eller filmer", "förtal", "ofredande" och "sexuellt ofredande".

¹⁴ Schultz, Mårten. *Näthat Rättigheter & Möjligheter*, 2013, Karnov Group Sweden AB.

oundvikligen båda typerna av spridning att beröras. Syftet med kapitlet är att underbygga slutanalysen och redogöra för hur frågan behandlats tidigare i lagstiftningssammanhang.

I kapitel sju kommer rätten till respekt för privatlivet i artikel 8 EKMR och rätten till yttrandefrihet i artikel 10 EKMR att behandlas. Syftet är att avgöra hur den nationella lagstiftningen och rättstillämpningen applicerat på spridningen av sexuella bilder eller filmer förhåller sig till statens förpliktelser enligt EKMR. Europadomstolens tolkning av de i Europakonventionen stadgade rättigheterna utgör en internationell normgivare för hur de mänskliga fri- och rättigheterna ska upprätthållas. Sverige har som stat åtagit sig att följa denna konvention i syfte att uppfylla ett minimikrav till skydd för de mänskliga rättigheterna. Inledningsvis analyseras huruvida det föreligger en förpliktelse för staten att tillförsäkra enskilda individer ett legalt skydd mot spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer. Om en sådan förpliktelse till följd av en positiv rättighet konstateras är avsikten att analysera hur förpliktelsen kan tillgodoses och slutligen om den nuvarande lagstiftningen uppfyller de potentiella förpliktelserna.

Då Europakonventionens rättigheter inte framgår ur konventionstext utan konkretiserats i Europadomstolens praxis kommer rättsfall som belyser den positiva rättighetens omfattning i artikel 8 EKMR att presenteras. Europadomstolen har inte fastslagit vad som gäller för spridningen av sexuella bilder eller filmer. Därför har de rättsfall som Europadomstolen sammanställt i sitt faktablad "*Right to protection of one's image*"¹⁵ använts i den mån dessa bedömts tillföra aspekter som är av vikt även för bedömningen om spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer. Sökning har även skett på HUDOC¹⁶ avgränsat till rättsfall som behandlar närliggande aspekter av den positiva rätten till respekt för privatlivet i artikel 8 EKMR och den negativa rätten till yttrandefriheten i artikel 10 EKMR. Att även yttrandefriheten ges utrymme i denna del av uppsatsen beror på att Europadomstolen i sina rättsfall konstaterat att intresset av respekt för privatlivet inte sällan måste balanseras mot rätten till yttrandefrihet. Kapitlet kommer att redogöra för de bedömningskriterier som Europadomstolen utarbetat för att balansera rättigheterna

---

¹⁵ ECHR faktablad. "Right to protection of one's image", uppdaterad april 2015.

¹⁶ Europadomstolens egen rättsfallsdatabas.

mot varandra. Hans Danelius bok "*Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*"¹⁷ kommer huvudsakligen användas för att redogöra för konventionskyldigheterna. Danelius är inte enbart tidigare justitieråd utan har även varit mångårig ledamot av den europeiska kommissionen för de mänskliga rättigheterna. Litteraturen är allmänt vedertagen bland svenska jurister och det är den enda svenska sammanställningen av Europadomstolens praxis.

Framställningen avslutas i kapitel åtta med en sammanvägning av delanalyserna. På så vis avser jag att besvara de uppställda frågeställningar och ge en sammanfattande analys av de slutsatser som har dragits av framställningens redovisade resultat.

1.3 Forskningsläge och ämnesaktualitet

Idén till ämne fick jag efter att ha läst en artikel skriven av Märten Schultz.¹⁸ Regeringen har genom kommittédirektiv 2014:74 tillsatt en utredning som syftar till att undersöka om det finns ett behov att komplettera den nuvarande lagstiftningen.¹⁹ Särskilt fokus för utredningen ligger på frågan om det behövs ett starkare skydd vid spridningen av integritetskränkande uppgifter. Utredningen kommer att offentliggöras 2016 vilket styrker att det är ett högst aktuellt ämne att skriva om.

Till skillnad från andra studenter som skrivit om ämnet avser jag att analysera hur spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer på internet straffbeläggs i nationell rätt. Jag har inte begränsat mig till BrB utan även undersökt hur PuL fångar upp spridningen av integritetskränkande uppgifter på internet. Vidare undersöker jag hur den nuvarande tillämpningen av dessa lagar, applicerat på spridningen av integritetskränkande uppgifter, förhåller sig till de mänskliga rättigheterna som föreskrivs i EKMR. Fokus läggs även på att utreda internetmiljöns påverkan på spridningen av integritetskränkande uppgifter.

1.4 Avgränsningar

Uppsatsen behandlar enbart hur förtal/grovt förtal, ofredande och sexuellt ofredande samt brott mot PuL kan straffbelägga spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer på internet. Detta beror på att de brotten mer frekvent åtalas för en

---

¹⁷ Danelius, Hans. *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*. Fjärde upplagan. Stockholm: Nordstedts Juridik, 2012.

¹⁸ Schultz, Märten. Internet ska inte vara en ansvarsfri zon, Svenska dagbladet Opinion, 4 mars 2014.

¹⁹ Dir. 2014:74. Ett modernt och starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten.

spridning av sexuella bilder eller filmer sker på internet.²⁰ Barnpornografi avgränsas bort eftersom spridningen redan är straffbelagd i svensk rätt.²¹ Gällande sexuellt ofredande behandlas enbart 6 kap. 10 § 2 st. 2 ledet. Detta motiveras utifrån bestämmelsens möjlighet att straffbelägga spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer. Endast ostrukturerad personuppgiftsbehandling enligt 5a § PuL behandlas eftersom att spridningen av enskilda bilder eller filmer vanligtvis omfattas av bestämmelsen.

Uppsatsen avgränsas till att behandla spridningen av privata filmer eller bilder av sexuell karaktär vilket beror på att spridningen av dessa uppgifter i hög utsträckning sker på internet.²² Med "*integritetskränkande*" avses spridning av sexuella bilder eller filmer oavsett hur bilderna har anskaffats så länge spridningen skett utan målsägandens samtycke.

Uppsatsen avgränsas till att analysera spridningen av sexuella bilder eller filmer på hemsidor som inte är grundlagsskyddade vilket innebär att de inte faller under tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetslagen. Avgränsningen beror på att det anses föreligga en självsanering på de grundlagsskyddade hemsidorna.²³ Kapitlet som behandlar de förpliktelser som följer av Europakonventionen kommer att omfatta spridningen även i grundlagsskyddat material. Detta beror på en brist på rättsfall som behandlar spridningen av privata bilder eller filmer utanför grundlagsskyddet. Det finns skäl att anta att Europadomstolens resonemang är tillämpliga även i en argumentation om spridningen som faller under allmänt åtal.

I denna uppsats kommer ekonomisk kompensation vid en otillåten spridning endast i en begränsad omfattning att beröras. Till följd av en komplicerad jurisdiktionsproblematik har jag medvetet valt att utelämna att skriva om möjligheten att rättsligt kräva att uppgifterna tas bort från forumen de sprids på.

---

²⁰ Andersson, Frida m.fl. BRÅ 2015:6, Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet, s. 57.

²¹ Utifrån en genomgång av rättsfall på området har konstaterats att åtal för barnpornografi sällan sker vid enstaka spridningar av en sexuell bild eller film trots att materialet föreställer en individ under 18 år.

²² Andersson, Frida m.fl. BRÅ 2015:6, Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet, s. 16.

²³ SOU 2012:55. En översyn av tryck- och yttrandefriheten, s. 435.

2. Personlig integritet och spridningen av sexuella bilder eller filmer i en internetbaserad miljö

I detta kapitel redogörs för begreppet personlig integritet. Därefter följer ett avsnitt som belyser spridningen av integritetskränkande uppgifter i en internetbaserad kontext. Avsnittet underbygger frågeställningen om kriminalisering av spridningen på internet ger upphov till tillämpningsproblem. Vidare ligger kapitlet till grund för frågeställningen om det finns skäl att inrätta ny strafflagstiftning mot spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer.

2.1 Personlig integritet

Det finns ingen enhetlig definition av vad en kränkning av den personliga integriteten rättsligt innebär. Än mindre går det att definiera exakt vad som innefattas i begreppet trots att begreppet används flitigt i såväl grundlag som lag.²⁴ I PuL:s förarbeten framgår att det föreligger svårigheter med att fastställa en enhetlig definition av begreppet personlig integritet. Synen på integritet i stort förändras över tid. Dessutom spelar de subjektiva åsikterna roll i bedömningen av vad som ingår i den rent privata sfären. Vidare inverkar den kontext uppgifterna lämnas i om den enskilde uppfattar det som att dennes personliga integritet kränks.²⁵ Personlig integritet innebär i någon mån att det finns en fredad sfär inom vilken den enskilde personen tillförsäkras ett skydd mot oönskade angrepp som kränker individen.²⁶ Mårten Schultz menar att begreppet uppfattas som en pluralistisk företeelse då det finns en syn om att flera olika syften skyddas genom begreppet.²⁷

Stig Strömholms definition av begreppet²⁸ återkommer alltså i den moderna juridiska debatten om personlig integritet.²⁹ Definitionen är, med hänsyn till att den frekvent används i lagstiftningsområden, en allmänt erkänd definition. Strömholm definierar begreppet genom att ange vilka handlingar som kränker en individs personliga integritet. Strömholm delar in kränkningarna i:

---

²⁴ Se t.ex. RF 2:6§ och PUL 1§.

²⁵ Prop. 2005/06:173. s.15.

²⁶ Prop. 2009/10:80. En reformerad grundlag, s. 175 och prop. 2005/06:173. Om ändring i regeringsformen, s. 15

²⁷ Schultz, Mårten. Förtal och integritet, s. 210 f.

²⁸ Strömholm, Stig. Integritetsskyddet – ett försök till internationell lägesbestämning, 1971, SvJT s. 695

²⁹ Prop. 2005/06:173. Översyn av personuppgiftslagen, s.14, prop. 2006/07:63. En anpassad försvarsunderrättelseverksamhet, s. 61 och SOU 2015:31. Datalagring och integritet, s. 51

- Intrång i en persons privata sfär, oavsett om det sker fysiskt eller i annan mening.
- Insamlande av uppgifter om en persons privata förhållande.
- Offentliggörande eller annan användning av uppgifter om en persons privata förhållanden.

Det tredje steget i Strömholms definition är den aspekt av begreppet personlig integritet som denna uppsats primärt handlar om.

Regeringsformen (1974:152) utgör grunden för Sveriges demokrati. RF 1 kap. 2 § 4 st. stipulerar det generella målstadgandet som uttrycker att det "*allmänna ska verka för att ... värna om den enskildes privatliv och familjeliv*". Av förarbeten till målstadgandet framgår dock att denna inte är rättsligt bindande och således inte utgör en utkrävbar rättighet för en enskild individ.³⁰ Istället återfinns straffstadganden som kan anses skydda privatlivet och personlig integritet i BrB och PuL.

2.2 Internet som brottsplats

Människor har i alla tider spridit rykten och skvallrat om varandra. Detta är inget nytt fenomen. Vad som däremot är nytt är de forum som interaktionen sker på idag.

Internet är en plattform där kommunikationsmöjligheterna på gott och ont når helt nya höjder. Risken att döma någon lättvindigt eller missförstå situationer är överhängande när information lämnas utanför sin kontext på internet. Internet presenterar helt enkelt gamla problem i nya skepnader.³¹ Information som tidigare var konfidentiell, eller på sin höjd spreds till ett fåtal personer, kan numera cirkulera världen runt med hjälp av internet.³² De olika sociala nätverken som används av miljontals användare i Sverige är snarare en regel än ett undantag. Internet används i en sådan omfattning att internet näst intill utgör en parallell värld.³³

I eftersträvan att uppnå teknikneutralitet tillämpas gällande bestämmelser i stora delar oförändrat även efter informationssamhällets intåg. Således finns det inget specifikt brott som behandlar kränkningar som kan ske över internet. Svensson och Dahlstrand menar att de traditionella brotten som vuxit fram i en mer analog miljö tillämpas och att detta många gånger har skett framgångsrikt. Samtidigt lyfter de fram att kritik har

³⁰ Prop. 1973:90. Med förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning m.m. s. 194 f.

³¹ Levmore, Saul & Nussbaum, Martha mfl. *The Offensive Internet*, s. 9 ff.

³² A.a. s. 9 ff.

³³ Kronqvist, Stefan. *Brott och digitala bevis*, s. 74 f.

uttalats på grund av de bristande möjligheter att fastställa det rättsliga ansvaret för de ansvarsgrundande gärningarna som utförs på nätet.³⁴

2.2.1 Psykosociala effekter och spridningsrisken på internet

Socialpsykologiska - och sociala studier visar att beteendemönstret riskerar att ändras på internet från hur en person agerar i "verkliga" livet.³⁵ En sådan studie visar att en faktor till att brottslighet begås på internet är att internet ses som fritt från regler och lagar. Risken att upptäckas och få legala eller sociala sanktioner för ett klandervärt beteende, är näst intill obefintlig så länge personen väljer en hemsida där anonymiteten säkras.³⁶ Dessutom är personer mer benägna att släppa ifrån sig information under förutsättning att personen inte kan identifieras. Anonymiteten riskerar att bidra till hårdare toner som i sig självt gränsar till ett brottsligt förfarande.³⁷ I BRÅ:s rapport "Nätkränkningar" framgår det att i var tredje anmälan om brott är en okänd gärningsperson.³⁸

I BRÅ:s rapport "IT- relaterad brottslighet" skrivs att "*Datoranvändarens anonymitet och avsaknaden av den fysiska närvaron av brottet och dess konsekvenser, skapar förutsättningar för att begå brott på nätet som gärningsmannen aldrig skulle ha drömt om att göra i "den gamla vanliga världen" (Rasch, 1996). Med den nya informationsteknologin uppstår tillfällen till brott i en utsträckning och storlek utan tidigare motstycke. (Grabosky, Smith och Wright, 1998:13). Sådana brott kännetecknas av överklighet och av att det inte finns något tydligt offer (Mann och Sutton, 1998). De normer och värderingar som sätter gränser för vårt beteende i den verkliga världen gäller inte lika självklart i IT-miljön.*"³⁹

Elektronisk spridning av bilder eller filmer föreställande en individ kan utgöra ett led av nätmobbning.⁴⁰ Forskare menar att nätmobbning riskerar att förstärka de negativa effekterna för utsatta personer. Detta beror på att nätmobbningen synliggörs för andra utomstående människor på ett sätt som aldrig sker vid traditionell mobbning.⁴¹

---

³⁴ Svensson och Dahlstrand. Nätkränkningar, en studie av ungdomars normer och beteenden, 2008-03-07, s. 24 ff.

³⁵ Se. t.ex. Levmore, Saul. The Offensive Internet, The internet's anonymity problem, 56, Emanuelsson Korsell, Lars och Söderman, Krister. IT-relaterad brottslighet. BRÅ, 2000:2, s. 14, Sunstein, Cass R. The Offensive Internet, "Believing false rumors" s. 91 ff. och Svensson, Måns och Dahlstrand, Karl. Nätkränkningar, en studie av ungdomars normer och beteenden, ff.

³⁶ Levmore, Saul. The Offensive Internet, The internet's Anonymity Problem, s. 56.

³⁷ A.a.s. 50

³⁸ Andersson, Frida m.fl. Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet, s. 10 f.

³⁹ Emanuelsson Korsell, Lars och Söderman, Krister. IT-relaterad brottslighet. BRÅ, 2000:2, s. 14

⁴⁰ Andersson, Frida m.fl. Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet, s. 41 som hänvisar till Kowalski m.fl. (2012)

⁴¹ A.a. s. 41 som hänvisar till Kowalski m.fl. (2014)

Samtidigt finns det studier som visar att det existerar en större benägenhet att tro på rykten på internet än i verkliga livet.⁴²

Internet utsträcker räckvidden av den privata sfären i rymd och i tid. Detta beror på att internet garanterar en snabb och omfattande spridning av information som dessutom är lätt sökbar. Sökbarheten medför vidare att internet inte glömmer information till skillnad från människor.⁴³ Det är inte svårt att förstå varför negativa effekter kan drabba den person som får sina privata sexuella bilder eller filmer utspridda på internet. Inte sällan är det unga personer som hängs ut.⁴⁴ En viktig faktor i spridningen är att användningen av smartphones stadigt ökar i samhället. Den mobila teknikens utveckling innebär att information i form av text, bild eller film kan hanteras och spridas överallt genom mms och wi-fi.⁴⁵

Rättsociologerna Måns Svensson och Karl Dahlstrand hävdar att Sverige av tradition har betonat informations- och yttrandefriheten framför den personliga integriteten och rätten till respekt för privatliv. I takt med ett ökat användande av internet och sociala medier menar Svensson och Dahlstrand att ett ifrågasättande skett av balansen mellan de olika intressena. De menar att balansen möjligen förskjutits till förmån för integritets- och privatlivsskyddet, inte minst genom införandet av det nya brottet kränkande fotografering i brottskatalogen.⁴⁶ I utredningen lyfter de förekommande åsikter mot att lagstifta mot kränkningar på internet. Bland annat hävdas att skärpta lagregler skadar yttrandefriheten som är nätets kärnvärde och att internet inte lämpar sig för traditionell rättslig reglering.⁴⁷ Svensson och Dahlstrand anser till skillnad från dessa åsikter att tydliga rättsliga bestämmelser startar processer som efter en tid har möjlighet att förändra sociala normer. Detta sker inte enbart genom att människor i högre grad riskerar att ertappas, fällas till ansvar och straffas för klandervärda beteenden på internet. Framförallt bidrar det till att skapa en social sanktion på grund av risken att fördömas av samhällsmedborgarna.⁴⁸

---

⁴² Sunstein, Cass R. *The Offensive Internet, Believing False Rumors*, s. 91 ff.

⁴³ Prop. 2013/14:47. Några ändringar på tryck- och yttrandefrihetens område, s. 25.

⁴⁴ A.prop. s. 25.

⁴⁵ Kronqvist, Stefan. *Brott och digitala bevis*, s. 25

⁴⁶ Svensson, Måns och Dahlstrand, Karl. *Nätkränkningar, en studie av ungdomars normer och beteenden*, 2008-03-07, s. 25.

⁴⁷ A.a. s.12 f.

⁴⁸ A.a. s. 5.

2.2.2 Digitala bevis

Med digitala bevis avses information eller data som lagras i eller förmedlas av en elektronisk utrustning.⁴⁹ Inhämtning av bevis från internet är ofta tekniskt komplicerat på grund av att bevismängden innehåller en stor samling av information.

Informationen ligger inte alltid öppen så att vem som helst kan komma åt den.

Tidsfaktorn är viktig i sammanhanget då det finns stora risker med att bevis blir oåtkomliga med tid.⁵⁰

I BRÅ:s rapport "Nätkränkningar" konstateras det föreligga problem att identifiera misstänkta personer när brottet äger rum på internet. Drygt hälften av alla anmälda kränkningar på internet har lagts ner med hänvisning till utrednings- eller bevisrelaterade svårigheter. En viktig faktor för att klara upp brott som begås på internet är att IP-nummer eller mobilnummer erhålls från tillhandahållaren av hemsidan där kränkningen sker. Därefter kan polisen med internetleverantörens eller mobiloperatörens hjälp identifiera gärningspersonen.⁵¹

Svårigheter föreligger, trots nya samarbeten, att få ut IP-nummer från internetföretag utanför Sverige.⁵² Ett hinder är kravet på dubbel straffbarhet. Detta krav innebär rättslig hjälp enbart kan utges från en internethemsida i USA om brottet är av sådan karaktär att det även i amerikansk rätt skulle gå att få ut uppgifter om användaren som utfört handlingen.⁵³

Kapitlet preciserar inledningsvis begreppet personlig integritet. Därefter redogörs för problem relaterade till internet som brottsplats. Internet utsträcker räckvidden av information i såväl rymd som tid. Dessutom känner personer inte samma ansvarstagande på internet som i verkliga livet. Svårigheten att fånga upp digitala bevis leder till ytterligare problem i strafflagstiftningens effektivitet. Avsnittet avser att underbygga en kommande analys av den första frågeställningen då det är nödvändigt att förstå den specifika karaktär internet har som brottsplats för att avgöra om det föreligger tillämpningsproblem.

---

⁴⁹ Kronqvist, Stefan. Brott och digitala bevis, s. 19.

⁵⁰ Andersson, Frida m.fl. Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet, s. 95.

⁵¹ A.a. s. 13.

⁵² A.a. s. 17. Sedan 2012 samarbetar rikskriminalpolisen med Facebook för att för att underlätta för polisen att få ut inloggningsuppgifter till användarkonton.

⁵³ Kronqvist, Stefan. Brott och digitala bevis, s. 197.

3. Lagstiftning

De brottstyper som behandlas i detta kapitel är utvalda på grund av att dessa rubriceringar i större grad än andra påträffas vid åtal som avser spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer. Syftet med det tredje och fjärde kapitlet är att fastställa paragrafernas tillämpningsområde utifrån möjligheten att kriminalisera spridningen av integritetskränkande sexuella filmer eller bilder.

3.1 Förtal

"Den som utpekar någon såsom brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller eljest lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning, dömes för förtal till böter.

Var han skyldig att uttala sig eller var det eljest med hänsyn till omständigheterna försvarligt att lämna uppgift i saken, och visar han att uppgiften var sann eller att han hade skäligen grund för den, skall ej dömas till ansvar."

5 kap. 1 § BrB

Femte kapitlet BrB avser att skydda individers ära. I bestämmelsens förarbeten framgår att människan i ett modernt samhälle är hänvisad till att leva i gruppgemenskap med andra människor. Det utgör därför ett farligt angrepp att försöka "*rikta gruppens känslor*" genom att sprida nedsättande uppgifter om en person. Sådana angrepp kan leda till isolering och en försvårande livssituation.⁵⁴

Kriminalisering av ärekränkningar medför till sin natur inskränkningar av yttrandefriheten. Lagrådsremissen anför därför att ärekränkingsbrott i högre grad än andra brott är beroende av att domstolarna ges större utrymme att göra en fri bedömning i varje enskilt fall. Utrymmet är acceptabelt med hänsyn till gruppgemenskapens betydelse, den angripne personens egna känslor och att dennes psykiska balans och välbefinnande riskerar att skadas.⁵⁵ Motiven bakom förtalsbestämmelsen är att skydda en persons ära, goda namn och rykte. Det brottsliga angreppet ligger i att utsätta en person för andras individers missaktning och beror

---

⁵⁴ Prop. 1962:10. Förslag till brottsbalk, s. B 141 f.

⁵⁵ 1958 års lagrådsremiss till Brottsbalken, omnämnt i Berggren m.fl. Brottsbalken, Zeteo, kommentar till 5:1 § under rubriken "Inledning".

inte på att spridningen till sin natur kränker individens personliga integritet.⁵⁶

3.1.1 Lämnande av uppgift

För straffbarhet fordras att en uppgift lämnas till tredje man. Även om uppgiften lämnas till målsäganden är förtalsbestämmelsen tillämplig om tredje man samtidigt uppfattar uppgiften och gärningsmannens uppsåt täcker in spridningen till tredje man.⁵⁷ En uppgift kan lämnas genom tal eller skrift men även spridning av en teckning, ett fotografi eller en film kan utgöra förtal.⁵⁸

Framväxten av internet har medfört nya möjligheter att sprida nedsättande uppgifter. Förtalsbestämmelsen tillämpas på samma sätt vid spridningen av integritetskränkande uppgifter på internet som då uppgifter sprids i verkliga livet.⁵⁹ Avgörande är inte hur spridningen sker utan fokus ligger på uppgiftens innehåll.⁶⁰

Uppgiften som lämnas måste vara ett uttalande med en viss bestämdhet. Den exakta gränsen för när en sådan bestämdhet är uppnådd finns inte. Att beskylla någon för att den är brottslig kan till exempel enbart utgöra förtal om det åtminstone indirekt framgår hur personen är brottslig.⁶¹

3.1.2 Utsätta en person för andras missaktning

Uppgiften måste vara ägnad att utsätta en person för andras missaktning. Missaktning kan aktualiseras hos tredje man, enligt bestämmelsen, till exempel då en individ utpekas som brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt. Utpekande av någon som klandervärd i sitt levnadsbeteende skulle kunna bestå i att personen framställs som alkoholist eller sexuellt lösaktig.⁶² För att missaktning ska uppkomma krävs att den uppgift som lämnas är av nedsättande beskaffenhet.⁶³ Det måste således finnas en risk för att tredje man uppfattar den drabbade individen som en sämre människa till följd av lämnandet av uppgiften. Att en uppgift framstår som orimlig inverkar inte på bedömningen i det enskilda fallet.⁶⁴

---

⁵⁶ Annikas Persson, Karin. HD:s rättsutredning inför dom T 5670-13, s. 11.

⁵⁷ Jfr NJA 1974 s. 181.

⁵⁸ Berggren m.fl. Brottsbalken, (1 juli 2014, Zeteo), kommentaren till 5:1 §, rubrik: ”Lämna uppgift om någon”.

⁵⁹ Berggren m.fl. Brottsbalken, (1 juli 2014, Zeteo), kommentaren till 5:1 §, rubrik ”Skyldighet att uttala sig eller försvarligt att lämna uppgifter”.

⁶⁰ Jareborg och Friberg. Brotten mot person och förmögenhetsbrotten, 2010, s. 72.

⁶¹ A.a. s. 71 ff.

⁶² A.a. s. 70 och NJA 1992 s. 637.

⁶³ Nilsson. Brottsbalk (1 mars 2014, Lexino), kommentar till 5:1 §, rubrik ”Nedsättande uppgift”.

⁶⁴ Se t.ex. NJA 1994 s. 637 - Hustlermålet.

Det krävs inte att beskyllningen faktiskt medför att personer missaktar den drabbade, det räcker att det finns en risk att så sker. Utgångspunkten för bedömningen är de sociala värderingarna på den berördes ort eller inom dennes samhällsgrupp/personkrets. Bedömningen sker alltså inte med hänsyn till de rådande uppfattningarna eller utifrån samhällets i dess helhet dominerande uppfattning. En sådan allmän uppfattning är i vissa fall tillräcklig för ansvar om inte den utpekade personen och de kretsar som denne tillhör är av motsatt uppfattning till den i samhället rådande uppfattningen.⁶⁵

Slutligen krävs subjektiv täckning för att ansvar ska kunna utkrävas. Det innebär att gärningsmannen har uppsåt att lämna uppgifterna om en annan person. Uppsåtet ska även täcka de omständigheter som gjorde uppgiften ägnad att utsätta den utpekade för andras missaktning.⁶⁶

3.1.3 Försvarligt att lämna uppgift

I bestämmelsens andra stycke återfinns en säkerhetsventil för att andra motstående intressen även ska kunna beaktas. Ett sådant motstående intresse är den vidsträckt yttrandefriheten som är grundvalen för ett demokratiskt samhällsskick.⁶⁷ Domstolen brukar i regel inte behandla andra stycket vid spridningen av sexuella bilder eller filmer. Min analys är att domstolarna anser att intresset för ära överväger yttrandefriheten. Yttrandefrihet är sällan ett framgångsrikt argument för att undgå straff för spridningen av integritetskränkande sexuella filmer eller bilder.

3.1.4 Grovt brott

I 5 kap. 2 § BrB stipuleras grovt förtal. Att en uppgift får stor spridning är en faktor som enligt bestämmelsen ska beaktas i bedömningen om brottet är grovt. Om den utpekade personen är svår att identifiera eller är okänd i den krets uppgifterna spridits i är uppgiften inte nödvändigtvis spridd i stor omfattning eller ägnad att medföra allvarlig skada. Uppgiftens innehåll och gärningsmannens motiv är också av betydelse i sammanhanget. Om motivet är att skada målsäganden bör brottet bedömas som grovt under förutsättning att skadan som befarades inte framstod som alltför ringa.⁶⁸

---

⁶⁵ Se NJA 1992 s. 594, NJA 1992 s. 594, NJA 1994 s. 637 och NJA 2003 s. 567.

⁶⁶ Berggren m.fl. Brottsbalken (1 juli 2014, Zeteo), kommentaren till 5:1 §, rubrik "Subjektiv täckning".

⁶⁷ Nilsson. Brottsbalk (1 mars 2014, Lexino), kommentar till 5:1 §, rubrik "Skyldighet att uttala sig eller försvarligt att lämna uppgifter".

⁶⁸ Berggren m.fl. Brottsbalken (1 juli 2014, Zeteo), kommentaren till 5:2 § under rubriken "Exempel".

3.2 Sexuellt ofredande

”Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, sexuellt berör ett barn under femton år eller förmår barnet att företa eller medverka i någon handling med sexuell innebörd, döms för sexuellt ofredande till böter eller fängelse i högst två år.

Detsamma gäller den som blottar sig för någon annan på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller annars genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet.”

6 kap. 10 § BrB

6 kap. 10 § BrB är subsidiär i förhållande till övriga paragrafer i sjätte kapitlet. 6 kap. 10 § 2 st. 2 ledet BrB är särskilt intressant ur ett perspektiv som gäller spridningen av integritetskränkande uppgifter. För att straffansvar ska inträda krävs att handlingen utförs på ett sätt som typiskt är ägnat att kränka den drabbade personens sexuella integritet. Det fordras att handlingen har en otvetydig sexuell prägel.⁶⁹ I förarbeten framgår att det måste finnas sexuell intresse med handlandet från gärningsmannen sida. I de fall ofredande sker av andra skäl, till exempel för att kränka eller skada ett offer, omfattas detta av andra straffbestämmelser så som ofredande i 4 kap. 7 § BrB.⁷⁰ Vad som utgör en kränkning av den sexuella integriteten förändras med tid och miljöförhållanden.⁷¹ Den subjektiva täckningen behöver endast omfatta uppsåtet avseende de objektiva brottsrequisiten.⁷²

Gränsdragningen mellan sexuellt ofredande och ofredande har prövats av Svea hovrätt i rättsfallet B 9971-05.⁷³ En student läste upp två berättelser med sexuellt innehåll för en grupp förskolebarn i sexårsåldern. Uppläsningen var en del i ett projekt om barns förhållningssätt och upplevelse av den egna kroppen, kärlek och sexualitet. Syftet med uppläsningen var inte att reta eller tillfredsställa den tilltalades sexualdrift och studenten dömdes därför för ofredande istället för sexuellt ofredande.

⁶⁹ Prop. 2004/05:45. En ny Sexualbrottslagstiftning, s. 149.

⁷⁰ Prop. 2012/12:111. En skärpt sexualbrottslagstiftning, s. 55.

⁷¹ Prop. 1962:10. Förslag till brottsbalk, s. B 183.

⁷² Berggren m.fl. Brottsbalken (1 juli 2014, Zeteo), kommentaren till 6:10 §, under rubriken ”Subjektiv täckning”.

⁷³ Svea Hovrätt, B 9971-05, 5 juli 2006.

3.3 Ofredande

"Den som handgripligen antastar eller medelst skottlossning, stenkastning, oljud eller annat hänsynslöst beteende eljest ofredar annan, döms för ofredande till böter eller fängelse i högst ett år"

4 kap. 7 § BrB

Bestämmelsen avser att täcka in sådana klandervärda beteenden som inte omfattas av olaga hot, hemfridsbrott eller olaga intrång. Vid spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer är det närmast *"annat hänsynslöst beteende eljest ofredar annan"* som aktualiseras. För att ofredande ska ske genom annat hänsynslöst beteende krävs det enligt förarbeten till bestämmelsen att handlingen enligt en vanlig värdering utgör en kännbar fridskränkning.⁷⁴ Som exempel anges i propositionen att någon genom telefonpåringningar stör annans nattro eller annars trakasserar honom.⁷⁵ Endast uppsåtliga gärningar är straffbara.⁷⁶

3.4 Ostrukturerad personuppgiftsbehandling

PuL syftar till att skydda individers personliga integritet genom att kriminalisera kränkande behandlingar av personuppgifter. Lagen är tillämplig under förutsättning att spridningen sker på en icke grundlagsskyddad hemsida. Detta är oftast fallet då en spridning sker av sexuella bilder eller filmer.⁷⁷ I lagen återfinns ett undantag i 6 § PuL för rent privata behandlingar av personuppgifter. Bestämmelsen avser att träffa behandlingen av personuppgifter som sker i privata email eller mms. Publiceringar av personuppgifter på internet utgör inte en sådan behandling som träffas av undantaget i 6 § PuL.⁷⁸ Internetpublicering av en enskild bild eller film som innehåller en personuppgift är således en sådan behandling som omfattas av 5a § PuL.⁷⁹ Huvudregeln är att ostrukturerade personuppgiftsbehandlingar är tillåtna så länge de inte är kränker en individs personliga integritet.⁸⁰

För att avgöra om en behandling av personuppgifter är kränkande beaktar domstolen uppgiftens känslighet, i vilket sammanhang den förekommer, behandlingens syfte,

⁷⁴ NJA 2008 s. 946.

⁷⁵ Prop. 1962:10. s. Förslag till brottsbalk, B 116.

⁷⁶ Berggren m.fl. Brottsbalken (1 juli 2014, Zeteo), kommentaren till 4:7 §, under rubriken "Subjektiv täckning".

⁷⁷ Jmf. med kraven på utgivningsbevis: Myndigheten för radio och tv, utgivningsbevis för databaser, senast uppdaterad.

⁷⁸ Detta konstaterade Svea hovrätt, B 5070-07, beslut meddelad 6 december 2006, s. 3 med hjälp av EG – domstolens förhandsavgörande i mål C- 101/01, dom meddelad 6 november 2003.

⁷⁹ Prop. 2005/06:173. Översyn av personuppgiftslagen, s. 24.

⁸⁰ A. prop. s. 24.

spridningen behandlingen får och konsekvenserna för den drabbade individen. En avvägning sker mellan den drabbade individens intressen av en fredad sfär och andra motstående intressen.⁸¹ I förarbeten till lagen framgår att handlingar som kan straffbeläggas som förtal typiskt sett utgör en integritetskränkning i den mening som krävs för att omfattas av straffbestämmelsen i 49 § PuL.⁸² Personuppgifter som samlas in eller behandlas i syfte att förfölja eller skandalisera en person utgör en kränkning av den personliga integriteten. Som ett exempel nämns i förarbeten internetpublicering av bilder på en f.d. pojkvän eller flickvän i eller utan badkläder.⁸³

För straffansvar ställs det i 49 § 1 st. dessutom krav på att det måste röra sig om en känslig personuppgift. I 13 § 2 st. PuL stadgas att en personuppgift som handlar om sexualliv utgör en känslig uppgift. I förarbeten uttalar justitiedepartementet att en isolerad uppgift om vilket kön en person har inte är en sådan känslig uppgift som angår sexuallivet. Däremot är en uppgift om könskorrigering en sådan känslig uppgift. Vidare anför justitiedepartementet att bilder på människor i mer normala sammanhang avslöjar känsliga personuppgifter på ett sådant sätt som lagen syftar att straffbelägga.⁸⁴ 49 § PuL straffbelägger även då personuppgifter förs över till tredje land som inte har en adekvat skydds nivå för uppgifterna enligt 33 § PuL.

Den som uppsåtligt eller av grov oaktsamhet hanterar personuppgifter i strid med 5a § 2 st. PuL eller 33 § PuL döms enligt 49 § PuL till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år. I ringa fall döms inte till ansvar.

3.5 Legalitetsprincipen

"Brott är en gärning som är beskriven i denna balk eller i annan lag eller författning och för vilken straff som sägs nedan är föreskrivet."

1 kap. 1 § BrB

Legalitetsprincipen som den uttrycks i 1 kap. 1 § BrB innebär ett förbud mot analogisk lagtillämpning. Innan bestämmelsen infördes i 1 kap. 1 § BrB hade fängelsestraffkommittén uttryckt att HD har gått för långt i sin rättstillämpningsroll

⁸¹ Blomberg, Kristina. Vårt att veta om personuppgiftslagen, 2012, Studentlitteratur AB, s. 31.

⁸² Prop. 2005/06:173. Översyn av personuppgiftslagen, s. 28.

⁸³ A. Prop. s. 27.

⁸⁴ SOU 1997:39. Integritet – Offentlighet – Informationsteknik, s. 371.

genom att ibland ta över den roll som lagstiftaren ensam borde ha.⁸⁵ Grunden till förbudet mot analogisk tillämpning härstammar från artikel 7 EKMR. Ett straff måste enligt artikel 7 EKMR grundas på en rimlig tolkning av lag vilket innebär att var och en i förväg ska kunna ta reda på om en handling är brottslig. Danelius menar att det bör räcka att fråga en juridiskt kunnig person om det finns en risk att komma i konflikt med lagen.⁸⁶ Förbudet är inte absolut i den mening att det skulle vara otillåtet att tillämpa strafflagstiftning på en gärning som enbart genom tolkning skulle kunna omfattas av bestämmelsen. Tolkningsutrymme måste finnas även om tolkningen av en straffbestämmelse kräver att försiktighet vidtas.⁸⁷ Det är en subtil gräns mellan vad som utgör en extensiv tolkning och en (otillåten) analogi.⁸⁸

Legalitetsprincipen är starkt sammankopplad med förutsebarhetsprincipen. Mårten Schultz har skrivit en artikel på ämnet förutsebarhet.⁸⁹ Schultz menar att förutsebarhetstanken är fundamental i en rättsordning och att principens upprätthållande garanteras då tolkningen sker inom författningsnormens språkliga omfång. Detta innebär att bestämmelsens ord bör ges den innebörd som bäst överensstämmer med hur sådana ord och begrepp generellt används av folk i samhället.⁹⁰ Detta tolkningssätt menar Schultz innebär att en tillämpning av principen kan ge resultat som är förutsebara men som för den delen inte känns korrekta. Jag instämmer med Schultz då han menar att detta är ett pris samhället får betala i syfte att upprätthålla den elementära förutsebarhetsprincipen.

---

⁸⁵ SOU 1988:7. Frihet från ansvar: om legalitetsprincipen och om allmänna grunder för ansvarsfrihet, s. 50.

⁸⁶ Danelius. Mänskliga rättigheter i europeisk praxis, s. 343.

⁸⁷ Berggren m.fl. Brottsbalken (2012-01-01, Zeteo), kommentaren till 1:1 §, under rubriken Legalitetsprincipen

⁸⁸ Se Ulväng, Brottsbalk (2012-09-18, Lexino) Kommentaren till 1:1 §, under 2:1 Om legalitetsprincipen

⁸⁹ Schultz, "Den orubbliga principen", Dagens Juridik.

⁹⁰ Jmf. med NJA 2000 s. 490 där HD berörde förutsebarheten i att en reklamskylt utgjorde en "anläggning" i lagens mening. HD konstaterade att "enligt vanligt språkbruk får det anses uteslutet att beteckna Suzanne L:s tilläggsskyltar som anläggningar. Det strider mot legalitetsprincipen att tillämpa ett straffbud analogiskt"

4. Genomgång av relevant rättspraxis

Rättsfallsexposén avser att belysa den praktiska tillämpningen av lagstiftningen. HD:s vägledande avgöranden redovisas för att belysa hur lagstiftningen kan tillämpas för att straffbelägga spridningen av sexuella bilder eller filmer på internet. I samband med detta presenteras verksamma juristers åsikter om HD:s konstruktion i NJA 1992 s. 594. Slutligen redogörs rättsfall från underrätterna att presenteras i syfte att visa hur domstolarna i praktiken använder bestämmelserna för att kriminalisera spridningen av sexuella bilder eller filmer på internet. Rättsfallen är särskilt utvalda utifrån att de är representativa för hur underrätterna resonerar i denna typ av rättsfall.

4.1 Förtal

Högsta domstolen har i tre rättsfall berört spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer.

NJA 1992 s. 594 är, trots att spridningen inte skedde på internet, ett principiellt viktigt rättsfall avseende kriminalisering av spridningen av sexuella bilder eller filmer. Det så kallade *Videomålet* handlade om en man som smygfilmade ett samlag med en kvinna och därefter visade filmen för ett antal olika personer. HD framhöll att det, vid den aktuella tidpunkten, inte fanns ett generellt förbud mot att visa en film där en enskild person förekom, trots att visningen kunde vara djupt integritetskränkande för den berörda individen. I domskälen konstaterade domstolen att "*Frånsett mera speciella situationer, såsom då en film utan samtycke utnyttjas i kommersiell reklam (se 1978 års lag om namn och bild i reklam), är man för närvarande hänvisad till det skydd som reglerna om straff för ärekränkning i 5 kap BrB tillsammans med skadeståndsbestämmelsen i 1 kap 3 § skadeståndslagen kan erbjuda.*"⁹¹

För att straffbelägga spridningen tillämpade HD förtalsbestämmelsen. HD motiverade straffbeläggningen med att mannen genom att visa filmen för andra personer lämnade de uppgifter om kvinnan som filmen förmedlade. En uppgift om ett samlag och hur samlaget gick till ansåg domstolen inte var nedsättande i sig självt. Istället menade domstolen att de personer som såg filmen lätt kunde få intrycket av att kvinnan kände till att samlaget spelades in. Därmed låg det nära till hands att dra slutsatsen att hon

---

⁹¹ NJA 1992 s. 594, s. 598.

inte hade något emot att filmen visades för andra. Domstolen dömde mannen för grovt förtal med hänsyn till spridningens omfattning och att filmen var ett blottläggande av en medmänniskas sexuella känslor och därigenom allvarligt skadade målsäganden.

HD:s konstruktion har kritiserats genom åren. Axberger menar att HD genom rättsfallet tonar ner kravet på uppgiftslämnande. Detta anser han beror på att domstolen tar hänsyn till den effekt som visningen av filmen har, det vill säga att den var nedsättande för målsäganden då den genererar att andra missaktar henne. Vidare anför han att HD, i såväl det ovan nämnda rättsfallet och det så kallade *Hustlermålet*⁹², använder de rättsmedel som existerar i brist på lagstiftning som direkt straffbelägger spridningen av sexuella bilder eller filmer. Således menar Axberger att HD:s konstruktion medför ett mer diffust uppgiftsrekvisit.⁹³ Andra ställer sig positiva till konstruktionen då de anser att HD därigenom ger uttryck för att dessa mycket grovt integritetskränkande handlingar inte kan accepteras i den svenska straffrättsordningen.⁹⁴

Mårten Schultz⁹⁵ anser att domstolen resonemang är avigt och att HD i brist på allmänna privatlivsregler töjer förtalsregeln för att åstadkomma ett skydd för den personliga integriteten och privatlivet. HD:s resonemang medför att en uppgift om ett samlag i sig inte är en nedsättande uppgift, oavsett om filmen är inspelad i smyg eller inte. Filmen är istället nedsättande för målsäganden om den ger intryck av att målsäganden samtycker till att samlaget spelas in och inte har något emot att filmen sprids till andra. Skyddet för den personliga integriteten och privatlivet som domstolarna genom en extensiv tolkning skapar har viktiga undantag.⁹⁶ Dessa undantag leder till att domstolen får laga efter läget.⁹⁷ Schultz menar att det är positivt att domstolarna i brist på ett regelverk som fungerar pressar in vissa aspekter av privatlivsskyddet under bestämmelser som inte fyller det syftet. Detta menar han trots att rättspraxisen skaver mot principen om nulla poene sine lege.⁹⁸

---

⁹² NJA 1992 s. 637

⁹³ Axberger, Hans-Gunnar, Ära och integritet, JT 1994-95, s. 722- 725.

⁹⁴ Vängby, Staffan, Så här får man inte göra, ur Festskrift till Bill W. Dufwa s. 1200, Jure 2006.

⁹⁵ Schultz är professor i civilrätt vid Stockholms universitet och grundare av Institutet för Juridik och internet.

⁹⁶ Schultz, Förtal och integritet, Juridisk Publikation 2/2012 s. 207.

⁹⁷ NJA 2008 s. 946.

⁹⁸ Schultz, Framtidens brottsskadeersättning, SvJT 2012 s. 601 f.

Daniel Westman⁹⁹ menar att HD genom ett "*något ansträngt resonemang*" indirekt skapat ett visst skydd för privatlivet. Han påtalar dock svagheter med konstruktionen och menar att det straffrättsliga området ligger vid sidan om vad som utgör den mest påtagliga kränkningen, vilket enligt honom är att utan samtycke visa bilden eller filmen för andra personer. Han anser att förtalsbestämmelsen och HD:s konstruktion inte skyddar mot spridningen av smygfilmade bilder eller filmer. HD:s tolkning i NJA 1992 s. 594 menar Westman utgör ett bevis på att det finns en brist i det rena privatlivsskyddet i svensk rätt. Vidare påpekar han att det inte finns en straffreglering som tar sikte på oförsvarliga spridningar av sådana uppgifter som inte är kränkande, men som är av sådan karaktär att en person har ett befogat anspråk att få ha uppgifterna för sig själv. Ett exempel på detta menar han är den rena nakenbilden.¹⁰⁰

HD har sedan 1992 s. 594 avgjort ytterligare två rättsfall som tangerar bedömningen av spridningen av integritetskränkande uppgifter enligt förtalsbestämmelsen.

NJA 2008 s. 946 handlade en man som utan samtycke filmat ett samlag i sin f.d. flickvåns lägenhet mellan den f.d. flickvånnen och hennes nye pojkvän. Därefter spred han dessa upptagningar och text via e-mail till andra personer. Domstolen ansåg inte att det var bevisat att de personer han skickade filmerna till hade mottagit dessa. Det framgår att mannen i e-mailed uttryckt att "*M.M. varit otrogen mot honom, att hon var ett lättfångat byte och hade beskrivit hennes använda trosor som "knulltrosor" samt gett ingående beskrivningar av bifogade ljud- och bildupptagningar från hennes bostad*".¹⁰¹ För dessa texter dömdes M.M. för förtal. Domen överklagades och gick vidare upp till HD avseende frågan om smygfilmningen och spridningen av filmen utgjorde ett ofredande då målsäganden i ett senare skede fick reda på spridningen. HD uttalade i ett obiter dictum att "*Med hänsyn till e-postens innehåll i övrigt och den bedömning som gjordes i NJA 1992 s. 594, är det inte givet att den bild av M.M. och J.C. som inspelningarna förmedlade skulle ha bedömts som nedsättande och ägnad att utsätta dem för andras missaktning.*"¹⁰²

---

⁹⁹ Westman är doktorand i rättsinformatik på Stockholms universitet och medlem i regeringens Digitaliseringsråd och expert i yttrandefrihetskommittén.

¹⁰⁰ Westman, Spridning av rent privata uppgifter – bör ett nytt (yttrandefrihets)brott införas? publicerad i Karnov Nyheter, februari 2012.

¹⁰¹ NJA 2008 s. 946.

¹⁰² NJA 2008 s. 946, s. 961.

I ett sista rättsfall bedömde HD 2015 kränkingsersättnings storlek för ett grovt förtal där en samlagsfilm hade publicerats på två porrsidor. HD uttalade i rättsfallet att handlingen som klassificerades som grovt förtal inte bara kränkte målsägandens *"anseende och självkänsla utan även hennes privatliv genom att filmen avser en rent privat angelägenhet, nämligen ett samlag mellan målsäganden och SG i hans hem"*.¹⁰³

4.1.1 Spridning som ger intrycket av att målsäganden inte har något emot spridningen

Underrätterna bedömer många olika rättsfall som rör förtal genom spridningen av sexuella bilder eller filmer. Domstolarna använder frekvent HD:s konstruktion i *"Videomålet"* för att straffbelägga spridningen.¹⁰⁴

Svea hovrätt avgjorde 2007 ett rättsfall då en ung kvinna i hemlighet hade videofilmade ett samlag mellan två andra individer och därefter spridit filmen till andra personer via ett chattprogram.¹⁰⁵ De personerna hade i sin tur spridit filmen vidare ytterligare. Hovrätten hänvisade, likt många tidigare fall, till NJA 1992 s. 594 men menade i domskälen att förtalsbrottets skyddsområde endast i en begränsad omfattning skyddade den enskilde individens sexuella integritet. Hovrätten motiverade detta genom att missaktningen som konstaterades i NJA 1992 s. 594 berodde på att mottagarna av filmen fick intrycket att målsäganden inte hade något emot att bli filmad och att det låg nära tillhands att tro att spridningen därmed också var accepterad. Domstolen betonade svårigheterna att bedöma om ett förtal skett och menade att det inte enbart kunde vara utslagsgivande att målsäganden samtyckte till inspelningen. Därmed kunde omständigheterna vid filmens inspelning inte vara ensamt avgörande. Hovrätten menade att filmen gav upphov till ett sådant intryck som medförde att spridningen var ägnad att orsaka missaktning. Kvinnan dömdes för förtal av normalgraden då hovrätten inte ansåg att uppsåtet täckte in den spridning som skett utöver de fem personer som initialt mottog filmen. En annan faktor som inverkar på brottets svårighetsgrad var att inspelningen skedde på håll och var skakig.

Även bilder på nakna bröst kan straffbeläggas genom motiveringen som etablerades i NJA 1992 s. 594. I ett rättsfall från Svea hovrätt uttalade domstolen att exponeringen

---

¹⁰³ Högsta domstolen, T 5670-13, dom meddelad 16 mars 2005.

¹⁰⁴ Se t.ex. Göta hovrätts bedömningar i B 2081-12 och B 1598-10.

¹⁰⁵ Svea hovrätt, B 5007-07, dom meddelad 21 augusti 2007.

av nakna bröst rent faktiskt för många framstod som åtminstone pinsamt. Då bilderna lades ut på Facebook fanns det en överhängande risk att personer fick det felaktiga intrycket av att målsäganden inte hade något emot att dessa foton visades för andra. Att målsäganden ursprungligen inte hade samtyckt till de tagna fotografierna ändrade inte domstolens bedömning.¹⁰⁶

4.1.2 Hämndmotiv och övriga motiveringar till att missaktning uppstått

Hovrätten över Skåne och Blekinge konstaterade i ett rättsfall att även spridningen av sexuella bilder får ges den innebörd rörande målsäganden som framställningssättet förmedlade. I rättsfallet hade den misstänkte gärningspersonen lagt ut fotografier på den lätt- och avklädda målsäganden på en internethemsida med en avdelning för hämnd. Sidans syfte var att hänga ut f.d. flickvänner eller pojkvänner som hade varit otrogna. Domstolen menade att publiceringen på hemsidan förmedlade bilden av att målsäganden hade agerat på ett sådant sätt att det fanns anledning att hämnas mot henne. De bilder som lades ut var av mycket intim karaktär som exempel var det bilder på hennes könsorgan. Även om den misstänkte inte angav målsägandens namn i anslutning till bilderna ansåg domstolen att det lätt gick att identifiera henne, då flera av bilderna visade hennes ansikte och nakna kropp. Med hänsyn till att bilderna låg på hemsidan i ungefär en månad, och att hemsidan var öppen för alla fanns det en överhängande risk för spridning. Gärningspersonen dömdes för grovt förtal.¹⁰⁷

Falu tingsrätt avgjorde ett rättsfall som avsåg dataintrång och grovt förtal.¹⁰⁸ I rättsfallet lade den tilltalade ut flera nakenbilder på målsägandens personliga Facebook - konto. Bilderna föreställde målsäganden när hon var naken och poserade med sexleksaker. Den tilltalade lade ut bilderna med det direkta syftet att hämnas på henne och "*avslöja henne för omvärlden som den person hon verkligen är*". Tingsrätten menade att bilderna som låg ute på målsägandens Facebook-konto förmedlade intrycket att personen på bilden inte hade något emot att bilden visades upp för andra. Förtalet bedömdes som grovt då bilderna legat på målsägandens Facebook- konto under cirka 30 minuter, sidan var offentlig, flera personer laddade ner bilderna och några av bilderna senare cirkulerade på hennes arbetsplats.

I ett rättsfall från Svea hovrätt smygfilmades en ung man då denne onanerade på en

---

¹⁰⁶ Se t.ex. Svea hovrätt, B 6098-10, dom meddelad 1 september 2010.

¹⁰⁷ Hovrätten över Skåne och Blekinge, B 3425-13, dom meddelad 2 april 2014.

¹⁰⁸ Falu Tingsrätt, B 1219-12, dom meddelad 16 oktober 2012.

skoltoalett.¹⁰⁹ De två unga männen som filmade målsäganden publicerade sedan den redigerade filmen med text och musik på det sociala videoforumet Youtube. I rättsfallet konstaterade hovrätten att inspelningen var högst integritetskränkande, men vid tillfället inte straffbar enligt svensk lag. Uppgiften som lämnades genom filmen var att målsäganden onanerade på en toalett. Domstolen konstaterade i likhet med HD:s resonemang i NJA 1992 s. 594 att en uppgift om onani inte utsatte målsäganden för andras missaktning. Domstolen menade däremot att många människor uppfattade uppgifter om onani som åtminstone pinsamma. Då målsäganden endast var 15 år och spridningen skett ibland ungdomar bedömdes det som uppenbart att filmen i den miljön utsatte honom för andras missaktning. Således dömdes de unga gärningsmännen för grovt förtal.

Ett rättsfall där rekvisitet missaktning diskuterades handlade om en bild som lades ut på Facebook och som visade målsäganden i bar överkropp. Flickans ansikte syntes inte men däremot hakan och en del av håret. Tingsrätten friade den misstänkte med hänvisning till att en uppgift om en naken kropp i sig inte utgjorde en missaktande uppgift.¹¹⁰ Det krävdes något ytterligare moment för att förtalsbestämmelsen skulle aktualiseras. Rättsfallet överklagades till Göta hovrätt som uttalade *"att publicera en nakenbild på en person är, som tingsrätten anfört, vanligen inte förtal; nakenheten i sig anses inte vara en nedsättande uppgift (jfr a.a.). I detta fall är det dock fråga om ett nakenfotografi som enligt hovrättens mening har en tydlig sexuell prägel och som förmedlar intrycket att personen i fråga poserar och sätter fokus på sina bara bröst."*¹¹¹ Hovrätten menade att bilden framställde målsäganden som sexuellt utagerande och som att det såg ut som att hon hade ett behov av att visa sig naken. Således lämnade fotot uppgifter som var ägnade att utsätta henne för missaktning särskilt då hon vid gärningstillfället endast var 13 år gammal. Den misstänkte gärningspersonen dömdes för förtal av normalgraden.¹¹²

I ett annat rättsfall från Svea hovrätt skickade en man bilder som föreställde hur mannen förgrep sig på en mycket berusad och näst intill medvetslös 15-årig tjej. Mannen dömdes för sexuellt ofredande då bilderna föreställde honom när han rörde

---

¹⁰⁹ Svea hovrätt, B 2046-08, dom meddelad 29 april 2008.

¹¹⁰ Växjö tingsrätt, B 2069-13, dom meddelad 30 augusti 2013.

¹¹¹ Göta hovrätt, B 2417-13, dom meddelad 18 februari 2013, s. 4.

¹¹² Göta hovrätt, B 2417-13, dom meddelad 18 februari 2013.

vid tjejens könsorgan. Mannen dömdes även för grovt förtal då fotografierna enligt domstolen utpekade målsäganden som klandervärd i sitt levnadssätt.¹¹³

4.1.3 Rättsfall där rekvisitet missaktning inte behandlas

I ett rättsfall från Svea hovrätt hade en man sänt bilder på två nakna tjejer till tre personer via mms. I rättsfallet motiverade Svea hovrätt inte skälet till varför missaktning föranleddes av bilderna men dömde mannen för förtal av normalgraden. Domstolen menade att det inte var visat annat än att mannen spridit bilderna i en begränsad omfattning och att motivet var att skapa svartsjuka.¹¹⁴

2013 avgjorde Hovrätten för nedre Norrland ett rättsfall där en ung man upprättade en profil på Bilddagboken.se i målsägandens namn och därefter lade ut bilder på målsäganden då hon poserade i underkläder. Hovrätten fastställde tingsrättens dom och menade att den misstänkte gärningspersonen utan målsägandens vetskap och samtycke lade upp bilder på henne i underkläder på bilddagboken. Detta agerande var enligt domstolen typiskt sett ägnat att utsätta målsäganden för andras missaktning.¹¹⁵

I ett rättsfall från Umeå tingsrätt lade en man ut bilder och filmer av sexuellt umgänge mellan honom och hans f.d. flickvän på en sexuell hemsida. Kvinnan var till stor del maskerad i materialet men på tre av bilderna gick det att identifiera henne. I domskälen konstaterade domstolen att uppgifterna som lämnades var att kvinnan hade sex med mannen och att detta skedde på ett visst sätt och att bilderna förmedlade en nedsättande bild av kvinnan.¹¹⁶

4.3 Sexuellt ofredande

HD har inte avgjort något rättsfall som styrker att spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer kan straffbeläggas genom sexuellt ofredande. Istället kommer två rättsfall från tingsrätterna att redogöras för.

I ett rättsfall från Uppsala tingsrätt spred en gärningsman sexuella bilder och filmer som föreställde målsäganden via ett chattprogram och mms till andra personer. I domen konstaterade domstolen att handlandet föll under rubriceringen sexuellt ofredande då gärningsmannen exponerade målsäganden på ett förnedrande sätt.

---

¹¹³ Svea hovrätt, B 6229-04, dom meddelad 9 mars 2005.

¹¹⁴ Svea hovrätt, B 9792-12, dom meddelad 10 december 2013.

¹¹⁵ Hovrätten för nedre Norrland, B 304-13, dom meddelad 6 maj 2013.

¹¹⁶ Umeå Tingsrätt, B 1963-09, dom meddelad 12 maj 2010.

Domstolen konstaterade att gärningsmannen genom sin handling kränkte målsägandens sexuella integritet. Domstolen menade i rättsfallet att det rimligen inte krävdes att gärningsmannen skulle bli sexuellt tillfredsställd genom spridningen.¹¹⁷

Domen överklagades till Svea hovrätt som inte behandlade frågan i sak då den tilltalade drog tillbaka sitt överklagande. Ur beslutet kunde utläsas att åklagaren ändrade brottsrubricering från enbart sexuellt ofredande till sexuellt ofredande alternativt grovt förtal.¹¹⁸

I ett annat rättsfall från Helsingborgs tingsrätt lade en man ut nakenbilder på en kvinnas Facebook-konto då han bytte hennes profilbild under tre timmars tid.¹¹⁹ Åklagaren åtalade mannen för sexuellt ofredande men tingsrätten dömde honom för grovt förtal. Domstolen uttryckte att målsäganden knappast själv kränktes av bilderna. Istället ansåg domstolen att det var vetskapen av att vänner, släktingar och arbetskamrater såg bilderna på hennes Facebook-konto som kränkte kvinnan. Domen överklagades enbart i skadeståndsdelen där den inte fick prövningstillstånd.

4.4 Ofredande

Ofredandebestämmelsen har tillämpats flertal gånger för att kriminalisera spridningen av sexuella bilder eller filmer. HD har avgjort ett rättsfall som tangerar frågan och ger ledning i hur bestämmelsen ska tillämpas.

HD konstaterade i NJA 2008 s. 946¹²⁰ att ansvar för ofredande till följd av spridningen av integritetskränkande bilder eller filmer krävde att det fridskränkande beteendet skedde direkt till målsäganden. Spridningen av en sexuell film som målsäganden först i efterhand får information om utgör inte ett sådant "direkt" fridskränkande beteende. HD motiverade sitt resonemang med att "*det kan diskuteras om bestämmelsen om ofredande genom hänsynslöst beteende fyller rimliga anspråk på en klar och tydlig strafflag (jfr a. prop. s. B 117). Även om bestämmelsen är vag och lämnar formellt utrymme för högst skiftande tolkningar finns det emellertid, inte minst av legalitetshänsyn, skäl att undvika tolkningar som framstår som pressade (jfr NJA 2005 s. 712).*"¹²¹ HD anförde att frågan om ansvar för olovlig upptagning och spridningen av sådana upptagningar, hade varit föremål för överväganden av

¹¹⁷ Uppsala tingsrätt, B 411-07, dom meddelad 14 juni 2007.

¹¹⁸ Svea hovrätt, B 5070-07, dom meddelad 6 december 2007.

¹¹⁹ Helsingborgs tingsrätt, B 5069-13, dom meddelad 3 december 2013.

¹²⁰ Har tidigare behandlats i avsnitt 4.1.

¹²¹ NJA 2008 s. 946, s. 962.

lagstiftaren under en lång tid. I de sammanhangen hade det aldrig antagits att ofredandebestämmelsen var tillämplig.¹²² *"En annan sak är att goda skäl kan anföras för att förfaranden av det slag som är föremål för HD:s bedömning i detta mål borde vara straffbara. Det får emellertid, oavsett det nuvarande rättsläggets förenlighet med Europakonventionen, anses ankomma på lagstiftaren att ta ställning till om en sådan kriminalisering bör införas och i så fall hur den bör utformas."*¹²³

I domskälen betonade HD att uttalanden om lagreglers innebörd i förarbeten eller praxis kunde frångås när det krävdes för att uppfylla Europakonventionens skyldigheter. HD uttalade att *"Ett annat krav enligt Europakonventionen (artikel 7) är emellertid att ingen får fällas till ansvar för en gärning utan stöd i vid gärningen gällande klar och tydlig lag."*¹²⁴

I ett rättsfall från 2009 dömdes en man i Gotlands tingsrätt då han hade ofredat sin f.d. flickvän genom att skicka nakenbilder på henne till andra personer via mms.

Domstolen menade att spridningen av de sexuella bilderna utgjorde ofredande genom ett hänsynslöst beteende.¹²⁵ Domen överklagades till Svea hovrätt som friade J.S. med hänvisning till NJA 2008 s. 946. Hovrätten skrev i domskälen att *"I många fall har det skydd som ges genom bestämmelserna om ärekränkning i 5 kap. brottsbalken kommit till användning i straffrättsligt hänseende. För att någon ska kunna dömas för förtal krävs emellertid att den uppgift som lämnas är ägnad att utsätta någon för andras missaktning, vilket många gånger utesluter straffbarhet även när integritetskränkande uppgifter sprids."*¹²⁶ Domstolen konstaterade att det var karaktäristiskt för ofredande som sker genom hänsynslöst beteende att handlingen utgjorde en enligt vanlig värdering kännbar fridskränkning. Detta förutsatte enligt förarbeten att målsäganden uppfattade angreppet. I likhet med NJA 2008 s 946 bedömde domstolen att J.S. handling inte utgjorde ofredande då målsäganden först i efterhand fått vetskap om den integritetskränkande spridningen.

I ett rättsfall från Varbergs tingsrätt, som tidsmässigt avgjordes efter HD:s avgörande i NJA 2008 s. 946, dömdes en man för ofredande i kombination med olaga intrång vid spridningen av en nakenbild. I åklagarens gärningsbeskrivning framgick att två personer hade berett sig tillgång till målsägandens Facebook-konto på internet. De

¹²² NJA 2008 s. 946, s. 962.

¹²³ NJA 2008 s. 946, s. 963.

¹²⁴ NJA 2008 s. 946, s. 961.

¹²⁵ Gotlands tingsrätt, B 606-09, dom meddelad 10 september 2009.

¹²⁶ Svea hovrätt, B 6821-09, dom meddelad 19 oktober 2009, citat tagna från s. 4.

hade därefter ofredat henne dels genom att de lade ut en nakenbild på henne på hennes Facebook-konto, dels ändrat lösenordet till kontot så att hon inte kunde logga in och ta bort bilden. I skadeståndsbedömningen betonade domstolen att bilden hade delats otaliga gånger och att bilden dessutom låg ute på fristående hemsidor. Därtill menade domstolen att flertal personer uttalade sig negativt om målsäganden efter händelsen.¹²⁷

4.5 Personuppgiftslagen

Personuppgiftslagen tillämpas sällan i praktiken för att straffbelägga spridningen av sexuella bilder eller filmer.

I B 4812-02 konstaterade Svea hovrätt en person som lagt ut sexannonser om en annan person på internet gjorde sig skyldig till brott mot 49 § PuL. Bilderna fördes nämligen över till land utanför EES som saknade den adekvata nivån för skydd av personuppgifter. Således menade hovrätten att denna person av grov oaktsamhet gjort sig skyldig till brott mot 49 § PuL. Uppgifterna som spridits i det fallet var uppgifter rörande namn ålder, ögonfärg, hårfärg, längd, vikt och hemvist samt att hon var ensamstående mamma.¹²⁸

---

¹²⁷ Varbergs tingsrätt, B 1051-13, dom meddelad 10 oktober 2013.

¹²⁸ Svea hovrätt, B 4812-02, dom meddelad 4 november 2002.

5. Analys av lagstiftningen och rättstillämpningen utifrån rättsfallsexposén

---

I första avsnittet analyseras lagstiftningens formella räckvidd och HD:s vägledande avgöranden i förhållande till underrätternas faktiska tillämpning av densamma. Analysen belyser de tillämpningsproblem som uppkommer vid kriminalisering av spridningen av sexuella bilder eller filmer. Kapitlet fokuserar på att besvara uppsatsens första frågeställning men ligger även till grund för att besvara den tredje frågeställningen i slutanalysen.

5.1 Huvudreglerna och PuL:s tillämpning

På grund av att det inte finns en bestämmelse som straffbelägger spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer får domstolarna i sin rättstillämpning anpassa tolkningen av gällande bestämmelser utefter nyuppkomna situationer på internet. Detta verkar, av vad som framkommer i uppsatsen fjärde kapitlet, ge upphov till en praxis som inte är koherent. I de närmast följande två avsnitten är syftet att fastställa huvudreglerna vid spridningen av sexuella bilder eller filmer som sker till tredje man och spridningen som sker direkt till målsäganden. Avsikten är att konkretisera vilken bestämmelse som bör tillämpas i respektive fall. I det tredje avsnittet lyfts personuppgiftslagen som en alternativ möjlighet att straffbelägga spridningen med. Därefter kommer fjärde avsnittet att ägnas åt att problematisera tillämpningen huvudregeln som konstateras i 5.1.1 och 5.1.2. Avslutningsvis kommer frågan om det föreligger en adekvat lagstiftning i förhållande till skyddet för den personliga integriteten vid spridningen av sexuella bilder eller filmer att besvaras.

5.1.1 Huvudregeln vid spridning till tredje man

Huvudregeln som slogs fast av HD i NJA 1992 s. 594 är att spridning av integritetskränkande uppgifter i form av sexuella filmer primärt ska angripas genom reglerna om ärekränkning, företrädevis förtalsbestämmelsen. I NJA 2008 s. 946 konstaterar HD i ett obiter dictum att denna huvudregel fortfarande gäller. Utifrån den argumentation HD för i domen finns det dock skäl att tolka in att ofredande respektive sexuellt ofredande skulle kunna vara tillämplig då en spridning sker till målsäganden men samtidigt mottas av tredje man.

5.1.2 Spridning som sker direkt till målsäganden

Spridning som sker direkt till målsäganden uppkommer då en bild eller film publiceras på målsägandens sociala medier eller hemsida och som i praktiken även medför en stor spridning till andra individer. Detta fenomen inträffar till exempel då någon övertar kontrollen över en persons sociala och därigenom sprider en sexuell film eller bild på målsäganden. Såväl förtal, ofredande och sexuellt ofredande har återfunnits som brottsrubricering i dessa domar.

Att spridningen av en sexuell film eller bild på en individ drabbar en persons sexuella integritet enligt 6:10 § BrB är inte osannolikt. Särskilt inte med beaktande av HD:s uttalande i NJA 1992 s. 594 där de anförde att videofilmen utgjorde blottläggande av en medmänniskas "sexuella känslor". Rekvisitet sexuell integritet bör anses motsvara en sexuell handling som kränker den personliga integriteten. De rättsfall som presenterats i avsnitt 4.3 har utgått ifrån att den sexuella integriteten kränks vid denna typ av spridning.

I rättsfallen i rättsfallsexposén hävdade domstolen i det ena fallet att ett sexuellt intresse inte var nödvändigt.¹²⁹ I det andra fallet ändrade domstolen brottsrubricering från sexuellt ofredande till grovt förtal.¹³⁰ Det första rättsfallet avgjordes innan lagstiftaren 2012 återigen konstaterade att sexuellt ofredande enbart kunde tillämpas om gärningspersonen hade ett sexuellt intresse med handlingen. Det finns således starka skäl att tro att den bedömning domstolen gjorde, då de frångick kravet på sexuellt intresse, inte har bäring längre. Utifrån rättsfallsexposén har det dessutom framgått att det inte sällan är hämndmotiv som ligger bakom publiceringarna eller som gärningsmannen uttryckte det i ett av rättsfallen: "bilderna lades ut för att "avslöja henne för omvärlden som den person hon verkligen är."¹³¹ Dessa angrepp sker oftast av helt andra skäl än för att sexuellt tillfredsställa gärningsmannen. Således bör sexuellt ofredande endast i undantagsfall tillämpas på de uppkomna situationerna.

Förarbetena till 6 kap. 10 § BrB har visat att angrepp som inte sker för att sexuellt tillfredsställa gärningsmannen utan istället sker för att allmänt kränka och skada målsäganden bör bedömas enligt andra paragrafer som till exempel ofredande. I NJA 2008 s. 946 lämnade HD en öppning för att spridningen av filmer och bilder som

¹²⁹ Uppsala tingsrätt, B 411-07, 14 juni 2007.

¹³⁰ Helsingborgs tingsrätt, B 5069-13, 3 december 2013.

¹³¹ Falu Tingsrätt, B 1219-12, 16 oktober 2012.

direkt uppfattas av målsäganden skulle kunna utgöra ofredande. I två rättsfall från tingsrätten har två likvärdiga handlingar bedömts som grovt förtal och dataintrång respektive ofredande och olaga intrång.¹³² Förutsättningarna i rättsfallen är snarlika, en eller flera personer hade tagit kontrollen över målsägandens Facebook-konto och därigenom lagt ut en eller flera nakenbilder som sedan delades och spreds flertalet gånger. I ofredandefallet bytte de två tilltalade lösenordet till dennes Facebook-konto så att målsäganden inte kunde logga in och ta kontroll över kontot igen. I förtalsrättsfallet konstaterades att det utgjorde grovt förtal då bilden förmedlade att personen inte hade något emot att bilden visades för andra och således genererade detta en risk för att personen missaktades.

Två materiellt sett lika fall bedöms här enligt två olika paragrafer, 5 kap. 1 § BrB och 4 kap. 7 § BrB. Det är visserligen inte ovanligt att en handling kan konstituera flera olika brott. Ofredande kan sannolikt i praktiken tillämpas på denna förtäckta spridning då ett sådant angrepp, när det sker direkt till målsäganden, bör utgöra en kännbar fridskränkning i den meningen som 4 kap. 7 § BrB kräver. Problematiken i dessa två rättsfall är att straffvärdet för grovt förtal är betydligt högre än vad som är fallet då någon döms för ofredande. Domstolarna ska enligt 1 kap. 9 § RF beakta allas likhet inför lagen. Då HD dessutom konstaterat att spridningen av integritetskränkande uppgifter som huvudregel ska bestraffas enligt förtalsbestämmelsen finns det skäl att ifrågasätta lämpligheten av att bedöma denna spridning som ofredande.

En spridning som sker på målsägandens sociala medier kopplar direkt samman den parallella internetvärlden med personens verkliga liv. Eftersom uppgifterna sprids från personens egna sociala medier är det svårt att freda sig mot uppgiften. Spridningen bör således ge svårare konsekvenser för den drabbade. Uppsåtet i de aktuella fallen måste anses inbegripa att målsägandens alla kontakter ser bilderna. Därav bör det vara mest naturligt att förtalsbestämmelsen tillämpas. Angreppet som rubricerades som ofredande hade en snäv gärningsbeskrivning som bidrog till att domstolen inte kunde bedöma handlingen som grovt förtal. Alternativet i detta fall vore att fria gärningspersonen vilket inte är önskvärt.

---

¹³² Jämförelse mellan Varbergs tingsrätt, B 1051-13, avseende ofredande och olaga intrång och Falu tingsrätt, B 1219-12, avseende grovt förtal och dataintrång.

Utifrån ovanstående avsnitt drar jag slutsatsen att huvudregeln som HD konstaterade i NJA 1992 s. 594 kvarstår och att förtal normalt ska tillämpas för att straffbelägga spridningen av integritetskränkande uppgifter. Innan jag analyserar den specifika bestämmelsen vill jag i nästa avsnitt beröra PuL som en potentiell väg att straffbelägga spridningen på.

5.1.3 Tillämpningen av PuL

I den tidigare framställningen har jag medvetet valt att inte behandla PuL i någon större utsträckning. Detta beror på att det i praktiken finns oerhört lite praxis på området som tydliggör lagens tillämpningsområde. Det är sannolikt så att PuL i praktiken kan tillämpas både då spridningen sker till tredje man och då spridningen sker till målsäganden under förutsättning att det är en kränkande och känslig personuppgift. I en mailkonversation med en jurist på Datainspektionen belyses frågan med följande citat. "*Under dessa förutsättningar, dvs. att det är fråga om bilder där det går att identifiera enskilda personer och att bilderna rör dessas sexualliv, så är de att anse som känsliga personuppgifter.*"¹³³ Användningen av PuL försvåras av kravet på att det måste röra en känslig uppgift då det inte finns praxis på området som tar ställning till hur rekvisitet ska tolkas. Denna osäkerhet aktualiseras då det gäller nakenbilder på en individ som inte har en sexuell karaktär.¹³⁴ Att publiceringen av en nakenbild eller en bild på någon i bikini visserligen kan vara kränkande är ingen tvekan om. Däremot är det högst tveksamt om en sådan känslig uppgift som krävs enligt 49 § PuL lämnas med bilden. Utifrån vad som nämnts tidigare i framställningen om "*normala bilder*" bör en bild på någon i bikini uteslutande falla utanför kategorin känsliga uppgifter.

Då det i nuläget är knapphändigt med praxis och det därför är svårt att förstå hur lagen ska tillämpas medför detta att åklagare undviker att åtala för brott mot PuL.¹³⁵ Då åklagare inte åtalar för brott mot PuL medför det således att ingen ny förtydligande praxis utkommer. Oavsett om det handlar om att rättsområdet är för komplicerat, åklagarna har för dålig kunskap eller att lagstiftningen helt enkelt inte är ändamålsenlig så synes lagen på grund av rättstillämpningen i nuläget vara tandlös mot spridningen av integritetskränkande uppgifter.

---

¹³³ Mailkonversation med Elisabeth Wallin, jurist, datainspektionen, 9 mars 2015 kl. 13:20.

¹³⁴ Jmf. SOU 1997:39, Integritet – Offentlighet – Informationsteknik, s. 371.

¹³⁵ Andersson, Frida m.fl. Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet, s. 113.

Det finns stor potential med PuL om den åtalas för i högre utsträckning. Lagen kan dock enbart tillämpas om det handlar om en kränkande personuppgiftsbehandling, som angår en känslig uppgift och därtill ställs undantag även upp för rent privata behandlingar som spridningar i slutna chattkonversationer, email meddelanden och mms.¹³⁶ Att det är högst osäkert om rena nakenbilder omfattas av paragrafen utgör också en svaghet i lagstiftningens möjlighet att kriminalisera sexuella bilder eller filmer.

5.2 Problematisering av domstolarnas tillämpning av förtalsparagraferna

Förtalsbestämmelsen utgör den yttersta ramen för när spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer kan straffbeläggas. NJA 1992 s. 594 grundlade möjligheten att tillämpa förtalsbestämmelsen vid spridningen av filmer och bilder.¹³⁷ Detta avsnitt fokuserar på att problematisera domstolarnas tillämpning av förtalsbestämmelsen utifrån uppgiftsrekvisitet, utpekingsrekvisitet och missaktningsrekvisitet.

5.2.1 Uppgiftsrekvisitet

HD konstaterade i NJA 1992 s. 594 att en bild eller film lämnade de uppgifter om individen som mediet förmedlade om personen. Denna tolkning menar jag, i likhet med Axberger, tonar ner kravet på uppgift och förstärker vikten av att bedöma den effekt som uppstår då bilden eller filmen visas tredje man. HD visar här en flexibilitet i tolkningen av lagstiftningen för att straffbelägga en klandervärd handling. Denna konstruktion bidrar till att domstolarna i högre grad utan ledning från gärningsmannens beteende måste bedöma vilken uppgift som lämnas om målsäganden då bilden/filmen sprids till tredje man. När en typisk förtalsuppgift lämnas i skrift, till exempel då någon sprider uppgiften om att person A är alkoholist, lämnar gärningsmannen själv en uppgift (ett uttalande) som domstolen tar ställning till. Detta medför att gärningspersonen lämnar en konkret uppgift om att A är alkoholist och domstolen behöver enbart bedöma om ett påstående om alkoholism typiskt sett är ägnat att missakta en annan person.

---

¹³⁶ Se. 6 § PuL T.ex. spridningar som sker i privata mail, mms eller andra liknande slutna spridningar.

¹³⁷ NJA 1992 s. 594, s. 598.

En bild eller film lämnar betydligt många fler skiftande uppgifter än vad ett preciserat skriftligt eller muntligt uttalande gör. Detta framgår inte minst av Växjö tingsrätts bedömning i B 2069-13¹³⁸ i jämförelse med Göta hovrätts bedömning i B 2417-13¹³⁹. Tingsrätten konstaterar att bilden inte lämnar någon mer uppgift än att målsäganden är naken. Hovrätten bedömer till skillnad från tingsrätten att det av bilden framgår en tydlig sexuell prägel vilken förmedlar uppgiften om att målsäganden poserar och att bilden fokuserar på flickans bröst. Hovrätten drar därför slutsatsen att bilden framställer målsäganden som sexuellt utagerande och som att hon har ett behov av att visa sig naken. Detta åskådliggör den skönsmissiga bedömning som sker då olika rättsinstanser menar att en och samma bild ger upphov till vitt skilda uppgifter.

Överprövningar sker visserligen även då uttalanden lämnas i tal eller skrift och även då kan olika domstolar komma fram till olika slutsatser om ett uttalande missaktar en individ eller inte. Domstolarna kan dessutom konstatera att ett uttalande inte utgör en uppgift i lagens mening. I de fall då en uppgift lämnas i tal eller skrift är uppgiften allt som oftast preciserad varvid domstolen sällan behöver ta ställning till vad för uppgift som lämnas av gärningsmannen. Skillnaden vid spridningen av sexuella bilder eller filmer är att uppgiften inte är klart definierad om domstolen enbart har en bild eller film att utgå ifrån. Domstolen måste därför först bedöma vad för uppgift som lämnas för att sedan avgöra om den uppgiften väcker missaktning för målsäganden. Således har ett till bedömningsmoment påförts domstolarna som sannolikt inte var lagstiftarens tanke när bestämmelsen infördes. Att en bild dessutom kan ge upphov till ett brett spektrum av tolkningar försvårar bedömningen.

Bedömningen av vad som utgör en uppgift i en bild eller film sker med hänsyn till den effekt domstolen bedömer är rimlig av tredje man. Detta innebär att den effekt som domstolen konstaterar även reflekteras över på den misstänkte gärningsmannen och anses i sin tur vara den uppgift som gärningsmannen har lämnat. Den effekt som uppstår hos tredje man blir även det som är straffvärt med handlingen. Svårigheten att konkretisera gärningspersonens uppgift medför svårigheter i att bedöma om missaktning uppkommer på grund av spridningen. En brist med den nuvarande konstruktionen är att det blir betydligt svårare för domstolarna att bedöma de aktuella fallen på ett enhetligt sätt.

---

¹³⁸ Göta hovrätt, B 2417-13, dom meddelad 18 februari 2013.

¹³⁹ Växjö tingsrätt, B 2069-13, dom meddelad 30 augusti 2013.

5.2.2 Utpekningensrekvisitet

Då en förtalsuppgift lämnas i skrift eller tal går det oftast att utläsa vem målsäganden är då förtalsparagrafen annars inte vore tillämplig. Vid spridningen av en integritetskränkande sexuell bild eller film går det inte alltid klart att identifiera vem målsäganden är. Som exempel kan nämnas fallet då enbart en naken kropp går att urskilja av bilden. Det är sannolikt enbart några personer förutom målsäganden själv som kan känna igen kroppen. Domstolen kan således tvingas fria den misstänkte gärningspersonen med hänvisning till att bilden eller filmen inte lämnar en missaktande uppgift om en identifierbar individ. Förtalsbestämmelsen förutsätter nämligen att det finns en konkret identifierbar individ för vilken en nedsättande uppgift har lämnats om. Om domstolen väljer att straffbelägga spridningen trots att bilden är oerhört svårtydd frångår domstolarna i någon mån utpekningensrekvisitet. Det är sannolikt en skönsmässig flytande skala för hur identifierbar en person måste vara utifrån en bild eller film. I B 1963-09 straffades gärningsmannen enbart för de bilder där domstolen ansåg målsäganden kunde identifieras.¹⁴⁰

Detta visar två olika typer av problem. Först och främst att det inte är klart vart gränsen går för om en individ är identifierbar eller inte. Det andra problemet som uppstår är att en kränkning av en persons integritet sker vid en sådan spridning oavsett om personen kan identifieras eller inte. Detta visar en brist i skyddet för den personliga integriteten och att en handling som kränker äran inte alltid korrelerar med vad som är en kränkning av den personliga integriteten.

5.2.3 Missaktningsrekvisitet

Missaktning som rekvisit utgör ett begrepp som avser att spegla subjektiva åsikter i olika samhällsgrupper. Av naturliga skäl är det även ett begrepp som förändras i samma takt som samhället förändras. Bedömningen av rekvisitet i underrätterna har gett upphov till en del långtgående resonemang i syfte att straffbelägga spridningen av sexuella bilder eller filmer.

I ett hovrättsavgörande¹⁴¹ som berörde kränkningens storlek till följd av spridningen av en smygtagen sexuell film uttalade hovrätten att "*Det går dock inte att bortse från det förhållandet att det inom inte alltför snäva kretsar av befolkningen*

¹⁴⁰ Umeå tingsrätt, B 1963-09, dom meddelad 12 maj 2010.

¹⁴¹ Rättsfallet har inte tidigare redovisats i uppsatsen: Göta hovrätt, T 107-13, 16 oktober 2013.

med tiden har blivit alltmer socialt accepterat att vara mycket öppen och utåtriktad avseende sina sexuella vanor." Hovrätten bestämde kränkingsersättningen till den relativt låga summan 20 000 kr bland annat med hänsyn till ovanstående uttalande. Rättsfallet överklagades till HD.¹⁴²

Jag håller till stora delar inte med hovrätten om detta uttalande i varje fall inte i förhållande till den kontext uttalandet fälls i. Rättsfallet ifråga handlade om en privat sexuell film som spridits på två porrsidor. Jag instämmer med hovrätten att sex som samtalsämne är mer socialt accepterat idag än vad som varit fallet tidigare. Den sociala acceptansens bör inte utsträcka sig till det fall då någons privata sexuella filmer sprids på internet. Detta rättsfall visar på de relativt svåra bedömningarna domstolarna gör. Inte bara då de betraktar vad för effekt en uppgift ger upphov till utan även om uppgiften utgör sådan information som kan anses vara nedsättande för en annan individ utifrån dagens förutsättningar. En bild som utan tvekan gav en missaktande effekt för tio år sedan medför inte nödvändigtvis samma effekt idag och det är således samhällsförändringar som domstolarna måste förhålla sig till i sina bedömningar.

Smygtagna bilder eller filmer

I NJA 2008 s. 946 lyfte HD i ett obiter dictum frågan om en av tredje man smygfilmad samlagsbild väckte missaktning i enlighet med den konstruktion som ställdes upp i NJA 1992 s. 594. HD uttalade "*Med hänsyn till e-postens innehåll i övrigt och den bedömning som gjordes i NJA 1992 s. 594, är det inte givet att den bild av M.M. och J.C. som inspelningarna förmedlade skulle ha bedömts som nedsättande och ägnad att utsätta dem för andras missaktning.*"¹⁴³ Utan att ge ett säkert svar i frågan huruvida de sexuella filmerna innehåller uppgifter som är missaktande för målsäganden pekar HD på att det existerar en gräns för vilka spridningar som kan fångas upp av förtalsbestämmelsen. Sannolikt föranleder den aktuella filmen inte en betraktare att tro att det är en film som målsäganden samtycker till. Inte heller är det säkert att filmen på annat sätt skulle kunna väcka missaktning för målsäganden. Därmed finns det en risk, med bakgrund av HDs uttalanden i NJA 2008 s. 946, att denna spridning går straffri trots att den i högsta grad utgör en kränkning av den personliga integriteten.

---

¹⁴² HD:s dom har jag redogjort för i avsnitt 4:1 Förtal.

¹⁴³ NJA 2008 s. 946, s. 961.

I NJA 1992 s. 594 konstaterade HD att de som såg filmen fick uppfattningen om att filmen spelades in med målsägandens samtycke och att det därför låg nära till hands att tro att målsäganden även hade samtyckt till spridningen av filmen. Denna slutsats har ifrågasatts av underrätterna, inte minst av Svea hovrätt i B 5007-07.¹⁴⁴ Hovrätten menade att straffbeläggningen inte enbart kunde bedömas utifrån om det framstod som att målsäganden hade lämnat samtycke till bilden eller inte utan att även andra omständigheter, som kunde ge upphov till en missaktande effekt, behövde beaktas. I det aktuella rättsfallet dömdes den misstänkte för förtal, trots att filmen som spridits hade spelats in i smyg och att det alltså inte framstod som att målsäganden hade samtyckt till inspelningen och spridningen. Rättsfallet passar alltså inte in i den modell som HD ställde upp i NJA 1992 s. 594 men gärningspersonen dömdes ändå för förtal. Att Svea hovrätt utvidgar förtalsparagrafens omfattningsområde är positivt då HD:s resonemang i praktiken enbart lämnar utrymme för att straffbelägga en spridning där det ser ut som att målsäganden samtycker till inspelningen. Ordalydelsen av domskälen i NJA 1992 s. 594 skulle förhindra kriminaliseringen av spridningen av smyginspelade sexuella bilder eller filmer.

Ett första problem jag anser uppkommer med HD:s resonemang är att samtycke till en inspelning av en film inte per automatik kan tolkas som att samtycke även lämnas till spridningen av filmen. Detta är två vitt skilda handlingar som inte ligger i så nära samband att de hänger ihop. Detta resonemang skuldbelägger i någon mån även en målsäganden som samtycker till inspelningen då denna "får skylla sig själv" då personen borde räknat med att en sådan spridning skulle ske.

En annan effekt är att spridningen av bilder eller filmer där det inte framstår som att samtycke har lämnats till inspelningen inte kan straffbeläggas om domstolen inte finner att bilden lämnar en annan uppgift om målsäganden. Det måste stå helt klart att även filmer där målsäganden inte samtycker till inspelningen bör kunna straffbeläggas enligt gällande rätt. Den motsatta ställningen resulterar i helt oacceptabla skillnader i hanteringen av två materiellt lika situationer.

Ett rättsfall från Svea Hovrätt avsåg spridningen av en smygtagen film som föreställde en ung man som onanerade på en skoltoalett.¹⁴⁵ Den unge mannen blev smygfilmad vilket även framgick av bilderna. Således följde inte domstolarna den

¹⁴⁴ Svea hovrätt, B 5007-07, dom meddelad 21 juni 2007

¹⁴⁵ Svea hovrätt, B 2046-08, dom meddelad 29 april 2008.

huvudregel som upprättades i NJA 1992 s. 594. I domskälen konstaterade domstolen att onanin som sådan inte ansågs vara missaktande. Istället menade Svea hovrätt att onani var pinsamt för många människor och dömde därför den tilltalade för förtal. I syfte att straffbelägga spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer framgår det att domstolarna går relativt långt i sina tolkningar. I rättsfallet utvidgar domstolen, enligt min mening, missaktningsrekvisitet genom att hävda att en pinsam uppgift är missaktande i den mening som krävs för att tillämpa förtalsparagrafen. Detta anser jag är en utvidgning av missaktningsrekvisitet då en pinsam uppgift inte nödvändigtvis är en nedsättande uppgift i förhållande till hur orden används i samhället. Jag återkommer till detta under "*Bilder föreställande nakna kroppar*".

Effekterna av konstruktionen i NJA 1992 s. 594 riskerar att leda till andra tveksamma resonemang av domstolarna i rättsfall där målsäganden inte samtycker till inspelningen men inte heller varit i stånd att säga nej till den. Ett av rättsfallen från Svea hovrätt handlade om bilder som spridits på en kraftigt berusad och enligt domstolen näst intill medvetlös 15-årig tjej.¹⁴⁶ Bildernas innehåll fungerade som bevis för att offret utsattes för ett sexuellt övergrepp. Även förtal konstaterades då bilderna enligt domstolen utpekade målsäganden som klandervärd i sitt levnadssätt.

Det är tydligt av bilderna att tjejen inte självvalt valt att vara en del av bilderna eftersom att domstolen uttalar att det av bilderna framgår att flickan näst intill är medvetlös. Lämpligheten av att tillämpa förtalsparagrafen går att ifrågasätta i sådana fall. Även då mer allvarliga övergrepp sker är det tydligt att förtalsparagrafen i sig själv inte erbjuder ett tillräckligt skydd. Detta beror på att den uppgift som lämnas om målsäganden, att denna utsätts för ett sexuellt övergrepp, inte kan anses nedsättande för individen.¹⁴⁷

Bilder föreställande nakna kroppar

Bilder eller filmer som föreställer nakna kroppar omtalas i praktiken som ett område där rättsläget är oklart. Utifrån rättsfallsexposén går det att urskilja tre olika typer av resonemang som domstolarna tillämpar för att straffbelägga spridningen av

---

¹⁴⁶ Svea Hovrätt, B 6229-04, dom meddelad 9 mars 2005.

¹⁴⁷ Jmf. med Vänersborgs tingsrätt, B 3832-13, dom meddelad den 7 mars 2014, där målsäganden blivit fasttejpade på en stol och utsatt för ett sexuellt ofredande vilket bestod i att en man enbart klädd i underkläder hade dansat och utfört samlagsliknande rörelser mot kvinnan. En film hade spelats in av händelsen och därefter publicerats på Facebook. Domstolen kunde i domen inte konstatera att filmen var ägnad att missakta kvinnan på grund av att det klart och tydligt syntes att kvinnan inte samtyckt till händelsen eller inspelningen.

nakenbilder. En del av bilderna har straffbelagts genom samma resonemang som HD uppställde i NJA 1992 s. 594 avseende samlagsfilmer. Domstolarna hävdar alltså att det framstår som att målsäganden samtyckt till fotograferingen och att det därigenom även ligger nära till hands att denne samtyckt till spridningen av nakenbilderna.¹⁴⁸ Det går att ifrågasätta om avsikten med resonemanget HD förde i NJA 1992 s. 594 är att träffa även sådana bilder som inte är lika integritetskänsliga som samlagsfilmer. En naken kropp utgör sannolikt inte ett lika känsligt material som då en bild eller film föreställande en sexuell akt sprids.

En annan variant har förts av Göta hovrätt i B 2417 – 13 då hovrätten konstaterar att huvudregeln är att en nedsättande uppgift inte lämnas genom spridningen av en nakenbild.¹⁴⁹ I rättsfallet straffbelägger Göta hovrätt, i motsatt tingsrätten¹⁵⁰, den misstänkte gärningsmannen för förtal av normalgraden. Detta domslut motiverade domstolen genom att hävda att fotot på flickans bröst framställde henne som sexuell utagerande och att hon hade ett behov av att vara naken, vilket domstolen i sin tur menade var missaktande för flickan. De olika bedömningarna i tingsrätten och hovrätten visar på att det är oklart vart den faktiska gränsen går för när en uppgift utöver en naken kropp lämnas och om en sådan kan straffbeläggas genom förtalsbestämmelsen. Den tredje varianten har använts av Svea hovrätt i ett rättsfall där de bedömt spridningen av bilder på nakna bröst.¹⁵¹ Utöver att domstolen menade att bilden fokuserade på målsägandens bröst och att bilden således var av sexuell karaktär, uttryckte domstolen att exponeringen av nakna bröst för många människor framstod som pinsamt. Ännu en gång tycker jag mig tydligt se att det sker en utvidgning av förtalsbestämmelsens tillämpningsområde i förhållande till den ram som HD ställde upp i NJA 1992 s. 594.

Att något är pinsamt behöver nödvändigtvis inte korrelera med att det utgör en nedsättande uppgift. Givetvis är det en integritetskränkning att en sådan bild ofrivilligt publiceras men med det sagt är det inte självklart att bilden väcker missaktning för personen ifråga på det sätt som krävs enligt 5 kap. 1 § BRB. Det finns en mängd andra situationer som i vissa kretsar är pinsamma, ett exempel på en sådan situation är ett foto på att yngre flicka som köper tamponger eller bindor. Mens är

---

¹⁴⁸ Se. t.ex. Falu tingsrätt, B 1219-12, dom meddelad 16 oktober 2012 och Varbergs tingsrätt, B 1051-13, dom meddelad 10 oktober 2010.

¹⁴⁹ Göta hovrätt, B 2417-13, dom meddelad 18 februari 2013.

¹⁵⁰ Växjö tingsrätt, mål nr. B 2069-13, dom meddelad 30 augusti 2013.

¹⁵¹ Svea hovrätt, B 6098-10, dom meddelad 1 september 2010.

generellt pinsamt bland individer i ung ålder. Trots att det är helt naturligt, precis som samlag, skulle domstolarna med ett motsvarande resonemang fälla den misstänkte för förtal på grund av publiceringen av bilden. Att något "*rent faktiskt anses pinsamt*" är inte en sådan uppgift som i alla lägen missaktar målsäganden. Domstolarna framstår som oerhört benägna att fälla personer som sprider nakenbilder till ansvar genom tillämpning av förtalsparagrafen. Enligt min bedömning tillämpas förtalsparagrafen ofta för att kriminalisera spridningen av integritetskränkande uppgifter i syfte att skydda individens personliga integritet snarare än individens ära som paragrafen egentligen syftar till att skydda.

Motiveringen i resonemanget som domstolarna för i de två senast analyserade rättsfallen bygger på att bilderna är av en viss sexuell karaktär. Detta resonemang är sannolikt inte tillämpligt på ett rättsfall då en smygtagen bild sprids på internet som föreställer en person i badkläder eller bikini på stranden. Det händer det ofta att kvinnor ligger topless på stranden vilket ytterst sällan har något annat syfte än ett praktiskt sådant. Även om den som smygfotograferar personen har ett sexuellt intresse med fotograferingen, kommer de personer som bevittnar bilden förstå att denna bild tagits ur sitt sammanhang. Samma gäller nakenbilder som är tagna på ett nakenbad. Domstolarna bör inte använda resonemanget om att bilden har en sexuell karaktär om det är uppenbart att den som solar inte gör det i ett sexuellt avseende. Sådana bilder kan trots att de tas på en offentlig plats avslöja detaljer om en persons kropp som är högst integritetskänsliga. Det faktum att en person väljer att sola topless eller med bikini på en strand bör inte likställas med att den personen tolererar att bli smygfotograferad och i ett senare led få dessa foton publicerade på internet. Detta är de facto konsekvenserna då förtalsparagrafen inte utan en väldigt vid tolkning kan omfatta en sådan spridning. Ovanstående scenarion visar återigen den diskrepans som existerar mellan publicering av en bild som föranleder missaktning och publicering av en bild som kränker den personliga integriteten.

Bilder eller filmer som publicerats i ett hämndsyfte

Ytterligare områden som föranleder problem vid tillämpningen av missaktningsrekvisitet är då bilder eller filmer publiceras med ett tydligt hämndsyfte. Domstolarna har generellt tacklat denna problematik genom att de hävdar att materialets innehåll och hur materialet publiceras föranleder åskådaren av bilden eller

filmen att tro att målsäganden gjort något som är värt att hämnas på.¹⁵² Denna tolkning av förtalsbestämmelsen medför att domstolen förutsätter att merparten av de individer som tagit del av materialet skulle sympatisera med den misstänkte gärningsmannens handlade, genom att föranledas tro att målsäganden gjort något som var värt att hämnas på. Detta resonemang indikerar på hur domstolarna försöker vrida och vända på de många olika uppkomna situationerna för att hitta vinklar däri målsäganden genom publiceringen blir missaktad. Det är positivt att domstolarna agerar för att straffbelägga spridningen av integritetskränkande uppgifter även om det finns risker med det vilket jag kommer att återkomma till under avsnitt 5.3.

5.3 Förtalsparagrafen som verktyg att kriminalisera spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer

En första aspekt av tillämpningen av förtalsbestämmelsen är att förtalsbestämmelsen förutsätter att domstolen visar hur målsäganden kan missaktas efter spridningen av den sexuella bilden eller filmen. Att domstolen måste konstatera missaktning är en, i de förevarande fallen, oönskad effekt av att strafflagstiftningen mot spridningen av integritetskränkande bilder fokuserar på hur tredje man uppfattar materialet snarare än att se till att materialet har spridits utan samtycke. Domstolarna måste själva rekonstruera den missaktning för brottsoffret som har genererats vid spridningen av den sexuella bilden eller filmen för att överhuvudtaget kunna ställa någon till svars i enlighet med förtalsbestämmelsen. Detta medför att domstolarna ibland måste motivera sina domskäl mindre lämpligt. Ett exempel på detta är Göta hovrätts domskäl i rättsfallet B 2417-13 där domstolen tvingas motivera förtalsbestämmelsens tillämpning med att en bild på en 13-årig flicka framställer flickan som sexuellt utagerande och att det framstår som att hon har ett behov av att vara naken. Ett annat exempel är Svea hovrätts bedömning i rättsfallet B 6229-04 där gärningsmannen först bestraffas för sexuellt ofredande. Därefter påtalar domstolen att bilderna som tagits under det pågående övergreppet lämnar en missaktande bild av målsäganden. Detta är ett exempel på hur paradoxala domskälen riskerar att bli på grund av att domstolen måste konstatera att en missaktande bild förmedlas av den sexuella bilden eller filmen. Det slutgiltiga resultatet av bedömningarna ligger sannolikt allt som oftast i linje med vad allmänheten önskar då spridningen av integritetskränkande sexuella

---

¹⁵² Se t.ex. hovrätten för Skåne och Blekinges domskäl i B 3425-13, dom meddelad 2 april 2014.

bilder eller filmer allt som oftast straffbeläggs. Vägen dit genom förtalsbestämmelsen genererar många gånger uttalanden från domstolen som är mindre lyckade.

Även om en önskad effekt av förtalsbestämmelsens tillämpning är att domstolen bekräftar den missaktning som uppkommer för målsäganden så är detta i dagsläget nödvändigt för att tillförsäkra att bestämmelsens rekvisit uppfylls. Vad som kan konstateras utifrån rättsfallsexposén är att det är en stor andel av rättsfall där det inte framgår av domskälen varför missaktning uppkommer i det enskilda fallet.¹⁵³ I rättsfallet från Svea hovrätt motiverar domstolen inte varför missaktning uppkommer utan konstaterar bara att så är fallet. Detsamma gäller rättsfallet från Umeå tingsrätt där domstolen menar att bilderna lämnar uppgiften om att kvinnan hade sex med mannen och hur samlaget går till, samt att bilderna förmedlar en nedsättande bild av kvinnan. Dessa två rättsfall tyder på att det synes existera en svårighet i att konkretisera vad som utgör missaktande. Att vissa domare inte behandlar rekvisitet leder till att domstolarna kan använda bestämmelsen mer skönsmässigt. Detta ger domare ett större utrymme att straffbelägga spridningen av integritetskränkande uppgifter som inte nödvändigtvis är missaktande men där föreligger ett befogat intresse av att straffbelägga handlingarna. De övervägande nackdelarna gäller dock brister utifrån såväl legalitetsperspektiv och förutsebarhetsperspektiv som inte bör vara acceptabla i en modern rättsstat. Det för med sig en problematik ur legalitetshänsyn då det inte är klart varför missaktning som rekvisit anses uppfyllt i det enskilda fallet. Detta riskerar i sin tur att strida mot förutsebarhetsprincipen då gärningsmannen inte kan förhålla sig till varför handlingen genererar missaktning. Det är inte önskvärt att klart definiera vad som är missaktande då detta är något som förändras över tid och beroende på förändringar i miljöförhållanden. Att konstatera varför missaktning för målsäganden föreligger i det enskilda fallet menar jag dock är en grundläggande förutsättning för rättskipningens legalitet. Således menar jag utifrån den gällande lagstiftningen att det är bättre att utveckla hur missaktningen kan uppkomma i det enskilda fallet även om detta medför något paradoxala domskäl.

Att en hel del domare inte utvecklar sina domskäl i denna specifika typ av fall riskerar att medföra att andra domare reproducerar detta sätt att skriva domar på och att rekvisitets betydelse på sikt tonas ner. Detta riskerar i sin tur medföra en potentiell

---

¹⁵³ Se t.ex. Svea hovrätt, B 9792-12, dom meddelad 10 december 2013, hovrätten för nedre Norrland, B 304-13, dom meddelad 6 maj 2013 och Umeå tingsrätt, B 1963-09, dom meddelad 12 maj 2010.

utvidgning av förtalsbestämmelsens ordalydelse och även ett avsteg från HD:s avgöranden på området. Detta beror främst på att missaktning är det rekvisit i bestämmelsen som sätter den yttersta ramen för när spridningen av integritetskränkande uppgifter fångas upp av förtalsbestämmelsen.

Som påtalats tidigare i uppsatsen framstår tillämpningen av förtalsbestämmelsen som trubbig och svårhanterlig i syftet att kriminalisera spridningen av sexuella bilder eller filmer. Inte minst beror detta på att bestämmelsens lagtekniska konstruktion lägger vikt vid den effekt spridningen får hos tredje man. Att kriminalisering uppkommer i hur betraktaren ser på individen efter en sådan spridning har medfört en hel del problem som påtalats i avsnitt 5.2.3. Underrätterna har vid flertalet tillfällen direkt eller indirekt frångått de av HD uppställda ramarna och lagstiftningens ordalydelse i syfte att straffbelägga klandervärda handlingar. Detta är positivt i den meningen att underrätterna visar att dessa beteenden är så straffvärda att de inte gärna friar gärningsmännen i de uppkomna fallen. På så sätt har förtalsbestämmelsen använts för att bestraffa en stor variation av spridningar till skydd för individers ära men som i förlängningen i viss mån även utgjort ett skydd för kränkningar av den personliga integriteten.

Domstolarna har flertalet gånger flaggat för att ett skydd för ära inte är samma sak som ett skydd för den personliga integriteten.¹⁵⁴ I rättsfallet från Svea hovrätt menar domstolen att förtalsbrottets skyddsområde endast i en begränsad omfattning skyddar den enskilde individens sexuella integritet. Detta bekräftas i NJA 2008 s. 946 då HD påtalar att det inte är säkert att den i fallet aktuella spridningen skulle komma att bedömas som förtal om det hade varit frågan som skulle behandlas av HD. Jag bedömer själv, utan att ha sett bilderna, att en nedsättande uppgift inte lämnas då det i det specifika fallet framgår att det var en tredje person som spelat in materialet i smyg i en annan individs hem. Detta beror på att domstolarna som huvudregel menar att en sexuell bild eller film inte är missaktande i den mening som krävs för att tillämpa förtalsparagrafen. Om missaktning inte anses uppkomma genom att filmen eller bilden inte förmedlar en nedlåtande uppgift om personen ska bestämmelsen inte tillämpas. Att rekvisiten uppfylls är grunden för tillämpningen av straffstadganden. En pressad tolkning av paragrafernas gränser kan, som HD påtalar i NJA 2008 s. 946, leda till problem ur legalitetshänsyn. Legalitet är en grundsten för ett modernt

---

¹⁵⁴ Se t.ex. NJA 2008 s. 946 och Svea Hovrätt, B 5007-07.

rättssamhälle och utgör även en förutsättning för personer i samhället ska kunna förutse vilka handlingar som potentiellt kan utgöra brott. Särskilt viktigt är detta då det gäller strafflagstiftning, som i värsta fall medför fängelsestraff. Det måste därför ställas höga krav på tydlighet i vilka handlingar som omfattas av respektive straffstadgande eller inte. Detta är en av de stora anledningarna till att det inom straffrätten är förbjudet med analogiska tolkningar, vilket i praktiken innebär att domstolarna i sin tillämpning inte får utsträcka bestämmelsen utöver vad ordalydelsen tillåter. Det är således en subtil gräns mellan vad som utgör en extensiv tolkning och en (otillåten) analogi.¹⁵⁵ Att underrätterna överhuvudtaget är ute och naggat i dessa kanter, genom att utvidga HD:s resonemang från NJA 1992 s. 594 och NJA 2008 s. 946 och lagstiftningens ordalydelse, indikerar att det finns vissa luckor som domstolarna inte nödvändigtvis kan eller bör läka genom en tillämpning av förtalsparagrafen.

Sammanfattningsvis har det i analysen konstaterats att förtalsbestämmelsen i praktiken utgör den yttersta ramen för när spridningen av integritetskränkande uppgifter generellt kan lagföras. Vid en närmare undersökning av förtalsbestämmelsen har konstaterats att den konstruktion som HD ställt upp i NJA 1992 s. 549 har medfört en del problem i underrätternas tillämpning av bestämmelsen. Detta har föranlett att underrätterna i sin rättstillämpning inte enbart utvidgar den ram som HD ställer upp i sina vägledande avgöranden utan även lagstiftningens gränser.

---

¹⁵⁵ Se Ulväng, Brottsbalk (2012-09-18, Lexino) Kommentaren till 1 kap. 1 § BrB, "2.1 Om legalitetsprincipen".

6. Tidigare lagstiftningsbehandlingar av spridningen av integritetskränkande uppgifter

---

Ett skydd mot spridningen av integritetskränkande uppgifter har tidigare varit föremål för utredningar i lagstiftningssammanhang. I kapitlet återfinns en kortare redogörelse av dessa utredningar. Utredningarna ligger till grund för att besvara frågeställningen om det finns skäl att inrätta ny strafflagstiftning mot spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer.

Olika utredningar har genom åren tillsatts i syfte att utreda skyddet mot spridningen av integritetskränkande uppgifter. Till följd av att chefen för justitiedepartementet 1966 tillkallade sakkunniga för att utreda ett förstärkt integritetsskydd på personrättens område, släpptes ett antal år senare SOU 1980:8 "*Privatlivets Fred*". Utredningen syftade till att behandla de problem som kunde uppkomma avseende intrång i privatlivet vid användningen eller spridningen av integritetskränkande material särskilt inom pressens område.¹⁵⁶ Oenighet rådde inom integritetsskyddskommittén varvid olika lösningar presenterades i form av lagstiftningslinjen, självsaneringslinjen och ersättningslinjen. De som anförde att lagstiftningslinjen var rätt väg att gå förespråkade inte enbart att olovlig fotografering borde vara straffbart utan att även spridning och publicering av bilderna borde omfattas av ett förbud. Det berodde på att det förekom åsikter om att en publicering av materialet i många fall ansågs vara en allvarligare kränkning än anskaffandet av materialet. Vidare uttalade de i kommittén som förespråkade lagstiftningslinjen att det var svårt att reparera en kränkning av privatlivet i efterhand vilket medförde att tyngdpunkten borde ligga på ett sanktionssystem som skyddade privatlivet genom en preventiv effekt. De menade vidare att kriminaliseringen av förfarandet medförde en större preventiv effekt på området än vad en civilrättslig sanktion skulle leda till.¹⁵⁷ Det särskilda målstadgandet i regeringsformen ifrågasattes även då målstadgandet ansågs förfelat då det inte fanns en möjlighet för enskilda att utkräva rättigheten. Till följd av oenigheten inom kommittén ledde inga av förslagen till lagstiftning.

Återigen togs frågan upp i utredningen SOU 1983:70 "*Värna yttrandefriheten*". Motargumentet som lyftes mot lagstiftningsvägen var att denna skulle riskera att bli

---

¹⁵⁶ SOU 1980:8. Privatlivets fred, s. 9.

¹⁵⁷ A.bet. s. 92.

truggig och trög i fråga om såväl normer som tillämpning. Utredningen menade att en yttrandefrihetsinskränkning inte borde genomföras mot en så stark opinion.¹⁵⁸ SOU:n låg i sin tur som grund för förslag om ändringar i tryckfrihetsförordningen genom prop. 1986/87:15, vari regeringen konstaterade att det inte borde införas en kriminalisering till skydd för "*privatlivets fred*".¹⁵⁹

I departementspromemorian "*Skyddet för enskilda personers privatliv – En studie*" konstaterade utredaren att skyddet för personlig integritet i allmänhet inte kunde uppfattas som tillfredställande. Detta berodde framförallt på att möjligheterna att gå till domstolen med fall som rörde kränkningar av den personliga integriteten av olika skäl framstod som alltför osäkra eller otillfredsställande. Detta ansågs i promemorian bero på "*den snabba utvecklingen av möjligheterna att i detalj kartlägga varje enskild individ*".¹⁶⁰

I SOU 2008:3 behandlade utredningen skyddet för användning och spridning av privat information. Utredningen menade att det ofta uppmärksammades och kritiserades att det i svensk rätt saknades ett skydd mot de kränkningar som kunde uppstå vid spridning av bilder eller filmer av privat karaktär som inte är nedsättande men visade personer i intima eller utsatta situationer. Avseende förtalsbestämmelsen konstaterade utredningen att en mer extensiv tolkning i vad en uppgift utgör och om uppgiften ansågs vara missaktande skedde i HD:s praxis. Detta menade utredningen skedde i såväl Hustlermålet samt Videomålet då domstolen gjorde uttalanden som "*närmast ger intrycket av att förtalsbestämmelsen endast med en extensiv tolkning skulle varit tillämplig i målet men likväl ansetts att båda rekvisiten varit uppfyllda*".¹⁶¹ Utredningen menade specifikt att publiceringen av en nakenbild utan samtycke utgjorde en tveklös kränkning av den personliga integriteten, även om bilden inte publicerades i ett sådant sammanhang utifrån samhällets synpunkt. Detta innebar snarare en kränkning av rätten att få vara i fred istället för en kränkning av någons ära. Detta menade utredningen berodde på att exploaterandet och blottläggandet av individens privatliv i sig är en kränkning.¹⁶²

---

¹⁵⁸ SOU 1983:70. Värna Yttrandefriheten, s. 251.

¹⁵⁹ Prop. 1986/87:151. Om ändringar i tryckfrihetsförordningen m.m., s. 44.

¹⁶⁰ DS 1994:51. Skyddet för enskilda personers privatliv – En studie, s. 169 f.

¹⁶¹ SOU 2008:3. Skyddet för den personliga integriteten, s. 216 f.

¹⁶² A.bet. s. 218.

Integritetsskyddskommittén konstaterade därefter att ett skydd måste införas för olovlig fotografering. Vidare konstaterades det att det även fanns ett behov för att straffbelägga spridningen av privata bilder. Detta motiverade kommittén genom att den tekniska utvecklingen skulle bidra till en närmast omöjlig uppgift i att stoppa den snabba och omfattande spridningen. Utredningen uppmärksammade att ett visst skydd mot spridningen av smygtagna foton per automatik skulle uppkomma genom förbudet mot kränkande fotografering. Kommittén ansåg sig vidare inte ha mandat att förslå förändringar på grundlagarnas område varvid kriminalisering i sig endast skulle kunna omfatta området utanför dessa. En sådan reglering skulle potentiellt medföra osakliga skillnader innanför och utanför det grundlagsskyddade området vilket potentiellt kunde leda till svåra gränsdragningsproblem. Därav lades inget förslag om att straffbelägga spridningen fram.¹⁶³

I SOU 2012:55 lyftes frågan återigen. Yttrandefrihetskommitténs betänkande konstaterade att skyddet mot ryktesspridning sannolikt uppfylldes genom nationell rätt men att frågan inte var lika given då det gällde rätten till skydd mot närgången uppmärksamhet. Yttrandefrihetskommittén skrev att *”En fällande dom för förtal i fall som de nämnda förutsätter emellertid att den bild som förmedlas av den enskilde anses ägnad att utsätta denne för andras missaktning. Så är långtifrån alltid fallet. Ibland synes dock brottsbalkens bestämmelser ha pressats hårt för att uppnå materiell rättvisa i det enskilda fallet. I de fall filmningen eller visningen inte utgör brott kan något skadestånd inte heller dömas ut.”*¹⁶⁴

I betänkandet konstaterades att det inte fanns ett förbud mot spridningen av integritetskänsliga uppgifter om en annan person, under förutsättning att de inte fångades upp av de gällande bestämmelserna. Då lagstiftningen inte i alla situationer gav möjlighet till en domstolsprövning för integritetskränkningar medförde detta att avvägningen om brott mot artikel 8 inte kunde göras. Detta ansåg yttrandefrihetskommittén var *”en svaghet i förhållande till Europadomstolens krav”*.¹⁶⁵ Yttrandefrihetskommittén kom fram till att självsaneringen i området innanför grundlagsskyddet fungerade någorlunda tillfredställande. Kommittén ansåg dock att det fanns anledning att överväga lagstiftning utanför det grundlagsskyddade området på grund av att det förekom integritetskränkningar utanför grundlagsskyddet

¹⁶³ SOU 2008:3. Skyddet för den personliga integriteten s. 283-287.

¹⁶⁴ SOU 2012:55. En översyn av tryck- och yttrandefriheten, s. 434.

¹⁶⁵ A.bet. s. 435.

i en inte obetydlig omfattning.¹⁶⁶ De lyfte vidare att det utgör ett problem att kränkningarna inte alltid kan beivras och att de i många fall till och med kan framstå som stötande. Mot den bakgrunden konstaterade kommittén det fanns skäl för regeringen att överväga lagstiftning utanför det grundlagsskyddade området”.¹⁶⁷ I utredningen föreslogs ett antal olika straffbestämmelser.

*”Den som grovt kränker någon annans privatliv döms för kränkning av privatlivet till böter eller fängelse i högst sex månader. En kränkning enligt första stycket är inte brottslig om den med hänsyn till omständigheterna var försvarlig.”*¹⁶⁸

Nackdelen med denna form av skydd ansågs enligt betänkandet vara svårigheten i att förutse straffbara åtgärder. Därav gav utredningen ytterligare förslag på möjliga bestämmelser.

”Den som i text eller bild allvarligt kränker någon annan genom att

- a) exponera dennes kropp på ett särskilt närgånget sätt,*
  - b) blottlägga ett sexuellt övergrepp mot personen,*
  - c) förfölja denne med ideliga förödmjukande tillmälen, eller*
  - d) sprida bilder som tillkommit genom olovlig fotografering enligt 4 kap. 6 a §,*
- döms för integritetskränkning till böter eller fängelse i högst sex månader. En kränkning enligt första stycket är inte brottslig om den med hänsyn till omständigheterna var försvarlig.”*¹⁶⁹

Slutligen diskuterades en straffbestämmelse som skulle begränsas till de mest klandervärda fallen.

”Den som gör intrång i någon annans privat- eller familjeliv genom att sprida uppgifter om detta på ett sätt som, med beaktande av uppgifternas art och övriga omständigheter, är ägnat att medföra allvarligt men för den utpekade eller någon som är närstående till denne döms, om gärningen inte är belagd med straff enligt 1–2 §§, för privatlivskränkning till böter, eller, om brottet är grovt, för grov privatlivskränkning till böter eller fängelse i högst två år.

---

¹⁶⁶ SOU 2012:55. En översyn av tryck- och yttrandefriheten, s. 435.

¹⁶⁷ A.bet. s. 438 ff.

¹⁶⁸ A.bet. s. 436.

¹⁶⁹ A.bet. s. 437.

Var uppgiftslämnaren skyldig att uttala sig eller var det annars med hänsyn till omständigheterna försvarligt att sprida uppgifterna ska inte dömas till ansvar.”¹⁷⁰

Som en följd av SOU:n tillsattes 2014 en utredning om modernt och starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten.¹⁷¹ Syftet med utredningen är bland annat att undersöka om det finns skäl att utvidga straffansvaret vid spridningen av integritetskränkande uppgifter utanför det grundlagsskyddade området. Utredningen kommer att presenteras 2016.

Ett förbud mot spridningen av integritetskränkande uppgifter behandlades kort i förarbeten till lagen om kränkande fotografering. Vissa remissinstanser menade att spridningen av bilder och filmer som tas i smyg ofta är värre än integritetskränkningen som sker vid anskaffningen av bilderna. Utredningen valde dock att frånga detta perspektiv då de ansåg att det föll utanför uppdraget.¹⁷² Lagrådet anförde t.ex. att det fanns starka skäl att behandla frågan om olovlig fotografering och spridningen av sådant material i samma kontext. Vidare anförde de att det nationella lagstiftningsskyddet för enskildas privatliv integritet sågs som relativt svagt i förhållande till internationella jämförelser.¹⁷³

---

¹⁷⁰ SOU 2012:55. En översyn av tryck- och yttrandefriheten, s. 437.

¹⁷¹ Dir. 2014:74. Utredningen om ett modernt och starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten.

¹⁷² Prop. 2012/13:69. Kränkande fotografering, s. 61.

¹⁷³ Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2012-03-13 hämtad från Lagrådet.se.

7. Europakonventionen

I kapitlet behandlas Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR/Europakonventionen). Första avsnittet berör Europakonventionens ställning i den svenska rättsordningen. Därefter behandlas Europadomstolens tolkningsprinciper samt den positiva rätten till respekt för privatlivet enligt artikel 8 EKMR. I sammanhanget kommer även den negativa rätten till yttrandefrihet i artikel 10 EKMR att beröras. I detta kapitel analyseras huruvida det föreligger en positiv rätt för en enskild individ att av staten skyddas mot spridningen av sexuella bilder eller filmer. Därefter analyseras tolkningsmarginalens bredd i de förevarande fallen för slutligen bestämma om den svenska staten uppfyller förpliktelsen.

7.1 Europakonventionen i det svenska rättssystemet

Lag (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna är inkorporerad i svensk lagstiftning. Europakonventionens särställning har förtydligats genom införande av en bestämmelse i 2 kap. 19 § RF som markerar konventionens särskilda betydelse i den svenska rättsordningen utan att konventionen ges status som en grundlag. Avsikten med konstruktionen var att skapa en garanti för att EKMR inte sätts åt sidan till förmån för nationella föreskrifter som inte utgör grundlag. Bestämmelsen riktar sig i första hand till lagstiftaren men medför även en möjlighet för domstolarna att tillämpa lagprövningsreglerna i 11 kap. 14 § RF och 12 kap. 10 § RF.¹⁷⁴

I förarbeten har frågan lyfts hur potentiella konflikter mellan ett nationellt lagrum och Europakonventionen skulle kunna lösas. Regeringen konstaterade att domstolarna först och främst skulle göra en analys av de två olika normerna. I första hand skulle fördragskonform tolkning tillämpas på den nationella lagregeln. Om den nationella domstolen inte ansåg att tolkningsutrymme existerade har HD konstaterat att Europakonventionen på grund av sin speciella karaktär måste ges företräde.¹⁷⁵ Enligt SOU 2008:3 har de svenska domstolarna visat sig obenägna att tillämpa annan nationell lag på ett sätt som inte står i överensstämmelse med Europakonventionen. Danelius menar att "*de högsta rättsinstanserna numera är beredda att gå långt för att*

¹⁷⁴ Prop. 1993/94:117. Inkorporering av Europakonventionen och andra fri- och rättighetsfrågor, s. 36.

¹⁷⁵ A. prop. s. 37 ff.

ge effekt åt konventionen även i fall då den inhemska lagen talar för en annan lösning."¹⁷⁶

7.2 Europadomstolens tolkningsprinciper

Utgångspunkterna för tolkningen av Europakonventionens artiklar återfinns i artikel 31-32 i Wienkonventionen. Det framgår att ordalydelsen ska tillmätas betydelse, men att orden ska läsas i sitt sammanhang och i ljuset av traktatbestämmelsernas syfte och ändamål. Därefter följer också att förarbeten endast utgör en sekundär källa i tolkningen.¹⁷⁷ Det finns enligt Danelius skäl att vara återhållsam att bygga tolkningar på förarbeten. Detta beror framförallt på att Europadomstolen framhållit vikten av att tolka konventionen dynamiskt vilket innebär att tolkningen ska ske i ljuset av samhällsutvecklingen och förändringar i rättsuppfattningen genom tid.¹⁷⁸

Europadomstolen utgör inte en överprövningsinstans som enskilda individer kan vända sig till för att få ett mer korrekt beslut i ett enskilt ärende. Istället ska domstolen ta ställning till om den nationella rättsordningen och tillämpningen av densamma är förenlig med de rättigheter som föreskrivs i Europakonventionen. Domstolen ska således, i enlighet med fjärdeinstansprincipen, avvisa de rättsfall som inte handlar om att Europadomstolen ska ta ställning till om den nationella lagstiftningen och tillämpningen är förenlig med Europakonventionen.¹⁷⁹

Grunden till en annan mycket viktig princip uppkom i rättsfallet *Handyside mot Storbritannien*.¹⁸⁰ I rättsfallet konstaterade Europadomstolen att de nationella domstolarna är bättre lämpade att göra vissa bedömningar och avvägningar. Principen innebär att en stat har en viss handlingsfrihet i att tolka konventionsrättigheterna när det gäller lagstiftning, administrativt och juridiskt agerande på konventionens område. Doktrinen tillåter domstolen att ta i beräkning att en konventionsrättighet kan tolkas olika beroende på vilken medlemsstat det gäller. Tolkningsprincipen ger vidare Europadomstolen den nödvändiga flexibilitet som krävs för att balansera en stats suveränitet mot de skyldigheterna som lyder under konventionen. Principen är mycket

---

¹⁷⁶ Danelius, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, 3e upplagan, s. 37 hänvisad från SOU 2008:3. Skyddet för den personliga integriteten, s. 94.

¹⁷⁷ Sveriges internationella överenskommelser, SÖ 1988:36. Wienkonventionen om traktaträtten, antagen 23 maj 1969, artikel 31-32.

¹⁷⁸ Danelius, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, 2012, s. 50 f.

¹⁷⁹ A.a.s. 51 f.

¹⁸⁰ *Handyside mot Storbritannien*, 59320/00, 7 december 1976.

omdiskuterad på grund av att Europadomstolen inte meddelat några generella bestämmelser för hur den ska tillämpas.¹⁸¹

7.3 Rätten till respekt för privatlivet

Artikel 8 i Europakonventionen lyder

1. Var och en har rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens.
2. Offentlig myndighet får inte inskränka åtnjutande av denna rättighet annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välbefinnande eller till förebyggande av oordning eller brott eller till skydd för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter.

Privatlivet är ett svårdefinierat och brett begrepp däri många olika aspekter inryms. Följaktligen är det först i Europadomstolens rättspraxis som rättigheterna enligt bestämmelserna definieras.¹⁸² Artikel 8 EKMR innefattar en förpliktelse för staten att avhålla sig från att ingripa i en persons rätt till privatliv. Artikel 8 utgör även en positiv rättighet då staten genom underlåtenhet att agera kan bli ansvarig för brott mot artikel 8. Denna positiva rättighet innebär att staten i vissa situationer även måste tillförsäkra en individ rätten till respekt för privatlivet även i förhållande till kränkningar utförda av andra enskilda rättssubjekt.¹⁸³ Detta innebär att staten kan bli ansvarig för en underlåtenhet att skapa ett rättsligt skydd även då den kränkande handlingen är företagen av en enskild person som staten inte ansvarar för. Europadomstolen motiverar detta genom att en zon av interagerande mellan individer faller inom privatlivets sfär genom att artikel 8 EKMR är avsedd att säkerställa utvecklingen av en individs personlighet i relation till andra människor.¹⁸⁴

Europadomstolen har genom praxis konstaterat att rätten till respekt för privatlivet omfattar en förpliktelse för staten att upprätthålla ett skydd mot kränkningar av en individs rykte och personliga integritet.¹⁸⁵ Rätten till respekt för privatlivet innefattar enligt Europadomstolen ett skydd mot att fotografier och filmer av privat karaktär

---

¹⁸¹ Danelius, Mänskliga rättigheter i europeisk praxis, 2012, s. 48 ff.

¹⁸² A.a.s. 347.

¹⁸³ T.ex. Söderman mot Sverige, 5786/08, GC, 12 november 2013, § 79 och Airey mot Irland, 6289/73, 7 juli 1977, § 32.

¹⁸⁴ Botta mot Italien, 153/1996/772/973, 24 februari 1998 och Von Hannover mot Tyskland (nr. 1), § 50.

¹⁸⁵ Se refererade rättsfall i Danelius. Mänskliga rättigheter i europeisk praxis, 2012, s. 355 - 360.

publiceras eller annars utnyttjas på obehörigt sätt.¹⁸⁶ Spridningen av sådana bilder eller filmer måste vägas mot andra motstående intressen så som yttrandefriheten i artikel 10 EKMR.¹⁸⁷

Då yttrandefriheten i artikel 10 EKMR omfattar spridningen av bilder och filmer innebär det även att en balansering (proportionalitetsbedömning) måste göras mellan rätten till respekt för privatlivet i artikel 8 EKMR och yttrandefriheten i artikel 10 EKMR.¹⁸⁸ Yttrandefriheten har många gånger av Europadomstolen belysts som en grundsten i ett demokratiskt samhälle och för den personliga utvecklingen av varje individ.¹⁸⁹ Enligt artikel 10 EKMR får ingrepp i yttrandefriheten enbart ske om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till bland annat förebyggande av oordning eller brott, till skydd för hälsa eller moral eller för annans goda namn och rykte. Domstolen har konstaterat att även spridningen av information i syfte att förolämpa, chockera eller störa andra människor omfattas av yttrandefriheten och är tillåtna under förutsättning att inte ett motstående intresse överväger.¹⁹⁰ Detta innebär att frågan om spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer kan lyftas såväl ur ett privatlivsperspektiv och ett yttrandefrihetsperspektiv beroende på vem sökanden är. Europadomstolen har uttalat att dessa rättigheter är lika starka vilket medför att bedömningen ska ske på samma sätt oavsett vilken rättighet som påstås ha blivit kränkt.¹⁹¹

Då statens förpliktelser enligt konventionsrättigheterna först preciseras i Europadomstolens praxis kommer relevanta rättsfall från Europadomstolen att redogöras för.

7.4 Europadomstolens praxis

I den kommande framställningen beskrivs rättsfall som belyser rätten till respekt för privatlivet som är relevanta i den kommande analysen om spridningen av integritetskränkande bilder eller filmer omfattas av de positiva rättigheterna. Den stora andelen av Europadomstolens praxis belyser spridningen av fotografier som i

---

¹⁸⁶ Danelius, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, 2012, s. 309 samt *Söderman mot Sverige*, 5786/08 och *Von Hannover mot Tyskland*, 59320/00.

¹⁸⁷ Danelius, H. *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, 2012, s. 355 - 357.

¹⁸⁸ A. a. s. 428 ff.

¹⁸⁹ *Handyside mot Storbritannien*, 5493/72, 7 december 1976, § 48.

¹⁹⁰ *Handyside mot Storbritannien*, 5493/72, 7 december 1976, § 49.

¹⁹¹ *Von Hannover mot Tyskland* (nr. 2) (GC), 40660/08 och 60641/08, 7 februari 2012, § 106 och *Mosley mot Storbritannien*, 48009/08, 10 maj 2011, § 111.

svensk rätt skulle anses utgöra tryck- eller yttrandefrihetsbrott. Det finns skäl att anta att Europadomstolens argument även kan tillämpas på spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer som faller under allmänt åtal.

Detta inledande citat beskriver Europadomstolens grundinställning till en bild eller film föreställande en individ.

"A person's image constitutes one of the chief attributes of his or her personality, as it reveals the person's unique characteristics and distinguishes the person from his or her peers. The right to the protection of one's image is thus one of the essential components of personal development and presupposes the right to control the use of that image. Whilst in most cases the right to control such use involves the possibility for an individual to refuse publication of his or her image, it also covers the individual's right to object to the recording, conservation and reproduction of the image by another person."¹⁹²

7.4.1 Von Hannover mot Tyskland (nr. 1 och nr. 2)

Prinsessan Caroline av Monaco klagade till Europadomstolen då den tyska skvallerpressen hade publicerat rent privata bilder på henne och hennes familj. Detta gjorde hon med hänvisning till att den tyska staten inte i tillräcklig grad hade skyddat hennes rätt till respekt för privatlivet enligt artikel 8 EKMR. En av bilderna föreställde prinsessan och prins Ernst August Von Hannover då de pussades på en hästshow. Ytterligare en bild föreställde prinsessan, som vid tillfället var klädd i en baddräkt och omsvept av en handduk, då hon snubblade på ett hinder.

Europadomstolen uttalade i rättsfallet att privatlivet enligt artikel 8 EKMR skyddade olika aspekter av identifiering av en person, och däribland även ett foto som föreställde en identifierbar person.¹⁹³ Domstolen menade att även yttrandefriheten utsträckte sig till publiceringen av foton men att skyddet av rättigheter och en persons rykte fick särskild betydelse på området. Domstolen uttalade att bilderna i det aktuella rättsfallet var högst intima och personliga.¹⁹⁴ Europadomstolen klargjorde att offentliga personer generellt får tåla mer än vad vanliga människor behöver göra. Det fanns dock enligt domstolen en gräns för spridningen då det saknades ett legitim

---

¹⁹² Reklous och Davourlis mot Grekland, 1234/05, 15 januari 2009, § 40.

¹⁹³ Von Hannover mot Tyskland (nr.1), 59320/00, 24 juni 2004, § 50.

¹⁹⁴ Von Hannover mot Tyskland (nr.1), 59320/00, 24 juni 2004, § 59.

allmänt intresse av spridningen och av den information som bilderna förmedlade.¹⁹⁵ Europadomstolen betonade vikten av att skydda privatlivet till följd av ny kommunikationsteknik som möjliggör att enkelt lagra och återge personuppgifter.¹⁹⁶ Europadomstolen yttrade att trots det vida utrymme som tillerkänts staten på detta område för dess bedömningar så upprätthöll inte staten en rimlig balans mellan de motstående intressena och fällde därför staten för en kränkning av prinsessans rätt till privatliv.

I Von Hannover (nr. 2) konstaterade Europadomstolen däremot att det funnits ett legitimt intresse att publicera bilder som föreställde paret på olika semesterorter. Detta allmänna intresse existerade på grund av att prinsessans far vid tiden för bildernas publicering var svårt sjuk. Då de nationella domstolarna vägde intressena mot varandra och motiverade sina ställningstagande i domskälen så ansåg Europadomstolen att staten hade balanserat prinsessans rätt till respekt för privatliv enligt artikel 8 EKMR mot pressens rätt till yttrandefrihet enligt artikel 10 EKMR. Således förelåg inte en kränkning av artikel 8 EKMR.¹⁹⁷

7.4.2 Mosley mot Storbritannien

En tidning hade publicerat bilder och en film föreställande racingchefen Max Mosley i en "*sexuell orgie med fem prostituerade*". Frågan som lyftes var inte huruvida handlingen kränkte rätten till Mosleys privatliv enligt artikel 8 EKMR då Mosley redan erhållit kompensation från de nationella domstolarna. Frågan var istället om artikel 8 EKMR innebar en positiv rättighet som förpliktade staten att lagstifta om att tidningen i förväg skulle ha meddelat Mosley om publiceringen. Detta för att Mosley då hade haft en möjlighet att söka interimistiskt föreläggande och därmed kunnat förhindra publiceringen av det material som kränkt hans rätt till respekt för sitt privatliv.¹⁹⁸ Europadomstolen hävdade att publiceringen av fotografierna och videofilmerna av sökandens deltagande i sexuella hade en betydande påverkan på dennes rätt till privatliv. Trots det ansåg Europadomstolen att hans krav på konventionens innebörd inte läkte den förödmjukelse eller skada som drabbade honom genom spridningen av materialet.¹⁹⁹ Domstolen konstaterade att kravet på de

---

¹⁹⁵ Von Hannover mot Tyskland (nr. 1), 59320/00, 24 juni 2004, §§ 59 och 69.

¹⁹⁶ Von Hannover mot Tyskland (nr. 1), 59320/00, 24 juni 2004, § 70, (min översättning).

¹⁹⁷ Von Hannover mot Tyskland (nr. 2), 40660/08, 7 februari 2012, § 126.

¹⁹⁸ Mosley mot Storbritannien, 48009/08, 10 maj 2011, § 65.

¹⁹⁹ Mosley mot Storbritannien, 48009/08, 10 maj 2011, § 71.

specifika åtgärderna i rättsfallet inte föll inom statens lagstiftningskyldighet enligt artikel 8 EKMR.

7.4.3 Söderman mot Sverige

Söderman mot Sverige handlar visserligen inte om spridningen av integritetskränkande bilder eller filmer men är ändå ett högst relevant rättsfall i förhållande till den svenska rättsordningens skydd för privatliv. Rättsfallet handlade om en fjortonårig flicka som upptäckte att det låg en påslagen filmkamera i tvättkorgen som filmade mot det ställe i badrummet som flickan hade klätt av sig på då hon skulle duscha. I hovrätten konstaterade domstolen att det vid den tidpunkten inte var brottsligt att filma en annan person utan dennes vetskap. Domstolen flaggade för att det eventuellt skulle kunna utgöra försök till barnpornografi men att ansvarstalan för sådant brott hade inte förts i rättsfallet. Eftersom att det endast blivit ett filmförsök och mamman sedan raderade inspelningen menade hovrätten att ett straffrättsligt ansvar för inspelningsförsöket således inte kunde aktualiseras.

Rättsfallet gick upp i Europadomstolen (GC) där flickan klagade på rätten till respekt för privatliv enligt artikel 8 EKMR. Frågan handlade om den svenska lagen gav ett acceptabelt skydd för målsäganden i det aktuella fallet.²⁰⁰ Domstolen konstaterade att barn är särskilt utsatta, och att åtgärderna som används av staterna att skydda barn mot våldsangrepp som föll inom artikel 3 och artikel 8 således måste vara effektiva och avskräckande. Vid våldsangrepp har Europadomstolen tidigare fastställt att en effektiv strafflagstiftning utgör den adekvata åtgärden.²⁰¹ Europadomstolen menade i rättsfallet att strafflagstiftning inte nödvändigtvis var den enda tillräckliga åtgärden för att uppfylla förpliktelsen i konventionen vid kränkningar av den psykiska integriteten. I likhet med vad som skett i andra rättsfall avseende missbruk av bilder, kunde det civilrättsliga ramverket utgöra en tillräcklig åtgärd.²⁰²

Möjligheten i den svenska rättsordningen att erhålla civilrättslig ersättning för en kränkning som inte grundar sig i brott är skadestånd till följd av personskada i 2 kap. 1 § SkL. Europadomstolen konstaterade i rättsfallet att denna bestämmelse inte banade väg för att staten skulle uppfylla förpliktelserna enligt artikel 8 EKMR. Den andra möjligheten som Europadomstolen undersökte var att erhålla skadestånd direkt

²⁰⁰ Mosley mot Storbritannien, 48009/08, 10 maj 2011, § 91.

²⁰¹ Söderman mot Sverige, 5786/08, (GC), 12 november 2013, §§ 81-82.

²⁰² Se hänvisningarna i Söderman mot Sverige, 5786/08, (GC), 12 november 2013, § 85.

till följd av brott mot konventionen. HD spärrade denna möjlighet i ett vägledande avgörande²⁰³ där HD konstaterade att skadestånd från en enskild person till en annan inte kunde utdömas direkt enbart med stöd av Europakonventionen. Det krävdes istället en korrelerande nationell skadeståndsrättslig bestämmelse. Således fann Europadomstolen sig inte övertygade om att sökande, då handlingen inte juridiskt omfattades av en straffbestämmelse, hade ett civilrättsligt medel tillgängligt.²⁰⁴

7.4.4 K.U mot Finland

En 12-årig pojke hade i rättsfallet fått en dejtingannons upplagd på en sida som angav hans ålder, en utförlig beskrivning av hans fysiska attribut, en länk till hans sida på sociala medier som visade hans bilder samt ett näst intill korrekt telefonnummer. I annonsen framgick det att pojken sökte andra pojkar i samma ålder eller äldre som kunde "visa honom vägen". Pojken fick reda på annonsens existens när en man kontaktade honom i sexuellt syfte. Pappan till pojken begärde av polisen att de skulle identifiera personen som hade lagt upp annonsen så att personen kunde ställas inför rätta. På grund av den finska lagstiftningen såg ut på ett visst sätt vägrade internetbolaget att lämna ut information om vem som lagt ut dejtingannonsen.

Europadomstolen menade att handlingen utan tvekan var av sådan karaktär att den föll inom ramen för artikel 8 EKMR. Därefter konstaterade domstolen att det fanns ett potentiellt hot mot att pojken blev kontaktad av pedofiler och att det fanns en sårbarhet med hänsyn till hans unga ålder.²⁰⁵ I rättsfallet emfaserades att ett brott har begränsad avskräckande effekt om det inte är möjligt att identifiera den verkliga gärningsmannen för att därefter kunna ställa personen till rätta. Domstolen konstaterade att skyddet för den fysiska eller psykiska integriteten således kunde utsträcka sig till att gälla frågor som rör effektiviteten i en brottsutredning utan att en enskild tjänsteman gjort fel. De positiva rättigheterna innefattade en skyldighet för staten att stärka den avskräckande effekten vid kriminalisering genom att tillämpa straffbestämmelser med effektiv utredning och lagföring. Barn och andra utsatta individer måste ha rätt till statens skydd, i form av en effektiv avskräckande straffreglering, från sådana allvarliga typer av ingrepp i de viktiga aspekterna av deras privatliv.²⁰⁶

---

²⁰³ NJA 2007 s. 747.

²⁰⁴ Söderman mot Sverige, 5786/08, (GC), 12 november 2013, § 117.

²⁰⁵ K.U. mot Finland, 2872/02, 2 december 2008, § 41.

²⁰⁶ K.U. mot Finland, 2872/02, 2 december 2008, § 46.

Domstolen konstaterade i rättsfallet att möjligheten att erhålla kompensation från tredje part inte var tillräckligt. *"It is plain that both the public interest and the protection of the interests of victims of crimes committed against their physical or psychological well-being require the availability of a remedy enabling the actual offender to be identified and brought to justice, in the instant case the person who placed the advertisement in the applicant's name, and the victim to obtain financial reparation from him."*²⁰⁷ Samtidigt hävdade domstolen att den får den positiva skyldigheten inte får innebära en oproportionerlig börda på de berörda myndigheternas arbete mot att lagföra brottslingar. Domstolen menade dock att händelsen, som ägde rum under en tidpunkt då det fanns en vetskap om att internets anonymitet kunde användas i brottsligt syfte. Domstolen drog således slutsatsen att även om yttrandefrihet och anonymitet för användare av tele- och internetjänster var nödvändigt att garantera, så var en sådan garanti absolut. Garantin måste således ge vika då det föreligger övervägande skäl, som till exempel vid förebyggande av oordning och brott.²⁰⁸ Därmed hade en kränkning skett av pojkens rätt till privat- och familjeliv.

7.5 Europadomstolens bedömningskriterier och statens förpliktelser vid spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer

En stat kan som tidigare påpekats bli ansvarig för underlåtenhet att agera i vissa situationer som faller inom rätten till respekt för privatlivet i artikel 8 EKMR. Vad gäller spridningen av privata bilder i media har domstolen i praxis indikerat att en balansering måste ske mellan de olika intressena som skyddas av konventionen för att staten ska uppfylla sina förpliktelser enligt konventionen. Inte minst framgår detta av Von Hannover (nr. 1) där rätten till respekt för privatlivet i artikel 8 EKMR måste balanseras mot yttrandefriheten i artikel 10 EKMR.²⁰⁹ Om balanseringen inte sker i enlighet med Europadomstolens bedömningskriterier eller att en balansering inte sker överhuvudtaget finns det stor risk att staten kränker någon av rättigheterna som följer av konventionen.

Den svenska nationella lagstiftningen erbjuder i nuläget inte ett heltäckande skydd för spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer. Detta beror på att

---

²⁰⁷ K.U. mot Finland, 2872/02, 2 december 2008, § 47.

²⁰⁸ K.U. mot Finland, 2872/02, 2 december 2008, §§ 48-49.

²⁰⁹ Von Hannover mot Tyskland (nr. 1) (GC), 59320/00, 24 juni 2004, § 79.

spridningen av sådant material i den svenska rättsordningen inte är direkt straffbelagt. Domstolarna använder således andra straffbestämmelser, inte sällan förtalsbestämmelsen, för att komma åt spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer. Det har i den tidigare analysen i kapitel 5 framkommit att det finns svagheter i den gällande lagstiftningens möjligheter att fånga upp spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer. Resultatet av att en sådan spridning skulle gå straffri till följd av de nationella bestämmelsernas begränsningar är att en balansering av rättigheterna inte sker. Dessutom är möjligheten att begära skadestånd av en individ för en handling som inte är straffbelagd ytterst begränsad i den svenska rättsordningen vilket framgår av rättsfallet Söderman mot Sverige. I det fallet att spridningen av sexuella bilder eller filmer i den nationella rättsordningen skulle vara straffri hade yttrandefriheten i artikel 10 EKMR automatiskt fått företräde framför rätten till respekt för privatlivet i artikel 8 EKMR. Det blir således intressant att i nästa steg analysera hur Europadomstolen ställer sig till spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer i förhållande till de av Europadomstolen upprättade bedömningskriterierna.

I artikel 8 existerar en rätt att kontrollera användningen av bilder som föreställer individen själv. I *Reklos och Davourlis* konstaterar domstolen att det finns en rätt att kontrollera användandet av bilden vilket medför att en individ även kan neka till att andra personer använder bilden utan samtycke.²¹⁰ Som huvudregel har staten en förpliktelse att tillgodose denna rätt under förutsättning att det inte finns övervägande intressen, till exempel yttrandefrihet, som leder till att individen förlorar rätten att kontrollera användningen av en bild föreställande personen.

Inte alla bilder eller filmer faller inom privatlivets sfär i den mening som avses i artikel 8 EKMR. Både en sexuell dejtingannons som publiceras på en hemsida och spridningen av sexuella filmer eller bilder i en tidning och på tidningens hemsida har av Europadomstolen konstaterats omfattas av privatlivets sfär.²¹¹ Följaktligen bör även de rättsfall som presenterats i den nationella rättsfallsexposén i kapitel fyra ingå i den privata sfären.

---

²¹⁰ *Reklos och Davourlis mot Grekland*, 1234/05, 15 januari 2009, § 40.

²¹¹ *K.U. mot Finland*, 2872/02, 2 december 2008, § 41 och *Mosley mot Storbritannien*, 48009/08, 10 maj 2011, § 65.

Spridningens syfte är ett grundläggande bedömningskriterium.²¹² Spridningen av information som är av allmänt intresse, så som information om kriminella processer eller information om politiker, är oftast tillåtet enligt Europadomstolens praxis.²¹³ En fundamental åtskillnad måste göras mellan att rapportera fakta som bidrar till en debatt i ett demokratiskt samhälle till exempel om politiker och rapportera privata detaljer om en individ som inte utövar den typen av funktion.²¹⁴ Kriteriet om allmänt intresse är nära sammankopplat med hur välkänd en person är.²¹⁵ Offentliga personer får ofta tåla större intrång i sin rätt till privatliv än vad privata personer behöver göra.²¹⁶

Spridningen av sexuella filmer eller bilder uppfyller sällan ett sådant allmänt intresse väger över till förmån för yttrandefriheten. I de rättsfall som presenteras i rättsfallsexposén är syftet inte sällan att skada en person genom att hämnas på individen eller på annat sätt kränka individen.²¹⁷ Det framstår som svårt att argumentera för att en spridning med ett hämndsyfte samtidigt bidrar till ett sådant allmänt intresse. Denna åsikt stödjer det faktum att det inte sällan är helt okända individer som drabbas av spridningen av integritetskränkande bilder eller filmer utanför det grundlagsskyddade området. Detta talar för att det föreligger en snävare acceptans av spridningen av integritetskränkande sexuella filmer eller bilder utanför det grundlagsskyddade område.

Bildernas innehåll är också ett avgörande kriterium för bedömningen om det finns ett allmänt intresse av att sprida bilden eller filmen. I Von Hannover (nr. 1) menar Europadomstolen att bilderna på prinsessan innehåller personlig och intim information om den enskilde individen. I jämförelse med den typ av bilder eller filmer som sprids i rättsfallen i den nationella rättsfallsexposén är bilderna i Von Hannover (nr. 1) betydligt mycket mer oskyldiga. Särskilt med beaktande av att materialet allt som oftast är bilder eller filmer som föreställer nakna individer eller individer under pågående sexuella handlingar.

---

²¹² Von Hannover mot Tyskland (nr. 1) (GC), 59320/00, 24 juni 2004, § 60.

²¹³ Se till exempel Axel Springer AG mot Tyskland, 39954/08, § 90 och White mot Sverige, 42435/02, 19 september 2006, § 29.

²¹⁴ Standard Verlags GmbH mot Österrike (nr. 2), 21277/05, 4 juni 2009, § 47.

²¹⁵ Lillo- Stenberg och Saether mot Norge, 13258/09, 16 januari 2014, § 37.

²¹⁶ Axel Springer AG mot Tyskland, 39954/08, 7 februari 2012, § 91.

²¹⁷ Se rättsfallsexposén i framställningens fjärde kapitel.

Samtycke till de tagna bilderna/filmerna är också av vikt för bedömningen.²¹⁸ Europadomstolen rättfärdigar i ett rättsfall att det på grund av allmänt intresse under särskilda omständigheter är tillåtet att ta och publicera bilder utan personens vetskap eller samtycke.²¹⁹ Domstolen uttalar att "*det särskilda skydd som ges till journalister i enlighet med artikel 10 för att rapportera information av allmänt intresse förutsätter att de agerar i god tro och i enlighet med journalistikens etiska regler*".²²⁰ Under förutsättning att journalister följer dessa etiska regler accepteras smygtagna bilder då det är publiceringar av bilder som är av allmänt intresse och fotona är tagna på allmänna platser.²²¹

De misstänkta gärningspersonerna i de svenska rättsfallen anskaffar bilderna på olika sätt. Inte sällan har materialet en gång i tiden frivilligt skickats från målsäganden till dennes partner under ett förhållande. Ibland har materialet framställts utan målsägandens samtycke och i andra rättsfall har det rört sig om bilder som förvarats av målsäganden och som gärningsmannen sedan stulit och publicerat. Om bilderna eller filmerna är smygfotograferade eller olovligen stulits från målsäganden torde det medföra en kränkning i dubbel bemärkelse då bilderna eller filmerna först tagits utan samtycke och därefter har även spridningen skett utan samtycke. Det är sannolikt helt uteslutet att det skulle vara tillåtet av yttrandefrihetsskäl att sprida smygtagna sexuella bilder eller filmer. Att fotografering i dessa fall oftast sker innanför de skyddade väggarna av någons hem talar starkt mot att en sådan spridning skulle vara lovlig. Även då målsägande medvetet skickar de sexuella bilderna eller filmerna till en annan person uppstår en rimlig förväntan om att personen som mottar bilderna inte sprider dessa vidare till andra personer. Detta framstår som särskilt viktigt ju mer integritetskänsligt materialet är. Det är och borde inte heller vara nödvändigt att förutsätta att en sexuell bild eller film som skickas till en annan person per automatik kommer att spridas på internet.

Slutligen ska det sätt som ett foto eller film offentliggjorts på och hur personen framställs i publiceringen beaktas enligt Europadomstolens uppställda bedömningskriterier.²²² Om publiceringen sker i en tidning menar Europadomstolen att domstolarna ska se till antalet läsare, till exempel om tidningen är lokal eller

²¹⁸ Reklós och Davourlis mot Grekland, 1234/05, 15 januari 2009, § 40.

²¹⁹ Krone Verlag GmbH & co. KG mot Österrike, 34315/96, 26 februari 2002, § 37.

²²⁰ (Min översättning) Axel Springer AG mot Tyskland, 39954/08, 7 februari 2012, § 92.

²²¹ Lillo- Stenberg och Saether mot Norge, 13258/09, 16 januari 2014, §§ 42-43.

²²² Jokitaipale och andra mot Finland, 43349/05, 6 April 2010, § 68.

nationell och om den har en stor spridning.²²³ En publicering som får en stor spridning medför ett större intrång i en persons rätt till privatliv.²²⁴ Spridningen av integritetskränkande sexuella filmer eller bilder på internet tenderar att få en mycket omfattande utbredning. Inte minst beror det på att materialet ofta sprids i internetforum där det är enkelt att kopiera och skicka materialet vidare. Offentlighetsgörandet av bilderna sker på en rad olika sätt, inte sällan via sociala medier där spridningen sker direkt i den drabbade personens umgängeskrets eller på integritetskränkande porrsiter.

Utifrån ovanstående bedömningskriterier går det att konstatera att integritetskränkande bilder eller filmer sällan är accepterade på grund av yttrandefrihetsskäl även om proportionalitetsbedömningen har skett i behörig ordning. Denna slutsats går att dra utifrån att Europadomstolens bedömningskriterier, applicerat på spridningen av enskilda privatpersoners sexuella bilder eller filmer på internet, starkt indikerar att intresset av yttrandefrihet sällan överväger rätten till privatliv. Inte minst drar jag denna slutsats då Europadomstolens domar behandlar rättsfall där bilder är tagna av pressen på ett grundlagsskyddat område. Pressen har, i egenskap av demokratins väktare, ett mer långtgående yttrandefrihetsskydd för spridningen av bilder eller filmer som uppfyller ett allmänt intresse. Motsvarande skydd för yttrandefriheten föreligger inte då spridningen sker av enskilda individer. Ytterst sällan bör allmänt intresse anses föreligga vid spridningen av sexuella bilder eller filmer.

I ett vägledande avgörande som handlar om kränkingsersättningens storlek vid ett grovt förtal vid spridningen av en smygtagen samlagsfilm uttalar HD sig i frågan om rätten till privatliv. "*GS handling har inneburit en allvarlig kränkning inte bara av MHs anseende och självkänsla utan även av hennes privatliv genom att filmen avser en rent privat angelägenhet, nämligen ett samlag mellan henne och SG i hans hem.*"²²⁵ Att HD uttalar att en spridning av en sexuell film utgör en kränkning av hennes privatliv talar för att även sexuella bilder eller filmer omfattas av artikel 8 EKMR.

---

²²³ Gurgenedze v. Georgia, 71678/01, 17 oktober 2006, § 55.

²²⁴ Krone Verlag GmbH § co. KG mot Österrike, 34315/96, 26 februari 2002, § 60.

²²⁵ Högsta domstolen, T 5670-13, dom meddelad 16 mars 2005.

De slutsatser som kan dras av ovanstående analys är att spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer som huvudregel förpliktigar staten att agera för att inte bryta mot artikel 8 EKMR. Det är av vikt att en balansering kan ske av rätten till respekt för privatlivet och rätten till yttrandefrihet för att uppfylla skyldigheterna enligt Europakonventionen. Då en spridning inte kan bestraffas till följd av de nationella bestämmelsernas tillkortakommanden medför detta en överhängande risk att rätten till respekt för privatlivet i artikel 8 EKMR kränks. Det måste förtydligas att det inte går att dra för långtgående slutsatser i frågan på grund av svårigheten att avgöra vilka förpliktelser som följer av konventionen innan Europadomstolen har tagit ställning i frågan. Hur denna förpliktelse att lagstifta mot spridningen av integritetskränkande uppgifter i realiteten bör utformas kommer att beröras i den kommande framställningen.

7.6 Den positiva rättighetens utformning

I Europadomstolens praxis konstateras att valet av metod för att säkerställa ett skydd mot kränkningen av rätten till privatliv enligt artikel 8 individer emellan är en fråga som faller under staternas tolkningsmarginal.²²⁶ Europadomstolen menar att de enskilda staterna i många avseenden har bättre möjlighet att bedöma hur staten bäst ska säkra rätten till privatliv.²²⁷ Detta beror bland annat på att staterna har en större kunskap om sitt eget rättssystem.²²⁸

Begreppet respekt i artikel 8 EKMR är inte entydigt, särskilt inte vad gäller de positiva skyldigheterna. Detta beror på att begreppets innebörd varierar kraftigt från fall till fall beroende på olika praxis i de avtalsslutande staterna.²²⁹ Detta innebär att det generellt finns en bred tolkningsmarginal för staten att avgöra vilka åtgärder som måste vidtas för att uppfylla de positiva rättigheterna staten har att tillförsäkra enligt konventionen. Om handlingen rör en högst intim aspekt av privatlivet smalnas prövningsmarginalen av.²³⁰ Om det inte råder enighet bland medlemsstaterna i Europaråden om betydelsen av de intressen som står på spel blir tolkningsmarginalen bredare. Vidare blir marginalen bredare om det saknas enighet mellan staterna om det bästa sättet att skydda intresset, särskilt då det gäller känsliga moraliska eller etiska

²²⁶ Von Hannover mot Tyskland (nr. 2) (GC), 40660/08 och 60641/08, § 104.

²²⁷ Handyside mot Förenade kungariket, 59320/00, 7 december 1976, § 22 och § 48.

²²⁸ Mosley mot Förenade kungariket, 48009/08, 10 maj 2010, § 108.

²²⁹ Sheffield och Horsham mot Förenade kungariket, 30 juli 1998 § 52.

²³⁰ Se Von Hannover mot Tyskland (nr. 2) (GC), 40660/08 och 60641/08, § 104, Odièvre mot Frankrike (GC), nr 42326/98, § 46, Evans mot Förenade kungariket (GC), 6339/05, § 77 och Mosley mot Förenade kungariket, 48009/08, § 109.

frågor. Även då den nationella domstolen måste balansera de olika rättigheterna i konventionen mot varandra blir tolkningsmarginalen bredare.²³¹ Tolkningsmarginalen minskar slutligen vid en spridning av intima detaljer av den sökandes sexuella aktiviteter.²³²

Det skydd som kan ställas upp genom staternas tolkningsmarginal kan vara av såväl preventiv som reparativ art. Enligt SOU 2008:3 framgår "*att om en artikel innebär en positiv förpliktelse för staten att tillhandahålla ett skydd även gentemot andra enskilda, så räcker det inte alltid att det är möjligt att föra en skadeståndstalan sedan rättigheten har kränkts.*"²³³ Detta styrks bland annat av rättsfallet Scordino mot Italien där domstolen betonar att det är angeläget att vidta förebyggande åtgärder som kan förhindra uppkomsten av kränkningar och inte enbart kompensera för dem i efterhand. Domstolen uttalar "*att den bästa lösningen i absoluta termer är otvivelaktigt, som i många andra områden, preventiva åtgärder.*"²³⁴

Vad avser spridningen av integritetskränkande bilder har lagstiftning av civilrättslig natur, i kombination med ett föreläggande, ansetts vara tillräckligt för att uppfylla statens förpliktelse som följer av den positiva rättigheten i artikel 8 EKMR.²³⁵ Spridningen av sexuella filmer eller bilder berör ytterst intima aspekter av privatlivet vilken reducerar staternas tolkningsmarginal. Således ligger det nära till hands att anta att staten i sin skyldighet att tillförsäkra en individ sin rätt till privatliv har en snävare tolkningsmarginal än vad som varit fallet i Von Hannover (nr. 1) mot Tyskland där en civilrättslig compensation ansågs vara tillräcklig.

I rättsfallet Söderman mot Sverige konstaterar Europadomstolen att skyldigheten att uppfylla statens förpliktelser enligt artikel 8 EKMR genom att skydda flickans privatliv kan ske såväl genom ett straffrättsligt eller civilrättsligt förfarande. Europadomstolen menar i rättsfallet att domstolen inte var övertygad om att sökanden, då handlingen inte utgör ett brott, de facto har ett civilrättsligt rättsmedel tillgängligt.²³⁶ I K.U mot Finland konstateras att det inte var tillräckligt med möjligheten att utkräva tredje part ett straffrättsligt ansvar på grund av en kränkning

²³¹ Evans mot Storbritannien, 6339/05, 10 april 2007, § 77.

²³² Mosley mot Storbritannien, 48009/08, 10 maj 2010, § 123.

²³³ SOU 2008:3, Skyddet för den personliga integriteten, s. 86 f.

²³⁴ Scordino mot Italien, 36813/97, 29 mars 2006, § 183 (min översättning).

²³⁵ Se hänvisningarna i Söderman mot Sverige, 5786/08 (GC), 12 november 2013, § 85.

²³⁶ Söderman mot Sverige, 5786/08, (GC), 12 november 2013, §§ 112-114 jmf med att HD i NJA 2007 s. 747 konstaterade att skadestånd utifrån konventionen inte kan följa från en enskild individ till en annan utan korrelerande bestämmelser i övrig nationell lagstiftning.

som skett av en annan individ. Domstolen menar att det var ett samhällsintresse och till skydd för individen att den skyldige gärningsmannen ställs inför rätta och att ersättningen kan utges från den personen som är ansvarig för kränkningen.²³⁷

Rättsfallet indikerar vikten av att ha en effektiv strafflagstiftning. Det framgår av rättsfallet att domstolen ser allvarligt på den aktuella spridningen eftersom att domstolen utsträcker den positiva skyldigheten till att staten ska garantera strafflagstiftningens effektivitet. Det går att urskilja att domstolen i det aktuella målet har ett överordnat syfte att bekämpa angrepp på pojken av pedofiler.

I de aktuella rättsfallen hängs inte sällan unga individer ut med privata sexuella bilder eller filmer varvid det överordnade intresset som framgår i K.U mot Finland även borde existera i dessa fall. Det finns således skäl att anta att införande av en strafflagstiftning är det adekvata sättet att upprätta ett skydd mot spridningen av sexuella bilder eller filmer på internet. Eftersom att det är oerhört svårt att avgöra hur förpliktelsen ser ut innan Europadomstolen tar ställning i ett liknande ärende går det inte att dra slutsatsen att förpliktelsen enbart kan uppfyllas genom straffrättslig lagstiftning. Således utgår jag ifrån att förpliktelsen i likhet med Södermanfallet kan uppfyllas även genom ett civilrättsligt ramverk.

Den svenska lagstiftaren har inte initierat några betydande förändringar av det civilrättsliga rättssystemet sedan rättsfallet Söderman mot Sverige avgjordes. Detta indikerar att det skadeståndsrättsliga systemet inte heller i nuläget ensamt kan tillförsäkra att staten uppfyller de förpliktelser som följer av konventionen. Slutsatsen är således att staten inte uppfyller förpliktelserna som följer av Europakonventionen då det inte finns en straffrättslig bestämmelse som fångar upp spridningen av integritetskränkande bilder eller filmer. Det krävs att en ny straffrättslig eller civilrättslig lagstiftning inrättas för att uppfylla förpliktelserna enligt konventionen.

Det ankommer på staten att välja det sätt att skydda individerna på som passar in i den nationella rättsordningen. Konventionsrättigheterna utgör dock endast minimirättigheter varvid det inte finns något som hindrar staten att upprätta ett vidare skydd än vad som följer av Europakonventionen. Inskränkningar i yttrandefriheten enligt artikel 10 st. 2 EKMR måste i den svenska rättsordningen ske genom lag och vara nödvändiga med hänsyn till förebyggande av oordning eller brott, till skydd för

---

²³⁷ K,U mot Finland, 2872/02, 2 december 2008, § 47.

hälsa eller moral eller för annars goda namn och rykte.

Sammanfattningsvis har det i kapitlet konstaterats att det finns skäl att anta att det föreligger en positiv rättighet som innebär att staten måste tillförsäkra enskilda individer ett skydd mot spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer. Den positiva rättigheten kan sannolikt uppfyllas genom civilrättslig eller straffrättslig lagstiftning. Så som det nationella skadeståndsrättsliga systemet är utformat idag kan systemet inte ensamt tillförsäkra att enskilds rätt till respekt för privatlivet inte kränkts. Under förutsättning att det inte föreligger ett straffrättsligt skydd så uppfyller den svenska staten i nuläget inte de i Europakonventionen stadgade rättigheterna. Det faller på staten att lagstifta på det sätt som passar in i den nationella rättsordningen.

8. Sammanvägande analys

I kapitlet analyseras inledningsvis om den nuvarande lagstiftningen (mot bakgrund av analysen i femte kapitlet) ger upphov till tillämpningsproblem vid kriminalisering av spridningen av sexuella bilder eller filmer. Därefter besvaras om den gällande lagstiftningen tillförsäkrar enskilda individer ett adekvat skydd i förhållande till de åtaganden staten har att uppfylla enligt Europakonventionen. Slutligen besvaras frågeställningen om det finns skäl att inrätta en ny straffbestämmelse mot spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer.

8.1 Tillämpningsproblem vid kriminalisering av spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer på internet

Sedan dom fallit i mål NJA 1992 s. 594 har utvecklingen av internet medfört att vi idag har en parallell värld som vi lever i och förhåller oss till. Lagstiftningen har inte förändrats något nämnvärt då de gällande bestämmelserna har tillämpats i en analog digital miljö.

Internet är ett mäktigt verktyg att begå brottsliga handlingar genom, vilket inte minst beror på den anonymitet som kännetecknar internetanvändningen. Internet utsträcker räckvidden av information som tillhör den privata sfären såväl i tid och rymd. Att internet därutöver även i många fall upplevs som en ansvarsfri zon på grund av distansen till såväl brottsoffer som brottet i sig genererar en perfekt miljö för spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer. Uppfattningen om att internet utgör en ansvarsfri zon är som redogjorts för tidigare i uppsatsen dessvärre inte helt felaktig i den meningen att det finns stora svårigheter att fälla personer till ansvar för brott begångna via internet. Denna svårighet hänför sig till komplicerade jurisdiktionsfrågor men även tillämpningsproblematik som beror på en osäkerhet i vilken av rättsliga regleringarna som ska tillämpas för att bestraffa förfarandet. Detta har resulterat i att spridningen inte alltid gått att straffbelägga.²³⁸ Genom det osynliga ramverket finns det risk att en ökning av brottstypen sker då människor inte upplever att det finns några praktiska legala eller sociala konsekvenser av spridningen av sexuella bilder eller filmer.

---

²³⁸ Se bland annat Svea hovrätt, B 6821-09, 19 oktober 2009.

Som ett resultat av internets karaktäristiska miljö äger spridningen av integritetskränkande bilder eller filmer i regel numera rum på denna plattform. Detta har gett upphov till en utökad domstolsprövning som i högre utsträckning avgränsar bestämmelsernas tillämpningsområde och gränser.

I uppsatsen har fyra olika straffstadgandens möjligheter att lagföra spridningen av integritetskränkande uppgifter undersökts. En slutsats gällande tillämplig lagstiftning som kan dras från analysen i det femte kapitlet är att sexuellt ofredande som stadgas i 6 kap. 10 § BrB har ett mycket begränsat tillämpningsområde. Detta beror på det i förarbetena uppställda kravet på ett sexuellt intresse hos gärningsmannen förhindrar tillämpningen av bestämmelsen i de flesta fall. Istället är motiven bakom spridningen av integritetskränkande bilder eller filmer inte sällan en vilja att skada eller kränka den drabbade individen, varvid ofredandebestämmelsen i 4 kap. 7 § BrB kan tillämpas. Bestämmelsen har ett något vidare tillämpningsområde då den kan tillämpas i alla fall då spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer sker direkt till målsäganden men samtidigt sprids till tredje man. På grund av att straffskalan är lägre än vid grovt förtal bör det trots detta föredras att åtala för förtal. PuL är en lag som har stor potential i att lagföra spridningen av integritetskränkande uppgifter. Problematiken är att lagen i praktiken av åklagare inte ses som ett komplement till strafflagstiftningen i BrB. Då PuL sällan åtalas för med syftet att bestraffa denna typ av spridning är lagen trots sin stora potential svår att förlita sig på. Därmed är förtalsbestämmelsen den paragraf som i praktiken fångar upp spridningen av integritetskränkande uppgifter. Jag har således fokuserat på den bestämmelsen vid besvarandet av frågan om det föreligger tillämpningsproblem att lagföra spridningen av integritetskränkande bilder eller filmer på internet.

Förtalsbestämmelsen utgör den yttersta ramen för när spridningen av integritetskränkande uppgifter kan kriminaliseras. I den tidigare analysen framgår det att domstolarna har behövt vrida och vända på bestämmelsen och HD:s vägledande avgöranden i syfte att skapa ett rättsligt skydd mot spridningen av sexuella bilder eller filmer. Den grundläggande konstruktionen som HD ställer upp i NJA 1992 s. 594 har i sig självt, i kombination med mer frekventa domstolsprövningar, gett upphov till tillämpningsproblem. Konstruktionen, som redovisas i kapitel fem, tonar ner uppgiftskravet i syfte att straffbelägga bilder eller filmer där uppgiften som den misstänkte gärningspersonen har gett inte kan preciseras. Bilden eller filmen lämnar

istället den uppgift om målsäganden som materialet förmedlar. Att domstolarna måste konstatera vad för uppgift lämnas med en bild eller film ger upphov till en större skönsässig bedömning.

Även utpekingsrekvisitet ger upphov till vissa tillämpningsproblem för domstolarna vid bedömningen av sexuella bilder eller filmer. Framförallt måste domstolarna göra bedömningen om hur identifierbar en person är utifrån en svårtydd bild eller film för att missaktning ska kunna konstateras uppkomma av den uppgift som domstolen i ett tidigare skede menar är lämnad med bilden eller filmen. Det går inte att konstatera vart gränsen för att en person anses vara identifierbar eller inte går. I Göta hovrätts rättsfall B 2417-13 är det inte helt klart att personen ifråga går att identifiera om det inte vore så att bilden hade publicerats på målsägandens Facebook – konto. I Umeå tingsrätts rättsfall B 1963- 09 åtalade åklagaren enbart för de bilder där målsäganden anses vara identifierbar. Inte heller i det målet berörde domstolen vart gränsen för om någon är identifierbar går. Även om det är oklart vart gränsen går är det tydligt att domstolarna är generösa i tolkning av om en person är identifierbar eller. Sannolikt beror detta på att domstolarna gärna önskar straffbelägga spridningen av integritetskränkande bilder. Även här synes domstolarna tampas med svårigheter som normalt sett inte existerar då spridningen av uppgifter sker i tal eller text.

Slutligen har missaktningsrekvisitet i kombination med den konstruktion HD ställde upp i NJA 1992 s. 594 gett upphov till ett antal tillämpningsproblem. Det första tillämpningsproblemet har jag redan påtalat då vägen till att bedöma om missaktning uppstår för en individ måste ske genom att domstolen bedömer vad för uppgift som faktiskt lämnas med en bild eller film. Vidare uppstår ett problem med straffbeläggningen av spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer där det av materialet framgår att samtycke inte lämnas till inspelningen och därmed inte heller är lämnad till spridningen. HD konstaterar i NJA 2008 s. 594 att det inte är säkert att smygtagna fotografier eller inspelningar tagna av tredje man faller inom förtalsparagrafens omfång. Även sådana lättklädda bilder som är tagna på stranden bör falla utanför förtalsparagrafens tillämpningsområde. Detta menar jag beror på att det av de bilderna måste framgå att tredje man har tagit de i smyg och att de dessutom är tagna ur sin kontext. Även bilder som föreställer nakna kroppar, som inte förmedlar någon mer uppgift än att personen är naken, faller sannolikt utanför förtalsparagrafens tillämpningsområde. Tillämpningen av paragrafen blir problematisk även då ett

tydligt hämndsyrte framgår. Då kan domstolarna i regel inte följa resonemanget i NJA 1992 s. 594 då det är tydligt att målsäganden inte samtycker till spridningen av bilderna eller filmerna.

En stor andel av de tillämpningsproblem uppkommer vid spridningen av integritetskränkande bilder eller filmer beror på att förtalsparagrafen straffbelägger den effekt som uppkommer hos tredje man. Detta genererar att straffbeläggningsen sker i ett senare led än då den initiala integritetskränkningen sker. Jag menar att integritetskränkningen sker redan då bilden eller filmen sprids utan målsägandens samtycke. Domstolarna lyckas mer eller mindre lösa tillämpningsproblemen genom en extensiv tolkning av förtalsbestämmelsen och HD:s vägledande avgöranden. Att dessa extensiva tolkningar är nödvändiga för att inte låta en integritetskränkande handling gå strafffri tyder ytterligare på att det föreligger tillämpningsproblem vid straffbeläggningsen av spridningen av integritetskränkande bilder eller filmer på internet.

8.2 Ett adekvat skydd för rätten till privatliv

I framställningens sjunde kapitel konstateras att rätten till privatliv med stor sannolikhet innefattar en positiv rättighet för enskild att skyddas mot spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer. I teorin föreligger inte ett direkt legalt skydd mot spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer vilket utåt sett kan anses utgöra en brist utifrån uppsatsens andra frågeställning. Bedömningen om ett adekvat skydd existerar, måste enligt min mening dock utgå ifrån hur lagstiftningen och rättstillämpningen faktiskt fungerar i praktiken. Även om spridningen av sexuella bilder eller filmer inte direkt straffbeläggs finns det möjligen annan lagstiftning kompenserar bristen på direkt lagstiftning. Det är närmast förtalsparagrafen som lyckas upprätta ett skydd mot spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer.

Förtalsparagrafen åsyftar att enbart skydda mot angrepp som kränker individens ära (goda namn och rykte). Genom en extensiv tolkning av förtalsbestämmelsen upprättar underrätterna även ett skydd för individens personliga integritet och privatliv genom att straffbelägga spridningen av sexuella bilder eller filmer. Detta sker på ett sådant konsekvent sätt att det nästintill upplevs som en regel snarare än ett undantag att domstolarna lyckas straffbelägga spridningen av integritetskränkande sexuella bilder

eller filmer. Detta lyckas domstolarna med trots de stora tillämpningsproblem som jag påtalar i femte kapitlet och första avsnittet av åttonde kapitlet i uppsatsen.

Problematiken med rättstillämpningen som den sker idag är att den är illusorisk på så sätt att en dom från HD eller för den delen någon av hovrätterna upphäver förutsättningarna för att fortsätta tolka förtalsparagrafen extensivt. Detta kan i sin tur leda till att en spridning av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer går straffri. Även om frågan ännu inte har ställts på sin spets tycker jag mig ha identifierat områden, i de tidigare analyserna, där jag ser att de nuvarande bestämmelserna, trots domstolarnas extensiva tolkning, inte helt lyckas tillförsäkra ett adekvat skydd för privatlivet. Således finns det en del situationer som rättstillämpningen inte kan eller för den delen bör läka genom extensiv rättstillämpning. Inte minst beror detta på att rättstillämpningen i de fallen riskerar att angränsa till otillåtna analoga rättstillämpningar som står i direkt strid med rekvisiten.

I NJA 2008 s. 946 uttalar HD att lagreglers innebörd i förarbeten eller rättspraxis måste frångås när det krävs för att uppfylla statens skyldigheter enligt Europadomstolens praxis. Detta uttalande kan inte tolkas så att närmast analogiska tolkningar av förtalsbestämmelsen är tillåtna i syfte att skapa ett skydd för privatlivet. Det kränker legalitetsprincipen som även är en negativ rättighet staten ska uppfylla enligt artikel 7 EKMR. I det fallet att HD eller någon underrätt anser att en spridning av en sexuell bild eller film faller utanför den befintliga lagstiftningen är utgången troligen att en individens positiva rättighet enligt artikel 8 EKMR kränks. Den enligt Europadomstolen nödvändiga balanseringen²³⁹ och proportionalitetsbedömningen mellan de motstående intressena, yttrandefriheten enligt artikel 10 EKMR och rätten till respekt för privatlivet enligt artikel 8 EKMR, kan då inte ske. Yttrandefriheten får då per automatik företräde framför rätten till respekt för privatlivet och en kränkning sker således av artikel 8 EKMR.

Med bakgrund i vad som ovan anförts är det därför inte en tillfredställande lösning att domstolarna fyller rollen som lagstiftare, rättskipare och Europakonventionens väktare i brist på ändamålsenlig lagstiftning som direkt straffbelägger spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer. Att svenska staten inte i tillräckligt hög grad tillförsäkrar att lagstiftningen uppfyller de krav som staten självmant åtagit sig att uppfylla är givetvis klandervärt men kanske inte förvånansvärt. Sverige har,

---

²³⁹ Von Hannover mot Tyskland (nr. 1), 59320/00, § 79.

som lagrådet påtalar, ett relativt svagt skydd för privatlivet i jämförelse med en internationell utblick. Att den nuvarande lagstiftningen riskerar att inte uppfylla de positiva rättigheterna en enskild person har enligt artikel 8 Europakonventionen talar starkt emot att ett adekvat skydd föreligger.

8.3 Skäl att införa en ny straffbestämmelse

I det femte kapitlet och tidigare i detta kapitlet framgår det att det föreligger tillämpningsproblem vid kriminaliseringen av spridningen av sexuella bilder eller filmer. Domstolarna lyckas trots dessa problem något sänka upprätta ett skydd mot spridningen. Framförallt är det HD:s konstruktion i NJA 1992 s. 594 som möjliggör straffbeläggning av spridningen som förtal. HD:s konstruktion straffbelägger spridningen genom att fokusera på den missaktning som hos tredje man uppkommer för målsäganden informationen mottas. Integritetskränkningen för målsäganden uppkommer redan genom att spridningen av bilden sker utan samtycke. Således ligger det straffbara enligt den gällande bestämmelsen vid sidan om den verkliga integritetskränkningen. Att flytta straffbeläggningsfokus till att spridningen sker utan samtycke eller att straffbelägga spridningar som utgör en kränkning av den personliga integriteten upphäver sannolikt majoriteten av de problem som påtalas i uppsatsen.

Det absolut starkaste argumentet till att införa ny lagstiftning på området bör vara att den svenska staten annars riskerar att inte uppfylla sina skyldigheter enligt Europakonventionen. Hur den nationella lagstiftningen ska utformas, i syfte att garantera enskilda individer ett skydd mot spridningen av integritetskränkande uppgifter, faller inom statens tolkningsmarginal. Lagstiftningen behöver inte nödvändigt vara utformad som en straffrättslig bestämmelse för att uppfylla Europakonventionens krav. Därmed kommer båda lagstiftningsalternativen att analyseras i syfte att avgöra om ett straffrättsligt eller civilrättsligt alternativ vore mer lämpligt i den svenska rättsordningen.

En ledning till hur ett skydd för enskildas privatliv kan etableras i svensk rätt återfinns i NJA 2008 s. 946. HD uttalar i rättsfallet att bristen på en straffbestämmelse riskerar att leda till att skadestånd inte kan utdömas. Vid en tolkning av uttalandet *é contrario* så belyser HD i rättsfallet att en straffrättslig bestämmelse tillförsäkrar målsäganden ekonomisk kompensation till målsäganden. Jag ser även andra skäl att införa en

straffrättslig bestämmelse då en sådan förhindrar att den svenska rättsordningen gör en åtskillnad mellan två likvärdiga handlingar. Med en åtskillnad avser jag det fall att en viss typ av spridning av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer kan lagföras och kompenseras genom ett straffstadgande i det ena fallet och enbart kompenseras genom civilrättslig lagstiftning i andra fall.

I SOU 2008:3 hävdar utredningen "*att om en artikel innebär en positiv förpliktelse för staten att tillhandahålla ett skydd även gentemot andra enskilda, så räcker det inte alltid att det är möjligt att föra en skadeståndstalan sedan rättigheten har kränkts.*"²⁴⁰

Att den bästa lösningen i absoluta termer otvivelaktigt är preventiva åtgärder har även konstaterats i Europadomstolens praxis.²⁴¹ Utifrån termerna preventiv och reparativ lagstiftning går det att klassificera de olika lagstiftningsalternativen. Det går att argumentera för att ett straffrättsligt skydd, generellt sett, i högre omfattning leder till en preventiv verkan då individen såväl får en straffrättslig och en civilrättslig sanktion. En civilrättslig lagstiftning skulle med detta synsätt endast leda till ett reparativt skydd. Likt rättsvetarna Svensson och Dahlstrand menar jag att det finns preventiva fördelar att vinna med att ha en tydlig straffrättslig reglering. Möjligheten att genom straffrätten skapa sociala normer och sanktioner mot individer som sprider integritetskränkande bilder eller filmer kan förändra synen på spridningen av detta material på internet. Dessutom finns det skäl att tro att en tydligare straffrättslig bestämmelse synliggör att det rättsliga ramverket även existerar vid spridningen av integritetskränkande bilder eller filmer på internet. Dessutom skulle det sannolikt stärka tilltron för att det svenska rättsväsendet och dess möjlighet att beivra spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer. Att skapa en preventiv miljö för denna typ av integritetskränkningar är särskilt viktigt utifrån att vi står inför stora tekniska svårigheter att straffbelägga spridningen.

Ett civilrättsligt skydd för spridningen av integritetskränkande bilder eller filmer hade utgjort en anomali utifrån hur den svenska rättsordningen ser ut nu. Skadeståndslagen innehåller generalklausuler där civilrättslig ersättning utkrävs för en uppkommen personskada. Utöver det går kränkingsersättning enbart att erhålla på grund av en brottslig handling. En förändring av det civilrättsliga systemet uppbyggnad är nödvändigt att göra för att inrätta en skadeståndsrättslig möjlighet att erhålla

---

²⁴⁰ SOU 2008:3, Skyddet för den personliga integriteten, s. 86f.

²⁴¹ I Scordino mot Italien, 36813/97, 29 mars 2006, § 183.

kompensation vid spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer. Detta är ett stort ingrepp i det skadeståndsrättsliga systemet samtidigt som det utifrån rättsfallen från Europadomstolen inte med 100 % säkerhet går att säga att en civilrättslig lagstiftning är tillräcklig i de förevarande fallen.

Med hänsyn till vad jag anført ovan menar jag att en straffrättslig bestämmelse är den bästa vägen att gå för att skapa ett adekvat skydd mot spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer. Att det ännu inte lagstiftats om ett förbud mot spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer som sker utan samtycke beror med största sannolikhet på yttrandefrihetsskäl. Det har påtalats att Sverige har en stark tradition av att värna om yttrandefriheten och att staten till stor del tidigare har prioriterat yttrandefrihet framför personlig integritet och privatliv.²⁴² Av vad som framgår av de tidigare lagstiftningsbehandlingarna det inte sällan en rädsla för att ny lagstiftning ska medföra ett för stort ingripande i yttrandefriheten som stoppat lagstiftningsprocessen.²⁴³ Som Europadomstolen påtalar är yttrandefriheten och rätten till skydd för privatlivet relativa rättigheter av samma dignitet.²⁴⁴

Jag anser att straffbestämmelsen lämpligast utformas som uttömmande uppräkningslista av vilka integritetskränkningar och privatlivskränkningar som är förbjudna i svensk rätt. Det främsta argumentet för denna utformning är att det finns starka skäl att ha en klar och tydlig lagstiftning. Då Europadomstolen lägger stor vikt vid balansering av rätten till respekt för privatlivet mot yttrandefriheten anser jag att det finns skäl att inrätta en straffbestämmelse som tillåter denna balansering. Detta förespråkar jag trots att jag i uppsatsen konstaterat att yttrandefrihet sällan förhindrar kriminalisering av spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer. Detta beror på att det finns ett antal andra områden utöver spridningen av sexuella bilder eller filmer som i den gällande nationella lagstiftningen inte kan anses ha ett adekvat skydd. Dessa brister skulle lämpligen också kunna regleras tillsammans med förbudet mot att sprida sexuella bilder eller filmer. I SOU 2012:55 föreslogs bland annat följande bestämmelse:

”Den som i text eller bild allvarligt kränker någon annan genom att

---

²⁴² Svensson, Måns och Dahlstrand, Karl. Nätkränkningar, en studie av ungdomars normer och beteenden, 2008-03-07, s. 25.

²⁴³ SOU 1983:70. Värna Yttrandefriheten, s. 251, DS 1994:51. Skyddet för enskilda personers privatliv – En studie, s. 169 f. och SOU 2008:3. Skyddet för den personliga integriteten, s. 283-287.

²⁴⁴ Von Hannover mot Tyskland (nr. 2) (GC), 40660/08 och 60641/08, 7 februari 2012, § 106 och Mosley mot Storbritannien, 48009/08, 10 maj 2011, § 111.

- a) exponera dennes kropp på ett särskilt närgånget sätt,*
  - b) blottlägga ett sexuellt övergrepp mot personen,*
  - c) förfölja denne med ideliga förödmjukande tillmälen, eller*
  - d) sprida bilder som tillkommit genom olovlig fotografering enligt 4 kap. 6 a §, döms för integritetskränkning till böter eller fängelse i högst sex månader.*
- En kränkning enligt första stycket är inte brottslig om den med hänsyn till omständigheterna var försvarlig.”²⁴⁵*

Jag anser att följande straffbestämmelse är ett potentiellt alternativ. Dock förespråkar jag att det finns ytterligare en bestämmelse eller ett tillägg som föreskriver att även grova integritetskränkningar kan straffbeläggas. Grov integritetskränkning kan till exempel aktualiseras i de allra värsta fallen av "hämnpporr" men även i andra fall då rena samlagsfilmer eller bilder sprids och där spridningen är omfattande.

Det föreligger ingen tvekan om att spridningen av sexuella bilder eller filmer är en av de värsta integritetskränkningar som sker på internet. För att skapa ett adekvat skydd i förhållande till såväl kränkningen som sker av den personliga integriteten och rätten till privatlivet i artikel 8 EKMR finns det skäl att inrätta en straffrättslig bestämmelse mot spridningen av integritetskränkande sexuella bilder eller filmer. Inte minst i syfte att förtydliga att internet inte är eller bör uppfattas som en ansvarsfri zon.

---

²⁴⁵ SOU 2012:55. En översyn av tryck- och yttrandefriheten, s. 437.

Källförteckning

Litteratur

Blomberg, Kristina. Värt att veta om personuppgiftslagen, Första upplagan, Lund, Studentlitteratur AB, 2012

Danelius, Hans. Mänskliga rättigheter i europeisk praxis. Fjärde upplagan. Stockholm: Nordstedts Juridik, 2012.

Jareborg, Nils. och Friberg, Sanna. Brotten mot person och förmögenhetsbrotten. Uppsala: Iustus Förlag, 2010.

Kronqvist, Stefan. Brott och digitala bevis. Tredje upplagan. Stockholm: Norstedts Juridik, 2013.

Saul Levmore och Martha Nussbaum (red.). The Offensive Internet. Cambridge: Harvard University Press, 2010.

Använda verk:

- Levmore, Saul. The internet's Anonymity Problem
- Solove, Daniel J. Speech, Privacy and Reputation on the Internet.
- Sunstein, Cass R. Believing False Rumors

Petersson, Roger. och Reinholdsson, Klas. Personuppgiftslagen i praktiken. Femte upplagan. Stockholm: Norstedts Juridik, 2012.

Schultz, Mårten. Näthat Rättigheter & Möjligheter, Karnov Group Sweden AB.

Vängby, Staffan. Så här får man inte göra, ur Festskrift till Bill W. Dufwa, s. 1200, Jure 2006

Offentligt tryck

Propositioner

Prop. 1962:10. Förslag till Brottsbalk

Prop. 1973:90. med förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning m. m

Prop. 1986/87:151. Om ändringar i tryckfrihetsförordningen m.m.

Prop. 1993/94:117. Inkorporering av Europakonventionen och andra fri- och rättighetsfrågor

Prop. 2005/06:173. Översyn av personuppgiftslagen

Prop. 2009/10: 80. En reformerad grundlag

Prop. 2012/11:111. En skärpt sexualbrottslagstiftning

Prop. 2012/13:69. Kränkande fotografering

Prop. 2013/14:47. Några ändringar på tryck- och yttrandefrihetens område

Statens Offentliga Utredningar

SOU 1975:75. Medborgerliga fri- och rättigheter Regeringsformer, Betänkande av 1973 års fri och rättighetsutredning, Stockholm 1973

SOU 1980:8. Privatlivets fred, Betänkande av integritetsskyddskommittén, Stockholm 1980.

SOU 1983:70. *Värna Yttrandefriheten*, Betänkande av yttrandefrihetsutredningen, Stockholm 1983

SOU 1997:39. Integritet – Offentlighet – Informationsteknik, Betänkande av Datalagskommittén, Stockholm 1997

SOU 2007:22. Skyddet för den personliga integriteten, kartläggning och analys Delbetänkande av Integritetsskyddskommittén, Stockholm 2007.

SOU 2008:3. Skyddet för den personliga integriteten, bedömningar och förslag Slutbetänkande av Integritetsskyddskommittén, Stockholm 2008.

SOU 2012:55. En översyn av tryck- och yttrandefriheten. Slutbetänkande av Yttrandefrihetskommittén, Stockholm 2012.

Departementsskrivelse

DS 1994:51. Skyddet för enskilda personers privatliv – En studie

Rapporter

Carlsson, Folke. och Fredin, Helena. Privatpersoners användning av datorer och internet 2013. Rapport från SCB, 2014.

Andersson, Frida, Nelander Hedqvist, Kerstin och Shannon, David. Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet. Rapport från BRÅ, 2015:6

Emanuelsson Korsell, Lars och Söderman, Krister. IT-relaterad brottslighet. Rapport från BRÅ, 2000:2.

Svensson, Måns och Dahlstrand, Karl, Nätkränkningar - En studie av ungdomars normer och beteenden, Skrift från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällefrågor (MUCF), 2014

Artiklar

Axberger, Hans – Gunnar. Ära och integritet. JT 1994/95, s. 722-725

Bergendahl, Marit. Integritetsskyddet vid smygfoto-gradering, SvJT 2009, s. 452

Sandgren Claes. Om empiri och rättsvetenskap, 1995, Nr 3 JT 1995/96 s. 726

Schultz, Mårten. Framtidens brottskadeersättning, 2012, SvJT s. 591-606

Schultz, Mårten. Förtal och integritet, 2012, Juridisk Publikation nr 2 s. 207-237

Strömholm, Stig. Integritetsskyddet – ett försök till internationell lägesbestämning, 1971, SvJT s. 695

Internetsidor

Daniel Westman, Spridning av rent privata uppgifter – bör ett nytt (yttrandefrihets)brott införas? Krönika publicerad i Karnov Nyheter, 2012, februari http://www.juridicum.su.se/iri/docs/Spridning_av_rent_privata_uppgifter/index.htm, (hämtad 2015-02-29)

European Court of Human Rights, Right to the protection of one's image, oktober 2014

http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Own_image_ENG.pdf, (hämtad 2015-03-15)

Myndigheten för radio och tv, utgivningsbevis för databaser, senast uppdaterad 2015-02-26

<http://www.radioochtv.se/tillstand-och-registrering/internet/utgivningsbevis/> (hämtad 2015-03-24)

Schultz, Mårten, Den orubbliga principen, publicerad i Dagens juridik, 2008-03-07

<http://www.dagensjuridik.se/2008/03/den-orubbliga-principen>, (hämtad 2015-03-18)

Schultz, Mårten, Internet ska inte vara en ansvarsfri zon publicerad i SvD opinion, 4 mars 2014, http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/internet-ska-inte-vara-en-ansvarsfri-zon_3327334.svd (hämtad 2015-01-31).

Sundkvist, Frida och Frenker, Clarence, Kumlamannen åtalas efter 13- årig flickas självmord, Metro, 2013-09-17

<http://www.metro.se/nyheter/kumlamannen-atalas-efter-13-arig-flickas-sjalvmord/EVHmiq!O6mIpTIw3zOKg/>, (Hämtad 2015-02-15)

Mailkonversation

Wallin, Elisabeth, jurist Datainspektionen, 9 mars 2015 klockan 13:20

Rättsfallsförteckning

Högsta domstolen

NJA 2008 s. 946

NJA 1994 s. 637

NJA 1992 s. 594

NJA 1974 s. 181

T 5670-13, dom meddelad 16 mars 2015

Annikas Persson, Karin. *HD:s rättsutredning inför dom T 5670-12*, vilken jag erhållit på e-mail från Annikas Persson.

Hovrätterna

Göta hovrätt, B 2417-13, dom meddelad 18 februari 2013

Göta hovrätt, B 2081-12, dom meddelad 25 juni 2013

Göta Hovrätt, B 1598-10, dom meddelad 15 november 2010

Göta Hovrätt, B 747-00, dom meddelad 7 april 2004

Hovrätten för Nedre Norrland, B 304-13, dom meddelad 6 maj 2013

Hovrätten över Skåne och Blekinge, B 3425-13, dom meddelad 2 april 2014

Svea Hovrätt, B 9792-12, dom meddelad 10 december 2013

Svea Hovrätt, B 6098-10, dom meddelad 1 september 2010

Svea Hovrätt, B 6821-09, dom meddelad 19 oktober 2009

Svea hovrätt, B 2046-08, dom meddelad 29 april 2008

Svea Hovrätt, B 5007-07, dom meddelad 21 augusti 2007

Svea Hovrätt, B 6489-06, dom meddelad 21 juni 2007

Svea Hovrätt, B 9971-05, dom meddelad 5 juli 2006

Svea Hovrätt, B 6229-04, dom meddelad 9 mars 2005

Svea Hovrätt, B 4812-02, dom meddelad 4 november 2002

Tingsrätterna

Falu tingsrätt, B 1219-12, dom meddelad 16 oktober 2012

Gotlands tingsrätt, B 606-09, dom meddelad 10 september 2009

Helsingborgs tingsrätt, B 5069-13, dom meddelad 3 december 2013

Umeå tingsrätt, B 1963-09, dom meddelad 12 maj 2010

Uppsala tingsrätt, B 411-07, dom meddelad 14 juni 2007

Varbergs tingsrätt, B 1051-13, dom meddelad 10 oktober 2010

Växjö tingsrätt, B 2069-13, dom meddelad, 30 augusti 2013.

Europadomstolen

A.D.T. mot Storbritannien, 35765/97, dom meddelad 31 juli 2000

Airey mot Irland, 6289/73, dom meddelad 7 juli 1977

Axel Springer AG mot Tyskland, 39954/08, dom meddelad 7 februari 2012

Botta mot Italien, 153/1996/772/973, dom meddelad 24 februari 1998

Bladet Tromsø och Stensaas mot Norge (GC), 21980/03, 20 maj 1999

Colaço Mestre och SIC – Sociedade Independente de Comunicação, S.A.
mot Portugal, 11182/03 och 11182/03, dom meddelad 26 april 2007

Evans mot Förenade kungariket (GC), 6339/05, dom meddelad 10 april 2007

Gurgenidze v. Georgia, 71678/01, dom meddelad 17 oktober 2006

Hachette Filipacchi Associés (ICI PARIS) mot Frankrike, 12268/03, 23 juli 2009

Handyside mot Storbritannien, 5493/72, dom meddelad 7 december 1976

Jokitaipale och andra mot Finland, 43349/05, dom meddelad 6 April 2010

Krone Verlag GmbH & co. KG mot Österrike, 34315/96, 26 februari 2002

Lillo- Stenberg och Saether mot Norge, 13258/09, 16 januari 2014

Mosley mot Storbritannien, 48009/08, dom meddelad 10 maj 2010

Nikowitz och Verlagsgruppe News GmbH mot Österrike, 5266/03, dom meddelad 22 februari 2007

Odièvre mot Frankrike (GC), 42326/98, dom meddelad 13 februari 2013

Peck mot Storbritannien, 44647/98, dom meddelad 20 januari 2003

Reklos och Davourlis mot Grekland, 1234/05, dom meddelad 15 januari 2009,

Sapan mot Turkiet, 44102/04, dom meddelad 8 juni 2010

Scordino mot Italien, 36813/97, dom meddelad 29 mars 2006

Sciacca mot Italien, 50774/99, dom meddelad 11 januari 2005

Schüssel mot Österrike, 42409/98, 21 februari 2002

Sheffield och Horsham mot Storbritannien, 31–32/1997/815–816/1018–1019, dom meddelad 30 juli 1998

Standard Verlags GmbH mot Österrike (no 2), 21277/05, 4 juni 2009

Söderman mot Sverige (GC), 5786/08, dom meddelad 12 november 2013

Von Hannover mot Tyskland (nr. 1), 59320/00, dom meddelad 24 juni 2004

Von Hannover mot Tyskland (nr. 2) (GC), 40660/08 och 60641/08, dom meddelad 7 februari 2012

White mot Sverige, 42435/02, dom meddelad 19 september 2006

EG- Domstolen

Förhandsavgörande mål C- 101/01, dom meddelad 6 november 2003

Jag, Sabrina Zancotti, registrerades på kursen första gången VT-2015 och har inte deltagit i några tidigare examinationstillfällen.